

**Биё, Наврӯз - ҳусни зиндагонӣ,
Нишотовартарин ҷашни ҷаҳонӣ!**

№ 11-12 (12340)
17 март
соли 2022

Агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор,
Шавад тира аз беҳирад рӯзгор.

ҲАҶТАНОМА АЗ 20-УМИ ИЮЛИ СОЛИ 1932 НАШР МЕШАВАД

ОМУЗГОР

НАШРИЯИ ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН www.omuzgor-gazeta.tj

ЭЪТИРОФ

Эмомалӣ РАҲМОН – «Доктори фахрӣ»-и Донишгоҳи Қоҳира

10 март соли равон Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар доираи сафари расмӣ ба Ҷумҳурии Арабии Миср ба Донишгоҳи Қоҳира ташриф оварда, дар назди устодону донишҷӯён суҳанронӣ намуданд.

Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмонро ректори донишгоҳ доктор Муҳаммад Усмон Хошӣ ва дигар омӯзгорону кормандони донишгоҳ самимона

истикбол гирифтанд. Дар толори донишгоҳ нахуст бо суҳанронии мукаддимаӣ вазири маълумоти олии ва тадқиқотҳои илмӣ Ҷумҳурии Арабии Миср Халид Абдуғаффор ва ректори донишгоҳ Муҳаммад Усмон Хошӣ баромад карданд.

Бо қарори Шурои илмиву таълимии Донишгоҳи Қоҳира барои саҳми арзанда дар таҳкими муносибатҳои дӯстӣ ҳамкориҳои Тоҷикистону Миср, рушду густариши робитаҳои илмӣ, амниятӣ,

гуманитариву фарҳангӣ ва бахусус, ташаббусҳои глобалӣ дар соҳаи обу иқлим ба Президенти мамлакат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон унвони «Доктори фахрӣ» супорида шуд.

Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар назди устодону донишҷӯён суҳанронӣ карда, нахуст барои кадршиносӣ ба роҳбарияти донишгоҳ изҳори сипос намуданд.

(Давомиаш дар саҳ.2)

• ДАР ИН ШУМОРА: •

Наврӯз пайки эҳёи табиат аст саҳ. 3

Ҳадаф - рушди маориф саҳ. 6

Дили гарму тафаккури баланд мебояд саҳ. 7

Наврӯз дар ақсои олам саҳ. 8

Бозиҳои миллӣ - шукӯҳафзои ҷашнҳо саҳ. 10

Бозтоби Наврӯз дар шеъри муосир саҳ. 11

Фархундаҷашни ҳикматбор саҳ. 12

Дарахтони сабзу боровари боғи падарӣ саҳ. 14

Садонокҳои устувор ва ноустувор ё қачфаҳмиҳо дар имло саҳ. 15

Вазифаи имлои санҷишӣ саҳ. 16

Мутолиа - омили асосии инкишофи нутқ саҳ. 18

Муждаи Наврӯз

Мулоқоту музокироти сатҳи олии Тоҷикистону Миср

Баррасии масоили гуногунҷанбаи Тоҷикистону Миср дар мулоқоти ҳосаи сарони давлатҳо, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ва Президенти Ҷумҳурии Арабии Миср, мухтарам Абдулфаттоҳ ас-Сисӣ оғоз гардида, зимни музокироти васеъ бо ҳайатҳои расмӣ ду кишвар идора ёфт.

Зимни суҳбати ҳоса ва музокироти васеъ масъалаҳои муҳими муносибатҳои дучониба ва бисёрҷонибаи Тоҷикистону Миср мавриди баррасӣ қарор дода шуд.

Таъкид гардид, ки мувофиқаҳои имрӯз бадастомада барои ба сатҳи сифатан нав баровардани робитаҳои ду кишвар дар соҳаҳои тичоративу иқтисодӣ, илмиву техникӣ ва гуманитариву фарҳангӣ заминаи мусоид фароҳам хоҳанд овард.

Ҳар ду ҷониб ҳавасмандии худро оид ба тавсеаи бештари ҳамкорӣ дар соҳаҳои иқтисод, тичорат, саноату сармоягузорӣ, кишоварзӣ, тандурустӣ, энергетика, нақлиёту коммуникатсия, истихроҷу коркарди маъдан, сайёҳӣ, инчунин, истифодаи имкониятҳои минтақаҳои озоди иқтисодӣ, ибраз доштанд.

Таъкид гардид, ки ҷоннок кардани кори Комиссияи муштараки байниҳукумати Тоҷикистону Миср оид ба ҳамкории иқтисодӣ, илмӣ ва фанӣ, баргузорию Анҷумани соҳибкорони Тоҷикистону Миср ва таъсиси Шӯрои соҳибкорони ду кишвар барои густаришу тавсеаи ҳамкорӣ дар самтҳои иқтисодиёти иҷтимоӣ ва афзоиши ҳаҷми муомилоти тичоратӣ нақши муҳим хоҳад дошт.

Ҷонибҳо алоқамандии худро ба тавсеаи ҳамкорӣ миёни минтақаҳои озоди иқтисодии Тоҷикистону Миср аз тариқи табодули таҷриба дар самти бунёд, идора ва густариши фаъолияти ин

минтақаҳо ва таъсиси корхонаҳои муштарақ дар ҳудуди онҳо, изҳор намуданд.

Ҳар ду ҷониб дар заминаи арзишҳои муштараки таърихӣ ва фарҳангӣ, дар робита ба баргузорию рӯзҳои фарҳанг дар кишварҳои яқдигар, таҷлили муштараки ҷашнҳои бузургони адаб ва фарҳанги гузашта, оид ба роҳандозии робитаҳои судманд ва табодули таҷриба байни муассисаҳои илмӣ ва таълимии Тоҷикистону Миср ба мувофиқа расиданд.

Тавсеаи ҳамкорӣ дар соҳаи сайёҳӣ бо истифода аз таҷриба ва имконоти мавҷудаи байни ду кишвар аз самтҳои дигару судовар дар муносибати мамлакатҳо номид шуд.

Густариши минбаъдаи ҳамкорӣ ҷиҳати мубориза бо терроризми байналмилалӣ, ифротгарӣ, қочоқи силоҳ ва маводди муҳаддир, киберҷиноятҳо, ҷинояткорӣ муташаққили фаромиллӣ ва дигар

хатарҳо, ки ба амнияти байналмилалӣ ва минтақавӣ таҳдид мекунанд, зарур доништа шуд.

Дар робита ба масъалаҳои амниятӣ атрофи роҳҳои харҷӣ зудтар поён ёфтани низоъҳо дар кишварҳои Ховари Миёна, Африқои Шимолӣ ва инчунин, Афғонистон табодули афкори муфасссал сурат гирифт.

Дар рафти мулоқот масъалаҳои глобалии вобаста ба об ва тағйирёбии иқлим мавриди тавачҷуҳи ҳоси ҷонибҳо қарор дошт.

Дар охири мулоқоту музокироти сатҳи олии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон аз Президенти Ҷумҳурии Арабии Миср, мухтарам Абдулфаттоҳ ас-Сисӣ даъват ба амал оварданд, ки дар вақти барояшон муносиб бо сафари ҷавобии расмӣ аз Тоҷикистон боздид ба амал оваранд. Даъват бо хушнудӣ пазируфта шуд.

Баъди анҷоми мулоқоту музокироти сатҳи олии Тоҷикистону Миср маросими имзои санадҳои нави ҳамкорӣ баргузор шуд.

Дар ҳузори сарони давлатҳо, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ва мухтарам Абдулфаттоҳ ас-Сисӣ 5 санади нави танзимкунандаи муносибатҳои ҳамкории ду кишвар ба имзо расид:

- Ёддошти тафҳум байни Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати кишоварзӣ ва бехдошти замини Ҷумҳурии Арабии Миср оид ба ҳамкорӣ дар соҳаи кишоварзӣ;

- Ёддошти тафҳум байни Кумитаи қор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати ҷавонон ва варзиши Ҷумҳурии Арабии Миср;

- Созишнома оид ба ҳамкорӣ байни Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати таҳсилоти олии Ҷумҳурии Арабии Миср;

- Созишномаи бародарӣ ва дустӣ байни вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон ва вилояти Ҷануби Синои Ҷумҳурии Арабии Миср;

- Ёддошти тафҳуми ҳамкорӣ байни Муассисаи давлатии “Китобхонаи миллии Тоҷикистон” ва Маркази мероси хатии назди раёсати Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Китобхона ва Бойгонии миллии Миср.

Пас аз анҷоми маросими имзои санадҳо Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ва Президенти Ҷумҳурии Арабии Миср мухтарам Абдулфаттоҳ ас-Сисӣ барои доираи васеи хабарнигорон нишастии матбуотӣ доир карда, натиҷаҳои мулоқоту музокироти сатҳи олиро барои тавсеаи муносибатҳои ҳамкорӣ неку назаррас арзёбӣ намуданд.

Эмомалӣ Раҳмон – «Доктори фахрӣ»-и Донишгоҳи Қоҳира

(Аввалин дар саҳ.1)

Зимни суҳанронӣ Сарвари давлат аз робитаҳои дӯстии мардумони ду кишвар, анъанаҳои ғановатмандии таърихии Тоҷикистону Миср андешаронӣ карда, изҳор доштанд, ки мо метавонем дар заминаи ин анъанаҳои шуҳратманди гузаштагонанамон ва бо таъки ба дастовардҳои илмиву техникӣ муосир ҳамкории барои харду ҷониб судмандро роҳандозӣ намоем ва густариш бахшем.

Зимни баромад дар назди устодону донишҷӯён, Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон оид ба таърихи навини давлатдорӣ тоҷикон, соҳибистиклол шудани давлату миллати тоҷик, сарнавишти саҳту сангини кишвар дар солҳои аввали соҳибистиклолӣ, таҷрибаи сулҳофарии миллати сарбаланди тоҷик, рушду пешрафти илму маориф дар кишвари мо ва дигар ташаббусҳои ҷаҳонии ҷониби Тоҷикистон андешаҳои ҷолиб баён карданд.

Таъкид гардид, ки Тоҷикистон бо таҷрибаи беназирӣ сулҳофарӣ худ ҳамчун тарғибгари сулҳу осоиш ва

ҳалли мусолимадомези ҳамаи низоъҳо дар ҷаҳон шинохта шудааст.

Президенти мамлакат, изҳор доштанд, ки мо ҷиҳати таъмини рушди устувори Тоҷикистон самтҳои афзалиятноки стратегиро муайян карда, татбиқи ҳадафҳои стратегӣ расидан ба истиқлолияти комили энергетикӣ, баромадан аз бунбасти коммуникатсионӣ, ҳифзи амнияти озукаворӣ ва саноатикунони босуръати кишвар талошҳои пайваста меварзем.

Таъкид гардид, ки кишвари мо дар тӯли 30 соли соҳибистиклолии ҳеш тавонист бо кишварҳои минтақаҳои гуногуни ҷаҳон ва созмонҳои байналмилалӣ муносибатҳои дучонибаву бисёрҷониба барқарор намуна, мавқеи худро дар арсаи байналмилалӣ мустаҳкам гардонад. Тайи давраи наҷандон тӯлони таърихи муосирӣ ҳеш Тоҷикистон ҳамчун узви комилҳуқуқи ҷомеаи ҷаҳонӣ эътироф гардид ва бо аксарӣ давлатҳои олам равобиту ҳамкории ҳубу судбахшро ба роҳ монд. Имрӯз Тоҷикистон бо 180 давлати дунё муносибатҳои дипломатӣ дошта, узви

комилҳуқуқ ва фаъоли Созмони Милалӣ Муттаҳид, даҳҳо созмони бонуфузи байналмилалӣ ва минтақавӣ, ҳамчунин, сохторҳои байналмилалӣ молиявӣ мебошад.

Президенти мамлакат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон оид ба ташаббусҳои созандаи Тоҷикистон андешаронӣ карда, изҳор доштанд, ки мо аз минбари созмонҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ пайваста ташаббуси ибтикорҳои созандаи худро ҷиҳати ҳалли мушкилоти ҷаҳону минтақа, аз ҷумла, дар масъалаҳои вобаста ба об, тағйирёбии иқлим, мубориза бо терроризм, ифротгарӣ, қочоқи силоҳ ва маводди муҳаддир, ҷиноятҳои киберӣ ва ҷинояткорӣ муташаққили фаромиллӣ, ба самъи ҷаҳонӣ мерасонем. Махсусан, силсилаи ташаббусҳои Тоҷикистон дар робита ба ҳалли мушкилоти об дар ҷаҳон боиси ба гунаи хос муаррифӣ шудани Тоҷикистон дар арсаи байналмилалӣ гардид. Дар ҳоли ҳозир иқдоми ҷорӣ Тоҷикистон - Дахсолаи байналмилалӣ амал “Об барои рушди устувор” барои солҳои 2018-2028 имрӯз дар сатҳи милливу минтақавӣ ва ҷаҳонӣ

амалӣ мегардад.

Зимни таҳлили вазъи сиёсӣ дар ҷаҳон Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон изҳор доштанд, ки дар ростии амниятӣ, бо дарназардошти умумияти ҳадафу вазифаҳои дар назди мо қарордошта, густариши ҳамкорӣ ва табодули маълумоту таҷриба байни Тоҷикистону Миср дар мубориза бо терроризму экстремизм ва ҷиноятҳои муташаққили фаромиллӣ, ки харду кишвар дар муносибат ба онҳо мавқеи яқсон доранд, бисёр муҳим мебошад.

“Мо бояд кишварҳои худ ва ҷаҳони исломро бо иродаи муштарақ аз хатари терроризму ифротгарӣ эмин нигоҳ дорем ва роҳ надихем, ки номи поки дини ислом доғдор гардад”- таъкид доштанд Президенти мамлакат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон.

Дар фарҷоми суҳан Сарвари давлат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бори дигар барои сарфароз гардидан бо унвони доктори фахрии Донишгоҳи муътабарӣ Қоҳира миннатдорӣ худро баён намуда, ба устодону омӯзгорон ва донишҷӯён Донишгоҳи Қоҳира дар таҳсил

ва фаъолияти илмиву амалиашон қомеъҳои ва дастовардҳои беназир орзу карданд.

Донишгоҳи Қоҳира муҳимтарин муассисаи таълимӣ ва пажӯҳиши Миср буда, 21 декабри соли 1908 таъсис ёфтааст. Донишгоҳи мазкур дуввумин донишгоҳи қадимтарини Миср ва сеюмин дар ҷаҳони араб пас аз Донишгоҳи Ал-Азҳар ва Донишгоҳи Ал-Қаравӣ мебошад. Факултетҳои гуногуни он дар замони Муҳаммад Алий, ба мисли Ал-Муҳандис Хона (тақрибан 1820) таъсис ёфтаанд. Низомии муосирӣ маориф яке аз муҳимтарин таҳаввулоте буд, ки Миср дар нимаи аввали асри нуздаҳум шохиди он гардид.

Донишгоҳи Қоҳира ҳамчун бештарин муассисаи таълимӣ ва пажӯҳиши Миср дар ҷаҳон шинохта шуда, дар таълиму тарбия ва омода намудани мутахассисони баландихтисоси олимони нақши муҳим мебозад. Ҳамасола беш аз 155 000 донишҷӯ Донишгоҳи Қоҳира хатм мекунанд ва се нафар аз хатмкардагонӣ он сазовори ҷоиҳои ҷаҳонии Нобел шудаанд.

► ШОДБОШ

Наврӯз пайки эҳёи табиат аст

Паёми табрикии вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам
Раҳим Саидзода ба муносибати фарорасии ҷашни Наврӯз

Дӯстони арҷманд!
Устодон ва донишҷӯёну хонандагони азиз!
Мухтарам аҳли маориф!

Ба диёри ваҳдатшӯну сулҳпарвар ва соҳибистиклоли мо боз бо «домони лабрези гул»-у «бо сад хазор нузхату ороиши аҷиб» зеботарин ва гуворотарин фасли солбаҳори муаттару саховатин фаро расид. Аз файзи қадами мубораки он «олами пир дигарбора ҷавон» гардидаву «нафаси боди сабо атрфишон» шудааст. Акнун Ватани маҳбубу дилрабои мо боз дар оғӯи зебӣ, дар муҳити пурназокату муаттар қарор дорад.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти маорифпарвару фарҳангдӯсти ҷумҳурии азизамон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ситоишу тавсифи ин ҷашни хуҷастаи миллати фарҳундаамон, аз ҷумла, чунин гуфтаанд: «Наврӯз яке аз қадимтарин ва азизтарин ҷашнҳои мардуми ориёинаҷод буда, бо мурури замон ба иди дар ҳақиқат ҳалқӣ мубаддал шудааст. Ҳалқӣ мо бехтарин орзуву умеди худро, қабл аз ҳама, бо Наврӯз, яъне Соли нави аҷдоди хеш пайванд медиҳад. Наврӯз пайки шодиву сурур, шукуфоиву зебӣ, оғози кишту кори баҳорӣ, паёми эҳёи табиат мебошад ва гардише дар рӯҳи ҷони одамоне падида меоварад».

Истиклолияти давлатии Тоҷикистон, ки бузургтарин омили саодатмандии миллат аст, ба таҷлили бавусъату пуршукӯҳи Наврӯзи хуҷастапай имконоти соғору мусоид фароҳам овард ва гузашта аз ин,

Наврӯз ба як рукни барҷастаи истиклолияти ҷумҳурӣ табдил ёфт. Ҳамвора густариш ва шухрату вусъат ёфтани Наврӯз худ барҷастатарин гувоҳи безаволию бузургии ин ҷашни аҷдодист. Соли 2008 дар арафаи фарорасии фасли баҳор, пайки хушоянду гуворое тамоми мардумони ориёинаҷодро ифтихормандии бештаре эҳдо намуд. Бо қарори бонуфузтарин ташкилоти ҷаҳонӣ – Созмони Милалӣ Муттаҳид, ҷашни Наврӯз ба феҳристи арзишмандтарин мероси фарҳангии башарият ворид карда шуд ва 21 март Рӯзи байналмилалӣ Наврӯз эълон гардид. Боз ҳам боиси ифтихормандии мо, тоҷикон, аст, ки барои чунин макоми баланду ифтихорӣ пайдо кардани Наврӯз Сарвари кишварамон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон тавассути кӯшишу талошҳои механпарваронаю башардӯстонаи худ ҳиссаи сазовор гузоштанд.

Ба ифтихори ҷашни шукӯҳманди Наврӯз яке аз анъанаҳои дерин ва пазири иброи таманниёти нек аст. Вобаста ба ин, қабл аз ҳама, таманноҳои онро мекунам, ки баҳору Наврӯзи навин ба боз ҳам рушд ёфтани соҳаи маориф мусоидат намоянд,

таманноҳои онро дорем, ки дар камтарин фурсат мушкilotи асосии соҳаи барқарор гарданд.

Дар марҳилаи кунунӣ рушди маориф вазифаи асосии қулло алоқамандони соҳа, ончунон ки Сарвари кишвар дар Паёми навбатиишон ба Маҷлиси Олии ҷумҳурӣ (21.12.2021) зикр карданд, боз ҳам боло бурдани сатҳи сифати таълиму тарбия мебошад. Бовар дорам, ки аҳли маорифи диёри арҷмандамон аз ин лиҳоз ғайриҷаҳидӣ худро боз ҳам тақмил бахшида, ба қомеъҳои шоиста ноил мегарданд.

Таманниёти Наврӯзи мо барои омӯзгорону устодони мухтарам ин аст, ки ҳама посдору садоқатманди пешаи пуршарафу ифтихории хеш бошанд, дар кори таълиму тарбия эҷодкорӣ намоёнд ва насли наврас ва ҷавонро бештар аз ҳама дар рӯҳияи ифтихори миллӣ, ватандӯстӣ ва арҷгузорӣ ба арзишҳои муқаддаси миллию умумибашарӣ тарбия кунанд, барои эмин мондани онҳо аз таъсири ҳама гуна афқору таълимоти таҳрибкоронаю ифротгароёна пайвасти ҷидду ҷаҳд созанд.

Наврӯз аз аҳди бостон то ба имрӯз тимсоли пирӯзии рӯшноӣ бар зулмоту ҷаҳолат, рамзи эҳёи табиат, оламу одам, ривчи дӯстиву рафқат, фаровонии хайру баракат ва ифодагари орзуи омили неки мардум мебошад. Фарорасии ин ҷашни ҳумоюн ва саховатборро ба ҳамаи дӯстон аз тахти дил, самимона табрику таҳният меғӯям. Таманноҳои онро дорам, ки Наврӯзи ҷаҳонро ба ҳамагон бахту шодӣ, илҳому пирӯзӣ ва хонабодӣ эҳдо намояд ва муҳити пуртарабу шукуфо ҳамаша насиби ҳар яки мо бошад.

Биед, бо истифода аз файзу баракати Наврӯз бо дасту дили гарм, азму иродаи қавӣ барои ободони диёр, хуррами Ватани азиз ва поксозии ботину зоҳири хеш бикӯшем ва танҳо аъмолу кирдори некро бипазирем, то рӯзгорамон ҳамаша сарсабзу пурсаодат бошад.

Ҷаҳон аз боди наврӯзӣ ҷавон шуд,
Зиҳӣ зебо, ки ин соат ҷаҳон шуд!
Фарҳундаҷашни Наврӯзи ҷаҳонафрӯз муборак бод!

► БИЁМҶУ БИШНАВ...

Соли сеюм аст, ки бо дастури Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар кишварамон озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доной китоб аст» баргузори мегардад. Ин озмун шавқу рағбати аҳли ҷомеаро ба омӯзиш бештар намуда, дар ин замина силсилаасарҳои бадеӣ бо теъдоди зиёд нашр ва дастраси хонандагон гардиданд. Воқеан ҳам, озмуни мазкур ҷиҳати баланд бар-

ва пайдо кардани истеъдодҳои нагир аз байни наслҳои ояндаасоз мебошад. Тавре ки мушоҳида мегардад, ҳоло дар ҷомеаи мо насли нави соҳибистеъдод, илму донишдӯст ва фарҳангпарвару забондон ба қамол расида истодааст ва мо бояд онҳоро аз ҳар ҷиҳат дастгирӣ намоем».

Шоиистаи таъкид аст, ки омӯзиши бардавом ва ҳамбастагӣ ба китоб инсонро ҳамаша дар

Зи дониш шавад кори гетӣ ба соз

доштани завқӣ китобхонӣ, тақвияти неруи зеҳнӣ, дарёфти ҷеҳраҳои нави суҳанвару суҳандон, арҷ гузоштан ба арзишҳои миллию фарҳангӣ, инкишофи қобилияти эҷодӣ, таҳкими эҳсоси ҳудогоҳию ҳудушиносӣ, тақмили захираи лугавӣ, тақвияти ҷаҳони маънавии табақаҳои гуногуни аҳли ҷомеа тақдирӣ ҷиддӣ бахшид. Ҳамчунин, дар кишвари азизамон сохтмони китобхонаву марказҳои фарҳангӣ вусъати тоза пайдо карда, дастрасии хонандагон ба китобҳои илмӣ бадеӣ осон гардид. Дар замонҳои соҳибистиклолӣ даххо театр, қасрҳои фарҳанг, китобхонаҳо, боғҳои фарҳангу фароғатӣ дар шаҳру ноҳияҳои мамлакат бунёд гардиданд. Ба ҳамаи маънӣ, Пешвои миллат дар Паёми навбатии хеш ба Маҷлиси Олӣ (21.12.2021) таъкид доштанд: «Хотирнишон месозам, ки ҳадафи мо аз баргузори озмунҳои «Илм – фурӯғи маърифат», «Тоҷикистон – Ватани азизи ман», «Фурӯғи субҳи доной китоб аст» ва олимпиадаву озмунҳои гуногун тақвият бахшидани ҳувияти миллӣ, ҳисси ифтихор аз таъриху тамаддуни бостонии халқамон, боз ҳам баланд бардоштани сатҳи саводнокиву маърифатнокии мардум, қабл аз ҳама, наврасону ҷавонон, тақвияти завқӣ зебоипарастии онҳо

ҷомеа соҳибэҳтиром мегардонад. Дар ин масъала зарур аст, ки аз ҳурдсолӣ таваҷҷуҳи насли наврасро ба омӯзишу мутолиаи бештар намоем. Барои ин зарур аст, ки хангоми қадам гузоштан ба қӯдакистон ҳурдсолонро ба китобу китобхонӣ шавқманд кунем. Имрӯз имконоти васеъ дар қӯдакистонҳо мавҷуд аст ва дар раванди тадрис метавон ба хонандагон афсонаҳои тарбиявӣ ахлоқиро барои мутолиаи тавсия намоем. Маълум аст, ки муҳити соғору дар тарбияву қамол ёфтан ва соҳибмаърифат гардидаи қӯдакону наврасон мусоидати амиқ менамояд. Дар ин масъала, яъне ба омӯзиш ҷалб намудани ҳурдсолон ва нақши омӯзишу мутолиа дар рушди шахсияти онҳо ашъоре зиёде эҷод шудааст, ки хангоми машғулиятҳо метавон тақия намуд. Аз ҷумла, Мавлоно Абдурахмони Ҷомӣ хуб фармудааст:

Зи дониш шавад кори гетӣ ба соз,
Зи бедонишӣ қор қардад дароз.

Муҳайё ИДИЕВА,
мураббияи
қӯдакистони №17,
ноҳияи Исмоили
Сомони
шаҳри Душанбе

► БУНЁДКОР

Татбиқи лоиҳаҳои сохтмонӣ

Дар асоси лоиҳаи сохтмони Неругоҳи барқӣ обии «Себзор» бо диққати 11 МВт дар Ҷамоати деҳоти ба номи Мирсаид Миршакари ноҳияи Роштқалъа қорҳои зиёде анҷом дода мешаванд.

Аз ин ҳисоб, дар деҳаи Барҷангал бунёди бинои нави дуошёнаи муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №18 барои 250 хонанда, бо фароҳам овардани тамоми шароитҳои мусоид ва тақвияти омӯзиши фанҳои дақиқу табиӣ ба маблағи 8 млн. сомонӣ, Маркази рушди барвақтии қӯдак ба маблағи якуни миллион сомонӣ, ду майдончаи варзишӣ дар деҳаҳои Чагев ва Даштак, мутаносибан бо харчи 570 ҳазор ва 498 ҳазор сомонӣ ба нақша гирифта шуда, таҷдид ва мумфаршкунӣ роҳи мошингард ба масофаи чор километр, бо қарогон намудани ду тарафи он ва сохтмони роҳи пиёдагард дар шафати роҳи мошингард дар назар аст.

Ҷ ҚОЗИБЕКОВ,
«Омӯзгор»

МУРОЦИАТНОМАИ

Маркази миллии тести назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба довталабон ва алоқамандони дигари имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2022

Душанбе, 1-уми март соли 2022

Маркази миллии тести назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳар сол дар оғози марҳалаи асосии бақайдгирии довталабон барои иштирок дар имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбӣ (ИМД) муроҷиат мекунад. Ҳадаф аз ин пешгирӣ аз ҳама гуна амалҳои номатлуби марбут ба ин имтиҳонҳо ва таъкид ба довталабон барои дуруст амал кардан дар марҳалаи номнависӣ ва имтиҳонҳо аст.

Марказ шаффофияту адолатро аз муҳимтарин усули кори худ қарор дода, таъмини онро дар ҳамаи раванди марҳалаҳои ИМД қафолат медиҳад. Вобаста ба ин, Марказ дониш ва малакаю маҳорати ҳар яке аз довталабонро воқеӣ (объективона) арзёбӣ карда, ҳеҷ гоҳ ба даҳлати инсонӣ (аз берун), тақаллуб ва амалҳои ба ин монандро дар ИМД роҳ наметабхад ва барои пешгирӣ аз ҳар гуна амалҳои номатлуб дар раванди ИМД бо камали масъулият тамоми тадбирҳои заруриро меандешад.

Ба ҳамаи ин нигоҳ накарда, шахсони қаллобона ҳастанд, ки баъзе аз довталабон ва падару модари онҳоро фиреб дода, бо мақсади ба даст овардани маблағи муфт ба онҳо ваъдаи кумак карданро барои дохилшавӣ ба донишгоҳу донишқада ва коллеҷҳо медиҳанд. Аз ин рӯ, эҳтимоли руҳ додани амалҳои ғарзнок қаллобона ва авомфиребию ваъдаҳои бардурӯғ аз ҷониби баъзе шахсон дар бобати дохил кардани довталабон ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии ҷумҳурии мавҷуд аст.

Тавре ки борҳо таъкид кардаем ва онро натиҷаҳои кори ҳаштсолаи Марказ низ собит сохтааст, ҳеҷ кас ва ҳеҷ чиз ба натиҷаҳои аз имтиҳонҳо бадастовардаи довталабон ҳаргиз таъсире расонида наметавонад.

Вобаста ба ин, барои пешгирӣ аз амалҳои қаллобӣ дар раванди ИМД ва паҳн шудани фикру андешаи нодуруст нисбат ба фаъолияти Марказ дар байни ҷомеа аз ҳар яки Шумо – алоқамандони низоми ИМД хоҳишмандем, ки нисбат

ба ин масъала бетараф набояд! Ба қаллобона, ки бо ниятҳои нопок Шумо ва ё ҳар каси дигарро бовар кунонданӣ мешаванд, ки гӯё барои довталабро ба мактаби дилхоҳаш дохил кардан ёрӣ

иттилоот низ таъмин ва бо тамоми ҷузъиёташ риоя мегардад. Рафти имтиҳонҳо дар ҳамаи синфхонаҳои имтиҳон бо камераҳои назорати видеоӣ сабт ва мушоҳида мегардад, ки

расонда метавонанд, ҳатто агар онҳо воқеан корманди Марказ ҳам бошанд, ҳаргиз бовар накунад! Он фиреби маҳз асту бас!

Агар довталаб ё шахси дигаре бо ҷунин ҳолат рӯ ба рӯ гардад, аз касе дар мардумфиребию қаллобӣ гумонбар шавад, бояд ҳатман ва таъҷилан ба Марказ ва ниҳодҳои дахлдори давлатӣ муроҷиат кунад. Марказ омода аст, ки оид ба ҳар масъалаю номафҳумие вобаста ба ҷунин ҳолатҳо муроҷиати шахрвандонро бишунавад ва барои ҳалли он ё равшанӣ андохтан дар он тамоми ҷораҳои заруриро биандешад.

Ҳамаи раванди марҳалаҳои ИМД – аз сабти номи довталабон то қоркарди варақаҳои ҷавобҳо, ҷамъбасти имтиҳонҳо, арзёбии кори довталабон ва тақсироти онҳо ба муассисаҳои таълимӣ бо истифодаи воситаи технологияҳои замонавӣ ва тавассути барномаҳои компютерӣ сурат гирифта, тибқи тартибу қоидаҳои муқарраргардида баргузор шудани имтиҳонҳоро таъмин месозанд. Бехатариро махфияти

ҳамасола довталабон, падару модарон, омӯзгорон, фаъолони ҷамъиятӣ, намоёндогони воситаҳои ахбори омма ва алоқамандони дигари ИМД бевосита худ шохиди ҷунин ташкили қор дар марказҳои имтиҳонӣ мешаванд. Барои шахси солимақл маълум аст, ки бо ин ҳама шароит ва тартибу талабот ёрӣ расонидани касе ба довталаб имкон надорад.

Агар довталабон аз имконоти барояшон фароҳамовардаи Марказ оғаҳ бошанду онро ҳадафмандона ва дуруст истифода кунанд, руҳ додани амалҳои номатлуб аз ҷониби қаллобону мардумфиребон аз байн хоҳад рафт. Дар ин маврид, бахусус шумораи ҳолҳои бадастовардаи худ ва ба чанд бал баробар будани онҳоро донишдони довталаб, зарур аст. Бо оғаҳӣ аз ин, ки тақсироти довталаб ба муассисаи таълимӣ аз рӯйи ихтисосҳои интихобкардааш дар асоси бали соҳибшудааш сурат мегардад, довталаб, пеш аз ҳама, бояд варақаи ҷавобҳоро аз кабинети инфиродӣ ва ҷавобҳои

дурусти саволҳои масъалаҳои тести дар имтиҳонҳо истифодашударо аз сомонӣ Марказ дастрас карда, ҳолҳои аз ҳар субтест бадастовардаашро мустақилона ҳисоб наояд. Баъдан аз рӯйи ин ҳолҳо миқдори балҳо бо истифода аз ҷадвалҳои мувофиқати ҳолҳо ва балҳо, ки пас аз эълони натиҷаҳо дар сомонӣ Марказ ҷой дода мешавад, муайян созад.

Дар баробари дониши арзанда доштан воқиф будан аз тартибу қоидаҳои дахлдор барои бақайдгирӣ ва имтиҳонот, аз ҷумла, интиҳоби дурусту дурандешонаи ихтисосу муассисаҳо бо ба эътибор гирифтани донишу маҳорат ва имконоти худ ва риояи ин шарту қоидаҳо барои ҳар як довталаб муҳим мебошад. Барои ин ҳадафмандона аз дастури иттилоотию методии «Роҳномаи довталаб» қорбарӣ бояд кард. Истифода аз маҷмуаи саволу масъалаҳои таҳиякардаи Марказ барои омодагии шоиста дидани довталабон ба ин имтиҳонот ёрирасон хоҳад буд. Бояд қайд кард, ки дар ҳар яке аз субтестҳои имтиҳонҳои воқеӣ (ИМД) соли ҷорӣ қариб 40 %-и саволу масъалаҳо аз ҳамаи маҷмуаҳо тақроран истифода карда мешаванд.

Барои тайёр шудани довталаб ба имтиҳонҳо, истифода кардан аз хизматрасонии «Худро бисанҷ», ки ҳоло фаъол аст, низ воситаи хубест.

Аз довталабон ва ҳамаи алоқамандони низоми ИМД хоҳиш менамоем, ки барои шаффофу одилона баргузор гаштани имтиҳонҳо саҳмгузор бошанд ва дар ҳолати дучор шудан бо шахсоне, ки ба амалҳои номатлуб даст мезананд ё барои ин мақсад мекушанд, бетараф набоянд ва бо телефонҳои 224-53-68 ё 224-53-66 ба мо иттилоъ диҳанд.

Ба ҳамаи шумо барои супоридани имтиҳонҳо барор меҳоҳем!

Маркази миллии тести назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

▶ ХУШДОР

Зухури экстремизм дар Тоҷикистон аз оғози солҳои 90-уми асри гузашта сарчашма мегардад. Баъди пош ҳӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ якуҷабора низоми маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳарорат гардид. Фалаҷ гардидани ҳокимияти давлатӣ, бухрони иқтисодӣ, бекорӣ, коста шудани сатҳи зиндагии аҳоли, аз назорат дур мондани таъмини амнияти давлатию ҷамъиятиро ба вучуд овард. Вазъияти баамаломеда, ки идорааш аз ҷониби фишангҳои ҳокимияти иҷроия ва давлатӣ ғайриимкон гардид, ба он боис шуд, ки зухуроти таҳдид ва зӯрварӣ дар ҷамъият ба худ роҳ кушояд.

Аз ин ҳолат намоёндогони ташкилотҳои террористию экстремистӣ истифода намуда, ба ғасби ҳокимияти давлатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон талош намуданд.

Яке аз омилҳои боло рафтани радикализм қоҳиши сафи ашхоси соҳибмаълумоти динист. Ҷавонон бештар дар

Ифротгароӣ - хатар ба ҷомеа

муассисаҳои динии кишварҳои хориҷӣ – Миср, Эрон, Покистон, Арабистони Саудӣ, Яман ва Афғонистон маълумот мегирянд.

Гуруҳҳои ифротгаро ғолибан ҷавонони ноогоҳро, ба худ ҷалб карда, ба онҳо маблағҳои зиёд ваъда медиҳанд. Терроризм дар байни ҷавонони бе-маълумот, ки зерӣ таъсири андешаҳои ғайрианъанавӣ мондаанд, бештар реша давондааст.

Маҳдии Собир, қоршиноси масоили амниятӣ мегӯяд, ки пас аз барҳам ҳӯрдани Иттиҳоди Шӯравӣ ҷавононро рӯҳияи нобоварӣ ба ояндаи худ ба ташвиш оварда буд.

Чанг як роҳи сарватмандшавии иддае аз мансабталабон мебошад. Онҳо роҳи доро шуданро дар пайвастан ба гуруҳҳои

яроқнок медидаанд.

Масъалаи муҳочирати меҳнатӣ яке аз муҳимтарин масъалаҳои мебошад, ки ба ам-

нияти кишвар таъсири манфӣ мерасонад. Хусусан, баъзе равандҳои муҳочирати меҳнатӣ дар солҳои охир ҷунон ба монанди рӯ ба рӯ гардид, ки худ ба худ сарчашмаи эҷоди хавфу хатар ва дигар таҳдидҳои нави ҷаҳонӣ

боис шуд.

Дигаргунҳои ҷамъияти дахсолаи охир вазъияти сиёсӣ ва иҷтимоиро тағйир дода, миллионҳо одамонро муҳочир гардонид.

Мувофиқи маълумоти СММ, дар қардари раванди муҳочират 218 давлат иштирок мекунад ва шумораи умумии муҳочирон 195 млн. нафарро ташкил медиҳанд.

Масъалаи мазкур дар қатори дигар кишварҳои олам, барои Тоҷикистон низ ба яке аз масоили муҳими иҷтимоӣ ва сиёсӣ табдил ёфта, нақши он дар рӯзгори ҳар як оилаи Тоҷикистони эҳсос мегардад. Дар шароити имрӯзаи Тоҷикистон мафҳуми «муҳочират» ба мисли «ифротгароӣ» хеле маъмул

буд, аҳамияти муҳим пайдо намудааст.

Экстремизм аз масъалаҳои ҷиддитарини инсоният дар асри XXI ба ҳисоб меравад, ки бо оқибатҳои дахлдор бораҳмонаи худ хатари байналмилалиро ба бор овардааст.

Дар раванди ҷаҳонишавӣ, Хукумат ва Давлати Тоҷикистон низ дар қанор намонда, мубориза бар зидди ин амалро яке аз ҳадафҳои асосии худ қарор дода, дар ин самт тадбирҳои зиёде андешида истодааст.

Мушоҳидаҳои солҳои охир нишон медиҳанд, ки баъзе аз ҷавонон ба Русия рафта, бо тафаккур ва ҷаҳонбинии ифротӣ ва хурофотӣ ба Ватан бармегарданд.

Яке аз сабабҳои тағйири ақидаву ҷаҳонбинии муҳочирон, ба доми ҳаракату гуруҳҳои террористӣ гирифтор шудани онҳо мебошад.

Шамил НАЗАРЗОДА,
омӯзгори ДДХ ба номи
академик Б. Ғафуров

► МУЛОҲИЗА ВА ПЕШНИҲОД

МУРОҶИАТНОМАИ

омӯзгорон ва кормандони соҳаи маориф ба фаълони вилояти Хатлон

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон 24-уми феврал соли ҷорӣ бо роҳбарону фаълони вилояти Хатлон вохӯрӣ гузарониданд, ки зимни он нақши ҳалқунандаи соҳаи маорифро дар пешрафт ва рушди кишвар ба таври махсус таъкид карданд. Дар суҳанронӣ зикр шуд, ки соҳаи маориф ба ислохот ва дигаргунии комилан ҷиддӣ ниёз дорад ва зарурат ба миён омадааст, ки кормандони соҳаи мазкур бо тамоми сохторҳои мавҷудаи Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Хатлон ҳамкориро ба роҳ монда, дастрасӣ ба пешрафт ва комёбиҳои назаррасро таъмин намояд.

Ба мақсади дар амал татбиқ намудани супоришу дастурҳои Пешвои миллат ва таъмини рушду тақомули соҳаи маориф мо, аҳли илму маорифи вилояти Хатлон, муроҷиатномаи зеринро ба ҳайси дурнамои соҳаи маорифи вилоят қабул менамоем.

Ҳамкасбони азиз!

Биёд дар ҳамбастагӣ ва муттаҳидӣ ба хотири рушди соҳаи маориф камари Ҳиммат бандем, барои парвариши кадрҳои баландихтисос, кормандони хирфавии соҳаҳои гуногуни ҳоҷагии ҳалқ кӯшишу ғайрат намоем, насли наврасро дар рӯҳияи баланди худшиносии миллӣ ва ватандӯстӣ тарбия кунем, барои ташкили маҳфилҳои фанӣ, кабинетҳои фанӣ ва дониши ҳамаҷониба додан ба онҳо аз тамоми имконоти мавҷуда истифода барем. Барои он сабъю талош намоем, ки шогирдони мо дар олимпиадаву озмунҳои дохили кишвар ва берун аз он Тоҷикистонро бо сари баланд муаррифӣ карда тавонанд, одобу ахлоқи баланди тоҷикона дошта бошанд, бо ихтирооту дастовардҳои тоза илмӣ ифтихори миллату кишвари худ гарданд.

Кормандони муҳтарамии васоити ахбори омма ва аҳли зиди вилоят!

Аз шумо хоҳиш карда мешавад, ки дар муаррифии омӯзгорони асил, тарғиби таҷрибаи пешқадами муаллимони соҳибмактаб, хонандагони фаъл, дастовардҳои муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, гимназия, мактабҳои намуди нав ва дигар паҳлӯҳои соҳаҳои маориф бо мо ҳамкорӣ намоед. Сухани созандаи шумо ва баланд гардидани мақоми омӯзгор дар ин росто барои амалӣ гардидани ҳадафи умумии мо, ки пешрафти соҳаи маориф аст, муассир хоҳад буд.

Муҳтарам намоёндогони ҳизбҳо, Ҳаракати ваҳдати миллӣ ва эҳёи Тоҷикистон, Шурои собиқадорони ҷангу меҳнат ва ташкилотҳои динӣ!

Мо бо қамолӣ эҳтиром, аз шумо хоҳиш менамоем, ки дар вохӯриву нишастҳо ва суҳанронҳои худ қисматро барои соҳаи маориф ҷудо намоед, зарурати омӯзиши илму фанро ба мардум фаҳмонед, амали ҳайр будани бунёди мактабхоро, ки насли наврас тавассути онҳо аз нодонию гумроҳӣ наҷот меёбанд, шарҳу тафсир намоед. Зеро ҳарчанд дар замони Истиқлоли давлатӣ теъдоди муассисаҳои таҳсилоти умумии вилоят ба 1365 адад расидааст, дар ин миён шумораи хонандагон дар зарфи 30 сол 394 ҳазору 427 нафар афзудааст. Яъне, бунёди ҳамасолаи таълимгоҳҳои нав ногузир ва дорони аҳамияти стратегӣ мебошад. Бовар дорем, ки тавассути панду насихат, шумо

рӯҳияи мардумро ба самти маориф гароиши мусбат хоҳед дод.

Кормандони муҳтарамии мақомоти ҷифзи ҳуқуқ!

Мо саҳми шуморо дар таҳкими пояҳои давлатдорӣ навини тоҷикон-эъмори Тоҷикистони соҳибистиклол, ташаккул ва устуворшавии шоҳаҳои ҳукумат ва таъмини волиоятӣ қонунмедонем ва эътироф менамоем. Дар баробари ин, аз шумо эҳтиромона хоҳиш дорем, ки дар ҳамкорӣ соҳаи маорифро аз ҳар гуна санҷишҳои пайдарпай ва ҳавсалафарсо озод намоем, бо таваҷҷуҳу ҳамкорӣ имконияти фароҳам биёрем, ки омӯзгорон бо дили гарм ва рӯҳияи устувор ба рисолати омӯзгорӣ худ машғул шаванд. Фаромӯш накунем, ки ҳамаи мо парварда ва тарбиятдидаи он шахсонем, ки номи пуршарафи омӯзгорро доранд. Этимоди комил дорем, ки муроҷиати мо аз ҷониби шумо бо қаноатмандӣ пазируфта мешавад.

Соҳибкорони муҳтарам!

Хидматҳои шумо дар ободонӣ ва шуқуфони ватан бемисл аст. Тақрибан шахру ноҳияро дидан номумкин аст, ки дар он бо сармоягузорию шумо ҷойҳои қорӣ фароҳам нашуда бошад, ё сохтмону дигар қорҳои ободонӣ ба назар нарасад. Чашми умеди мо аз шумо ин аст, ки аз таваҷҷуҳи Сарвари давлат ва Ҳукумати кишвар ба соҳаи маориф илҳом гирифта, сармоягузорию дар соҳаи маориф бештар менамоем ва дар роҳи ба қуллоҳи баланди рушд расидани соҳаи маориф аз худ Ҳиммат ва қавонмандӣ зоҳир менамоем.

Муҳтарам намоёндогони ташкилоту муассисаҳои ҳамкор!

Мо намоёндогони шуморо барои ҳамкорӣ бо нашрияҳои соҳавии маорифи вилоят ташвиқ менамоем. Навиштаҳои, ки ҷанбаи тарбиявӣ доранд, тавассути ин нашрияҳо ба омӯзгорон дастрас мегарданд ва дар қорҳои ҳаррӯзаи онҳо мададрасон хоҳанд шуд ва василае хоҳад шуд, ки робитаи кормандони маорифро бо ниҳодҳои дигар таҳким мебахшад. Ин ҳамкорӣ ба баланд рафтани мақоми маориф, ки Пешвои миллат ба он таваҷҷуҳи доимӣ доранд, беасар нахоҳад монд.

Падарону модарони муҳтарам!

Шумо яке аз ду қаноти соҳаи маорифед. Бе кумак ва дастгирии шумо ба натиҷаҳои дилхоҳ расидани соҳаи маориф мушкилу душвор аст. Хоҳиши мо ин аст, ки робитаи худро бо мактаб устувор намоед, дар ислоҳи нуксонҳои мавҷудаи таълимандӯзӣ ва тарбиявӣ саҳмгузор бошед. Биёед, яқҳо барои пешрафти соҳаи маориф тамоми зарфиятҳои худро истифода мебарем ва наслро тарбия менамоем, ки дар оянда номбардори ватану миллат ва волидонии худ гарданд.

Мо бовар дорем, ки тамоми ташкилоту муассисаҳои ҳамкор ва соқинони бофарҳанги вилоят бо ин муроҷиатнома ҳамовоз мегарданд ва дар ҳамбастагӣ бо онҳо омӯзгорони вилояти Хатлон баҳри амалишавии ормонҳои миллӣ, иҷрои дустуру супоришҳои Пешвои миллат тамоми дониш, қудрат, маҳорат, малака ва таҷрибаи худро дарег надошта, рушди бесобиқаи соҳаи худро таъмин хоҳанд кард.

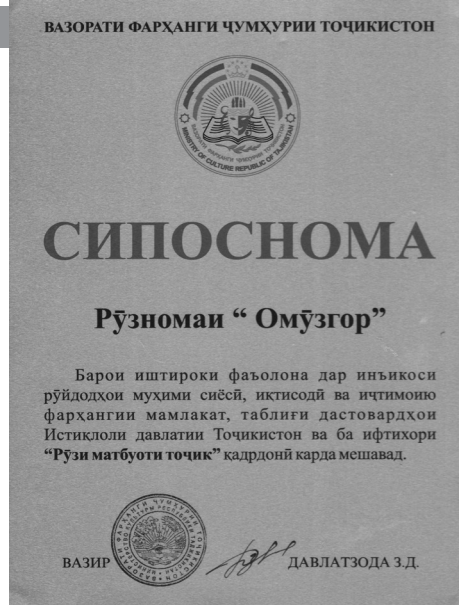
Муроҷиатнома дар маҷлиси
васеи фаълони вилояти Хатлон рӯзи
02.03.2022 қабул шудааст

► ҚАДРДОНӢ

11 март соли равон ба ифтихори Рӯзи матбуоти тоҷик дар Осорхонаи миллии Тоҷикистон Ҷамоати баргузор гардид. Дар он мушовири бахши Ёрдамчи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа Шухрат Азиззода, вазири фарҳанги Тоҷикистон Зулфия Давлатзода, муовини якуми вазири маориф ва илм Ҷамшед Ҷӯразода, муовини Раиси Ҳизби Халқии Демократии Тоҷикистон Хайринисо Юсуфӣ ва доираи васеи рӯзманигорон иштирок намуданд.

Дар оғоз З. Давлатзода ибраз дошт, ки аз соли 1994 инҷониб дар Тоҷикистон Рӯзи матбуоти тоҷик расман ҷашн гирифта мешавад. Ин санаи таърихӣ ба ҷопи рӯзномаи тоҷикии «Бухорои шариф», ки шумораи нахустини он 11 март соли 1912 интишор ёфта буд, рабт дорад ва соли равон аз ҷопи нахустшумораи ин рӯзнома 110 сол сипарӣ шуд.

Мушовири бахши Ёрдамчи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба

маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон барои наشري мақолаҳо, таҳияи барномаву гузоришҳои телевизионӣ, радиӣ, инъикос намудани дастоварду муваффақият ва мушкilotи соҳаи мао-

Аз сипоснома то ҷоиза

масъалаҳои рушди иҷтимоӣ ва робита бо ҷомеа Ш. Азиззода дар хусуси фаъолияти пуршебу фарози матбуоти тоҷик андешаронӣ намуда, нақши кормандони воситаҳои ахбори омма дар тарғибу ташвиқи дастовардҳои замони истиқлол ва инъикосу баррасии масъалаҳои ҳаёти ҷомеа муҳим арзёбӣ намуд.

Таъкид гардид, ки дар ҷомеаи демократӣ ва ҳуқуқбунёд матбуот аз

риф дар воситаҳои ахбори омма ва иштироки фаълони дар ҳаёти ҷамъиятӣ як қатор кормандони соҳаи матбуот бо муқофотҳои соҳавии вазорат сарфароз гардонидани шуданд.

Инчунин, ба як зумра рӯзманигорон нишонҳои «Аълочии фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Аълочии матбуоти Тоҷикистон», сипоснома ва ба расонаҳои иттилоотӣ диплому ифтихорномаҳо тақдим гардид.

Нашрияи «Омӯзгор» барои ҳамкории пурсамар, саҳми шоиста дар тарғиби ҳадафҳои Давлат ва Ҳукумат ва арзишҳои миллӣ бо сипосномаи Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон қадрдонӣ шуд.

Ҳамчунин, дар Ҷамоати мазкур барандагони ҷоизаҳои Иттифоқи журналистони Тоҷикистон ба номи Абулқосим Лоҳутӣ муайян гардиданд.

Боиси хурсандист, барои ҳамкории пурсамар, саҳми шоиста дар тарғиби ҳадафҳои «Маорифи Тоҷикистон» Саида Набизода сазовори Ҷоизаи Иттифоқи журналистони Тоҷикистон ба номи Абулқосим Лоҳутӣ дар бахши матбуот гардид. Ба ин муносибат аҳли наشرӣ «Омӯзгор» С. Набизодаро табрик намуда, барояш саломативу саодатмандӣ ва дар ҷодаи эҷоду омӯзиш муваффақиятҳои бештар таманно доранд.

«Омӯзгор»

воситаҳои асосии таъсиррасон ба афкори умум буда, нақши он дар раванди демократикунӣ ва ташаккули афкори ҷомеа хеле муҳим мебошад. Таҷрибаи Тоҷикистони соҳибистиклол нишон медиҳад, ки рӯзномаву маҷаллаҳо ва телевизиону радио ҳамчун яке аз воситаҳои асосии таъсиррасон ба афкори ҷомеа метавонанд ба ҳалли мушкilotи мавҷуда фаълони мусоидат намоянд.

Ҳамин тарик, аз ҷониби Вазорати

Ҳадаф - рушди маориф

Дар Паёми навбатии Пешвои миллат ба Маҷлиси Олӣ (21.12.2021) «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ» тамоми соҳаҳои хоҷагии халқ баррасӣ ва таҳлил карда шуд.

Ба гуфти Пешвои миллат мушкilotи «солҳои навадуми асри гузашта», он «фитнаву дасисаи неруҳои ифротгарой», он «гирдобии мухолифати шадиди сиёсӣ» он «оташи ҷанги таҳмили шаҳрвандӣ», он «қурбониҳои зиёди ҷонӣ ва хисороти бузургӣ моддиву маънавӣ» ба таърих пайвастанд. Бо ин ишораи бисёр муҳим, Пешвои миллат гуфтаанд, ки аз ин хотираи талхи на ҷандон дур мо бояд ибрат гиризем, биомӯзем ва миллати кишварро худро дӯст дорем. Аз ҳама муҳим, аз ин оромию сулҳу ваҳдати ободӣ шукр бояд намоем.

Пешвои ояндасоз ба воситаи рақамҳо ва мисолҳои ишора бар он менамоянд, ки дар оянда ба қадом масъалаҳо таваҷҷуҳ шавад. Зимнан, дар асоси ояндабинӣ дар Паём ишора шуда, ки пас аз муддати аҳолии кишвар ба 11 миллион мерасад. Ба ин васила, амалӣ намудани барномаҳои ҷиддӣ дар назар гирифта шуда, дар солҳои наздик ба рушди иқтисодӣ, ба сохтмони садҳо корхонаи саноатӣ аҳамият дода мешавад. Дар воқеъ агар саноатикунонии кишвар инкишоф ёбад, он ба бехтар шудани рӯзгори мардум таъсири зиёд мерасонад. Тоҷикистон сол то сол барои расидан ба сафи кишварҳои мутараққӣ кӯшиш менамояд. Барои амалӣ намудани корҳои муҳими саноатӣ Пешвои миллат боз ба як иқдоми ҷиддӣ даст зада гуфтанд: «Солҳои 2022–2026, яъне то ҷашни 35-солагии Истиқлоли давлатии Тоҷикистон «Солҳои рушди саноат» эълон карда шаванд».

Имрӯз кишварҳои дунё ба он аҳамият медиҳанд, ки аз тариқи интернет, ба хусус рақамӣ намудани тамоми соҳаҳои иқтисод, кор осон мешавад. Ин воситаи нави техники рабобити одамонро дар ҷаҳон бештар намудааст. Шахси бомаърифат, дорои дониши густурда дар бораи ишқишофи тамоми соҳаҳои рушди иқтисоди кишвар аз ин тариқ талош меварзад. Кишварӣ мо ҳам аз истифодаи технологияи пешрафтаи ҷаҳонӣ дар канор нест.

Дар Паём борҳо таъкид шудааст, ки рушди мамлакат ба истеҳсоли барқ вобаста аст. Дар воқеъ, агар нури барқи

Тоҷикистон ҳар қадар зиёд шавад, ҳамон қадар саноати кишвар пеш меравад. Чунки сохтани корхонаҳои хурду бузург фақат ба барқ вобаста аст. Дар кишвари мо таваҷҷуҳ шудааст, ки барқе истеҳсол шавад, то он ба муҳити табиӣ зарар нарасонад. Ин ҳама барои рушди мамлакат муҳим аст. Ҳоло олимони соҳаҳои гуногуни илмҳои дақиқ ва табиӣ дар кишварҳои пешрафтаи дунё ба «энергияи сабз» аҳамият медиҳанд. Онҳо барои наҷоти замин, аз ҳар гуна балоҳо, муҳим будани «энергияи сабз»-ро таъкид мекунанд. Тавре дар боло ёдовар шудем, ба ин масъалаи барои сарнавишти «сайёра»-и мо муҳим дар Паём ба таври ҷиддӣ ибрози назар шудааст.

Мардум бояд донанд, ки давлат бо Сарвари Пешвои миллат барои ободии тамоми соҳаи иқтисоди кишвар таваҷҷуҳ менамояд. Дар Паём оид ба нақлиёт, ба хусус сохтмону таҷдиди роҳҳои мошингарди минтақаҳои гуногуни кишвар таваҷҷуҳ гардидааст. Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки сол ба сол тамоми роҳҳои Тоҷикистон бозсозӣ, таъмир ва баъзе минтақаҳо аз нав бунёд мешаванд.

Ба таъкиди Пешвои миллат, дар кишвари мо, дар даврони соҳибистиқлоли маориф қадам ба қадам пеш рафта, ба фазои таҳсилоти байналмилалӣ ворид мешавад. Сарвари кишвар ҳамеша дар Паёмҳо ва суханронҳои роҷеъ ба маориф ёдовар мешаванд, ки илму дониш, яъне маърифатнок намуни мардум, мамлакатро дар ҳама соҳа пеш мебарад: «Зеро мо чунин мешуморем, ки бунёди миллат аз маориф оғоз меёбад ва ғамхорӣ нисбат ба маориф – сармоягузорӣ барои рушди нури инсонӣ ва ояндаи ободӣ давлат ва Ватан мебошад».

Бо вучуди он ки раванди таҳсил дар муассисаҳои таълимӣ ба низомии муайян даромадааст, зарур аст, ки барои боз ҳам баланд бардоштани сатҳи сифати таҳсилот, омода кардани кадрҳои баландхаттисос, омӯхтани забони давлатӣ, таъриху фарҳанги бостонии халқи тоҷик, боло бурдани завқу рағбати хонандагон ба омӯзиши фанҳои риёзӣ, дақиқ, табиӣ, технологияҳои иттилоотӣ ва аз худ кардани забонҳои хориҷӣ, махсусан, забонҳои русиву англисӣ таваҷҷуҳи аввалиндарача зоҳир карда шавад».

Дар воқеъ, калиди аслии пешрафт, тараққиёт ва соҳиби зиндагии шоиста шудан ба рушди маориф вобаста аст, ки дар давраи 30 соли Истиқлоли Тоҷикистон ҳамеша ба он

таваҷҷуҳ шудааст. Дар Паём низ ба таври ҷиддӣ гуфта шуд, ки дар тамоми соҳаҳои маориф сатҳи донишро боло бурдан лозим аст.

Барои парвариши кӯдакони кӯдакитон, донишомӯзони мактабҳо, донишҷӯёни

муассисаҳои олӣ на фақат Вазорати маориф ва илм, балки зиёиёни кишвар бо ҳамбастагӣ заҳмат кашем. Моро зарур аст, ки маорифро рушд дода, ба донишу илми ҷавонон аҳамияти ҷиддӣ диҳем. Онҳоро бо воситаҳои техникаи муосири наватин ошно созем ва аз ин тариқ барои расидан ба қомебиҳои лозим камар бандем. Аз ҳама муҳим забон, адабиёт, фарҳанг, таърих ва дигар суннатҳои мардуми худро ба оламиён муаррифӣ намуда, ба монанди адибону донишмандони маъруфи садаҳои пешин ба рушди фарҳанги башарӣ ҳисса гузорем. Барои дар амал татбиқ намудани ин корҳо, ба тасдиқи Пешвои миллат, пеш аз ҳама, олимони ва эҷодкорон бо идеяҳои худ бояд пешгом бошанд: «Олимони ҷомеашиносии моро зарур аст, ки яқҳо бо зиёиёни эҷодкор дар шароити ҷаҳонишавӣ бо мақсади ҳифзи арзишҳои миллий, таъриху фарҳанг ва забону адабиёти миллати қуҳанбунёдамон дар роҳи ба ҷаҳониён ҳарчи бештар муаррифӣ кардани таърих, тамаддун ва фарҳанги халқи тоҷик рисолати шаҳрвандиву миллии худро ба таври шоиста иҷро намоянд».

Агар олимони ҳар соҳа, ҳар қадоми фақат дар риштаи худ, аз таҳти дил кор кунанд, пешрафтҳои илмӣ ҷаҳонро дар соҳаи худ татбиқ намоёнд ва ҳар қадоми дар 3-4 сол барои тарбияи як кадри илмӣ хуб талош кунанд, он гоҳ ин амал дар як муддати кӯтоҳ тамоми соҳаҳои иқтисоду ҷомеаро таққон мебахшад. Ин корро бо барномарезӣ, бо таъмини маблағи муносиб бояд амалӣ намуд. Дар ин маврид муассисаҳои таълимӣ ва илмӣ ғояҳои барои пешрафти ҷомеа зарури олимони худро дастгирӣ намоёнд. Риштаҳо ва

кафедраҳои, ки барои омӯзиши фарҳанги миллии мо зарур аст, қушоянд.

Пешвои миллат ҳангоми сухан гуфтан дар бораи ҳар масъала ба таври муқосисавӣ, бо овардани санаду рақамҳо ҳамон соҳаро мавриди арзёбӣ

қарор дода, ёдрас мешаванд, ки дар тӯли 30 сол кишвар ба ҷи пешрафтҳои ноил шудааст ва дар оянда ҷи бояд кард. Вақте ки сухан дар бораи соҳаи тиб меравад, низ ба рақамҳо муроҷиат мешавад, ки таққор намекунем.

Дар ҳақиқат, агар пизишкони муқаммал набошад, аз дилу ҷон қор накунад, ташхисро нисбат ба бемор (шояд вай падару модараш бошад) дуруст муайян накунад, оқибати вазъи он бемор ҷи мешавад? Барои ҳамин Пешвои миллат таъкид меамоянд, ки табиб бояд аз илми муосир ва воситаҳои техникаи пешрафта огоҳ бошад.

Маҳз дар ҳамин пайвастиҳои оқилона, одилона ва олимона мо метавонем миллати тоҷикро Тоҷикистонро дар қанори кишварҳои пешрафтаи олам расонидан кӯшиш намоём. Барои ин пайвастигиро идома додан, ҷавонон гуфтаҳои Пешвои миллатро бояд сармашқи қори худ созанд ва онҳо бояд бо донишу маърифати худ ин созандагиро пайравӣ намоёнд. Бо ҳисси худшиносии миллий ва ватандӯстӣ қорномаи Пешвои миллатро бояд идома диҳанд. Аз ин рӯ, Пешвои миллат дар Паём бо боварӣ ба ҷавонон гуфтаанд: «Ман борҳо таъкид кардаам ва имрӯз бори дигар бо ифтихор ибрози мебарам, ки ҷавонони мо қори ҳисси баланди миллий ва эҳсоси гарми ватандӯстиву ватанпарварӣ буда, дар мубориза бо ҳама гуна хавфу хатарҳо, ки зидди давлату миллатанд, омода мебошанд ва манфиатҳои миллиро аз ҳар манфиати дигар боло медонанд».

Аммо мушоҳидаи мешавад, ки на ҳамаи ҷавонон дурандешӣ, худшиносӣ ва ватандӯстиро дарк менамоянд. Барои ин насли қалонсоли до-

нишманду ботачриба бояд талош кунанд, ки онҳоро ба роҳи нек хидоят намоёнд, гаштаву баргашта фаҳмонанд, то онҳо идомадиҳандаи ин созандагиро озодагӣ гарданд. Барои амалӣ намудани парвариши насли оянда ҷи бояд қард? Дар Паём посух дода шудааст, ки ин нутқаро бояд гаштаву баргашта қонда дар ёд гиризем: «Барои ҳамқадами қомона будан ва рушди давлату ҷомеаро таъмин қардан омӯзиши илму дониш, хусусан, илмҳои табиӣ, риёзӣ дақиқ ва аз худ қардани қасбу ҳунар қори ягона ва дуруст мебошад».

Зеро бо бесаводӣ, қаҳолат ва ҳуруфот ҷомеа ба қойе намерасад.

Таққоран хотирнишон ме-созам, ки ҳуруфот қаҳолат аст ва қаҳолат ба инсон танҳо бадбахти меоварад ва боиси ақибмонии ҷомеа ва давлат ме-гардад».

Бале, ҳуруфотпарастӣ аз қамонҳои бостон қамдами қаму қабил ва миллатҳои қаҳон аст, ки то имрӯз идома қоранд. Онро қешақан қардан қушвор аст, қале талош бояд қард. Барои қешақан қамудани ҳуруфот ва қоварҳои бечо қардумшиносонро зарур аст, онҳоро аз қайни қардум қирд қваранд, омӯзанд ва қавриди қаррасӣ қарор диҳанд; қешаҳои қайдоиши онро бо қалелҳои илмӣ қантиқӣ қигӯянд, то қардум қаҳманд. Баъдан қари қарди қил қалум мешавад, ки илм қуҷову ҳуруфот қуҷост.

Дар асоси гуфтаҳои Пешвои миллат, метавон пешниҳод қард, ки дар ин қамони қушди қоситаҳои қантиқӣ, қар қорқари муассисаи қалидии қавлатӣ қақат бо қониши қухта, андешаи қозанда, қарномаи қешбаранда қоҳиби қазифа шавад. Шаҳси қазифагиранда бояд қарномаи қақиқи қорӣ қошта бошад. Агар қасе ин ё он қазифаро (қигузор қурдтарин қазифа бошад) қабул қардан қоҳад, ӯ қари қешрафти қамон қазифа қи қор қардан қеҳоҳад, қарнома ва идеяи қақиқи қешро қешниҳод қамояд. Барои қаҳси қордон ин қори қушқил нест. Дар қишварҳои қешрафтаи қаҳон (дар асоси озмун) қазифаи қасъулро ба қаҳси қонандаи он қесупоранд. Агар дар қар қазифаи қасъул қаҳсони қоиқ қайин қаванд, он қоҳ қишвари мо ба қастовардҳои қиёде қоиқ меқардад; рушди қиёсат, иқтисод, фарҳанг бештар мешавад.

Равшан РАҲМОНӢ,
сардабири маҷаллаи
«Пайванд»-и
«Анҷумани тоҷикон ва
форсизабонони қаҳон –
«Пайванд»

► ДАР ПАРТАВИ ПАЁМ

Паёми навбатии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон (21.12.2021) бо мазму-ну мундариҷа ва муҳтаво аз Паёмҳои пешин фарқкунанда буда, ба як рисолаи бузургӣ таърихӣ шабоҳат дорад, ки қабл аз ҳама, моро аз лаҳзаҳои гуворои таърихи сисолаи замони Истиқлолияти давлатӣ, ки ҳама пандомӯзу ибратбахш мебошанд, воқиф менамояд.

Дар айни замон Паёми Пешвои миллат ба мисли ҷароғи роҳнамо барномаи давлатиро барои соли 2022 ва 5 соли оянда, ки мардуми Тоҷикистони азиз ба 35-солагии ҷашни

2-юм ва хонандаи синфи 10 «Б» Таманно бахромова дар озмуни ҷумҳуриявии «Тоҷикистон-Ватани азизи ман» дар номинатсияи овозхонӣ ҷойи 3-юмро дар сатҳи ҷумҳурӣ ишғол намуданд. Фаёлияти педагогӣ дар гимназия дар шаклҳои гуногун зоҳир мегардад, вале шакли асоситарини он дарс мебошад. Дарс бо сабабҳои гуногун ҷанд сол боз ба каму кистҳои бисёре мубтало аст. Инро ҳама ме-донем ва тасдиқ ҳам менамоям. Кормандони боинсофи аҳли маориф роҳи наҷоти дарсро аз иллати тирагиҳо ҷустуҷӯ мекарданд. Соли 1995 академик Муҳаммадулло Лутфуллоев ба ҳамин хотир китоби «Дарс»-ро ба дастӣ ҷоп дод, ки заҳмати бистсолаи ӯ буд. Устод Ҳабиб Искандаров (рӯҳашон шод бод) низ оид ба дарс нигоштаҳои бехтарин доранд. Яъне ҳам эшон

Дили гарму тафаккури баланд мебояд

Истиқлолияти давлатӣ омодагӣ мегиранд, аз нақшаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии кишвар ошно менамояд. Аз ин рӯ, маъмурияти гимназияи №2 барои хонандагони болаёқати шаҳри Душанбе ба хо-тири омӯзиши шоиста, тарғиби нишонрас ва баҳрабардории судманд Паёми Президенти мамлакатро дар шакли китобча бо пеш-гуфтори дастурдиханда дастраси омӯзгорони гимназия гардонид, то ки онро ҳамчун дастур ҳамеша рӯи даст дошта бошанд, ҳар як са-три Паёмро ҳангоми фаёлияти педагогии худ мавриди истифода қарор диҳанд, то ба ташаккули шахсияти хонандагон мусоидат намояд, ҳисси худгоҳӣ ва ҳештан-шиносии онҳоро баланд бардо-рад, ба захираи донишҳои хонан-дагон роҷеъ ба рушди бемайлоии нақлиёт, энергетика, кишоварзии кишвар дониши иловагӣ ва маъ-лумоти наву тозаро зам намояд. Аз ҳама муҳим, боварии насли наврасро ба ояндаи дурахшони меҳан афзун намояд.

Месазад, ки Паёми Пешвои му-аззими миллат китоби болоимизии ҳар як омӯзгори эҷодкору навовар ва ватанпарвар қарор бигирад, зеро ҳар як сатри Паём чун парта-ви хуршед ҳар субҳ ба маъниҳои наву тоза пеши назари омӯзгорони эҷодкор ҷилвагар мешавад. Дар Паём оварда шудааст: «Бунёди миллат аз маориф оғоз мегардад». Ба назари мо ин бехтарин шиор доир ба худшиносӣ, бехтарин баҳо ба аҳли маориф ва бехтарин сипосмандӣ аст. Дар Паёми Роҳбари давлат оид ба забонамӯзӣ, озмунҳои ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст», «Илм фурӯғи маърифат» ва «Тоҷикистон-Ватани азизи ман» таъкидҳои ҷиддиву ҳидоятгар баён шудааст. Хушбахтона, дар соли таҳлили равоӣ, дар даври ниҳони озму-ни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» аз таълимгоҳи мо хонандаи синфи 3 «Б» Ус-мон Салимзода (омӯзгораш Ул-фатшо Ғайзӣ) дар номинатсияи адабиёти бачагона ҷойи 3-юм, хонандаи синфи 5 «В» За-фарзода Фарзона (омӯзгораш Зумрия Мӯсоева) дар номи-натсияи адабиёти муосир ҷойи

ва ҳам мою шумо ва дигар баро-дарону хоҳарони фидоиёни мак-табу маориф аз нуқсонҳои дарс вазъи нороҳат доштем. Дар Паём нигарониҳои хешро аз дарси як зумра омӯзгорон иброз доштанд. Инак омӯзгорон, роҳбарони таълимгоҳҳо ва кормандони ма-ориф бояд муносибаташонро ба дарс дигар намоянд. Қабл аз ҳама, омӯзиши қонун ва санадҳои меъёрии соҳаи маориф аз тарафи омӯзгорон ба сифати дарс таъси-ри мусбат расонида метавонад. Дар моддаи 51-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бо-раи маориф» - «Уҳдадорӣ ва масъулияти омӯзгорон...» тамо-ми талаботи дарс равшану возеҳ қайд шудааст. Риояи талаботи қонун ҳатмист ва дағалона вайрон кардани қонун ҷиноят аст. Аз ин рӯ, мо дар шакли мурочиатнома моддаи 51-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маориф»-ро, ки аз 44 сарҳат иборат аст, дастраси омӯзгорон намудем, то масъулиятшонро дар ҷараёни дарс бо ҷиддияти тамоми риоя на-моянд. Давомоти муътадили хонанда-гон ба дарсҳо дар азҳудкунии бар-номаи таълимӣ нақши муҳим ме-бозад. Аз ин ҷост, ки мо дар шак-ли барномаи электронӣ назорати давомоти хонандагонро дар гим-назия роҳандозӣ кардаем, ки ба паст кардани шиддати қафомониҳои шогирдон аз дарсҳо мусоидат кар-да истодааст. Хулоса, касби омӯзгорӣ эҷодкорӣ ва навоварихонӣ суд-манд, тозақориҳои пурсамарро мебарорад. Шавқу рағбат ба илму фан ва меҳру муҳаббат ба насли наврас сарчашмаи илҳами ҳар як омӯзгор ба шумор мера-вад. Паёми Пешвои миллат дар сарғаҳи таваҷҷуҳи омӯзгорони мо қарор дорад. Барои амалисозии ҳадафҳои Паём дар муҳлатҳои муқарраршуда, муҳимтар аз ҳама, дили гарму тафаккур ва заковати мунаввари мо нақш мебозад, ки онро ҳар як нафари мо аз шуълаи Садаи бузург ба мерос гирифтаем.

Шарифҷон ШАРИФОВ,
муовини директор оид ба корҳои тарбиявии гимназияи №2 барои хонандагони болаёқати шаҳри Душанбе

Заминаи комёбиҳо Паём аст

Дар Паёме, ки 21 декабри соли 2021 аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ироа гардид, ягон соҳа аз мадди назар дур намондааст.

Яке аз нуктаҳои муҳими Паёми Пешвои миллат дар бораи маориф мебошад. Дар Паём дар баробари ди-гар соҳаҳо вобаста ба рушди инкишофи маорифи кишвар чунин зикр шуд: «Дар даврони соҳибистиклолӣ мо бунёди маорифи миллӣ ва воридгардидан ба фазои таҳсилоти байналмилалиро ҳадафи муҳимтарин ва самти афза-лиятноки сиёсати иҷтимоии давлат ва Ҳукумати мамлакат қарор додем. Зеро мо чунин мешуморем, ки бунёди мамлакат аз маориф оғоз меёбад ва ғамхорӣ нисбат ба маориф – сармоягузори барои рушди неруи инсонӣ ва ояндаи обо-ди давлат ва Ватан мебошад.»

Қобили таъкид аст, ки бо ҳадафи иҷрои дастуру супоришҳои Пешвои миллат дар литсейи №3 барои хо-нандагони болаёқати шаҳри Душанбе тадбирҳои зарурӣ андешида мешаванд. Соли 2021-ро омӯзгорон ва хонандагони литсей бо дастовардҳои назаррас ҷамъбаст намуданд. Дар моҳи ноябр 68 нафар хонандаи му-ассиса дар даври олимпиадаи ноҳиявӣ аз фанҳои муҳталиф голиб омада, ба гирифтани ҷойҳои якум, дуум ва сеюм сазовор гардиданд. Дар да-ври шаҳрии олимпиада 35 на-фари онҳо ба дарёфти ҷойҳои ифтихорӣ мушарраф шуданд. Соли таҳсили 2021-2022 8 на-

рифтанд. Масалан, Шерзод Аминов (синфи 8) дар даври шаҳрии озмуни ҷумҳуриявии «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» (дар номинатсияи ада-биёти муосир) ҷойи дуум ва Сумая Назарова (синфи 6) дар номинатсияи адабиёти классикӣ ҷойи дуумро ноил гардиданд.

Дар литсей ба сифа-ти дарсҳо эътибори ҷиддӣ дода мешавад, бахусус, ба омӯзиши фанҳои забони русӣ ва забони англисӣ. Имрӯз зиёда аз 15 нафар хонандаи литсей дар марказҳои рушди истеъдодҳои шахр ва ноҳияи Исмоили Сомонӣ иштирок карда, донишҳои худро аз ин фанҳо сайқал медиҳанд.

Дар соли 2021 дар муасси-са якҷанд ҷорабинии илмӣ-амалӣ баргузор гардид. Як аз чунин ҷорабиниҳои илмӣ ба «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму ма-ориф» эълон гардидани солҳои 2020-2040 бахшида шуд.

Ҳамин гуна ҷорабинии илмӣ-амалӣро маъмурияти литсей дар кафедраҳои мето-дикаи таълими физика, хи-мия, биология ва технологияи иттилоотии Донишгоҳи дав-латии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айни баргузор на-муд, ки дар онҳо омӯзгорони фанҳои табиатшиносии ноҳияи Исмоили Сомонӣ иш-тирок намуданд.

Бо итминон метавон гуфт, ки дар оянда муассиса ба дастовардҳои аз ин ҳам беш-тар комёб мегардад.

Тўрақул ҶУМЪАЕВ,
собиқадори маориф

► ХУШҲАБАР

Соҳиби «Методи Пўлод» - голиби озмун

Дар Федератсияи Русия озмунҳои зиёде гуза-ронида мешаванд. Яке аз ин озмунҳо аз тарафи «Ташкилоти Умумироссиягии коркардҳои илмӣ-тадқиқотии илмии Ру-сия», «ОНР ПТСАЙНС» (Все-российскоеобщество научно-исследовательских разработок РосНаука «ОНР ПТСАЙНС») ҳамасола дар якҷанд давр гуза-ронида мешавад. Аҳтам Назаров, хатмкардаи ДДТ (ҳоло ДМТ) буда, айни ҳол дар ДДОТ ба номи С. Айни ба фаёлияти илмӣ-педагогӣ машғул мебошад. Мавсуф муаллифи ду монография, ду ки-тоби дарсӣ, 15 дастури таъли-мию методӣ, 9 шаходатномаи ҳукуки муаллифӣ ба барномаҳои компютерӣ ва зиёда аз 100 мақолаи илмию методӣ мебошад. Моҳи майи соли 2012 рисолаи номзадиашро химоя карда, айни ҳол ри-солаи докториаш дар арафаи химоя қарор дорад. Бояд қайд кард, ки дот-сенти кафедраи технологияи

информатсионӣ ва коммуни-катсионии факултети матема-тикаи ДДОТ ба номи С. Айни Аҳтам Назаров методи нави гу-заронидани корҳои санҷиширо бо номи «Методи Пўлод» эҷод кардааст. Дар заминаи мето-ди мазкур якҷанд барномаи компютериро таҳия намуда-аст, ки на танҳо дар ҷумҳурӣ, балки дар Федератсияи Русия ва Ҷумҳурии Беларус паҳн ва машҳур гардидааст. Аҳтам На-заров дар яке аз маҷаллаҳои бо-нуфуз ва тақризшавандаи Ко-миссияи Олии Аттестатсионии Федератсияи Русия «Школьные технологии», шумораи №1, соли 2020 мақолаи илмиашро бо номи «Компьютерная про-грамма для проверки письмен-ных контрольных работ по математике» ҷоп карда буд, ки бо «Методи Пўлод» вобастагӣ дорад. Олимон ва методистон аз Федератсияи Русия ҳангоми мутолиаи мақолаи номбаршу-да, онро маъқул дониста, ба озмуни 53-юми «Ташкилоти Умумироссиягии коркардҳои

илмӣ-тадқиқотии илми Русия» «ОНР ПТСАЙНС» пешниҳод кардаанд. Худи дотсент А. На-заров аз ин кор бохабар набуд. Пас аз қабули мақолаи илмӣ ба озмуни номбаршуда, 26.12.2021 сол ба почтаи электронии ӯ паём омадааст. Дар хабарно-ма иҷозати корбарӣ ба сомо-наи ташкилот дода шуда буд. Қайд шуда буд, ки озмун санаи 31.12.2021 сол ҷамъбаст карда мешавад.

Ҳамин тавр, озмуни номбу-ра да ҷамъбаст гардида, дотсент А. Назаров сазовори дипломи дараҷаи якуми Федератсияи Русия дар номинатсияи илмҳои педагогӣ ва методикаи таълим гардид. Мавсуфро бо ин дасто-вардашон аз тахти дил табрик меғўем. Ин аввалин дастовард дар ҷумҳурӣ дар номинатсияи илмҳои педагогӣ ба ҳисоб ме-равад.

С. ҚУРБОНОВ,
номзади илмҳои педагогӣ,
мудири шуъбаи илмҳои табиӣ - риёзии ПРМ ба номи Абдурахмони Ҷомии АТТ

▶ АНЪАНАҲОИ ИДОНА

Наврӯз дар ақсои олам

Ўзбекистон

Дар Ўзбекистон Наврӯз бо як шахомати хоса ва завқи беандоза таҷлил карда мешавад.

Дар шаҳрҳои тоҷикнишини Самарқанду Бухоро шаби чаҳоршанбеи Наврӯз гулхан афрӯхта мешавад ва он шабро «Шабн оташафрӯз» меноманд. Дар ин шаб мардум дар гирди оташ сурудҳои мекунад. Яке аз оинҳои дигари мардуми Самарқанду Бухоро, қулқушоӣ мебошад, ки бо номи «Кушоиши қулфи бахт» дар миёни аҳолии ин сарзамин маъруф аст. Мувофиқи суннати ин оини аҷдодӣ, дӯшизагон қулф дар даст ба кӯча баромада, аз роҳгузарон хоҳиш мекунад, ки онро кушоянд ва агар аввалин нафаре, ки онро боз мекунад, мучаррад бошад, пас, он

шодӣ мекунад. Дар баробари базм, боз мусобиқаи аспдавонӣ сурат мегирад, ки саворагон сиккаҳои тиллоиро бо тири пайкон ба нишон мегиранд.

Қирғизистон

Наврӯзро дар пойтахти кишвар ҳукуматдорон ва дар деҳа аҳолии деҳа бо пешниҳоди пирони солхӯрда таҷлил менамоянд. Дар рӯзи Наврӯз мардуми қирғиз бозиҳои варзишӣ, маҳфилҳои фарҳангӣ ва адабиро роҳандозӣ мекунад. Ҷавонон дар деҳот ба аспдавонӣ машғул мешаванд. Дар шаҳрҳои Бишкек, Ҷалолобод, Ош ва Талас бозори фурӯши маҳсулот доир мегардад. Забону бонувон бошанд дар ин рӯз таомҳои наврӯзӣ пухта, ба наздикону дӯстони худ ҳамчун ғизои идона тақдим мекунад.

фолҳои нек ҳисобида мешавад. Мардуми ўзбек ин рӯзро бо ширинии Наврӯзи-суманак истикбол мегиранд.

Афғонистон

Дар қаламрави Афғонистон низ Наврӯзро бошукӯҳи шахомати ба худ хос таҷлил менамоянд. Дар вилояти Балх иди Наврӯз ҷиҳил рӯз ҷашн гирифта мешавад. Мардум нахуст барои сазовор истикбол намудани иди Наврӯз парчаи бузург меафрозанд ва дар гирди он хурсандӣ мекунад. Чун баҳор фасли зиндашавии табиат аст, ин рӯзро «Иди гули сурх» низ меноманд. Дар баробари таҷлили иди Наврӯз ба он нафароне, ки дар арафаи ин рӯзи фарҳунда издивоҷ намуданд, тухфаҳо тақдим карда мешавад. Баъди ҷиҳил рӯз, замоне ки таҷлили иди Наврӯз ба анҷом мерасад, парчаи Наврӯзиро фароварда, дар порчаи зар мепечонанд ва то соли дигар нигоҳ медоранд.

Эрон

Мардуми Эрон хони Наврӯзиро бо ҳафт син оро дода, интизори соли нав, яъне Наврӯз мешаванд. Чун Наврӯз фаро мерасад, калонсолон ба хурдон тухфаҳо медиҳанд ва хурдон дар ин рӯз ба аёдати бузургон мераванд. Эронӣён низ пеш аз таҷлили иди Наврӯз расми «Хонатақонӣ»-ро ба ҷо меоранд. Онҳо ақидадоранд, нафаре, ки хонаашро тоза накард, рӯҳи арвоҳи гузаштагонаш ношод мегардад ва аз хонадони ӯ баракат дур мешавад.

Туркменистон

Дар Туркменистон ин иди аҷдодиро «Наврӯз байрам» ном мебаранд ва нахустин рӯзи Наврӯз Рӯзи зан қабул шудааст. Мардуми туркман дар иди Наврӯз базм орошта, рақсу бозӣ ва сурудҳои мекунад. Онҳо рақси «Ханҷар»-ро ҳамчун рақси миллии хоси Наврӯз мешуморанд ва онро дар таҷлили ин иди фарҳунда, бо маҳорати баланд иҷро мекунад.

Қазоқистон

Мақоми Наврӯз дар миёни мардуми қазоқ волост. Дар ин сарзамин санаи 22-юми март баҳри сазовор таҷлил намудани Наврӯз мардум ба кӯча баромада, идро бо хусусиятҳои ба худ хос таҷлил менамоянд. Баҳри истикболи Наврӯз суманак пухта, дар ҳафт зарф, ки ранги сафеддоранд, гирифта, ба мардум тақсим мекунад. Базм орошта,

Озарбойҷон

Дар Озарбойҷон Наврӯз яке аз ҷашнҳои муҳим ба ҳисоб рафта, се рӯз (аз 20 то 23) таҷлил мегардад. Мардуми Озарбойҷон ба он бовардоранд, ки ҳар касе дар рӯзи Наврӯз хайро сахоро пешаи худ қарор намедихад, аз саодати рӯзгор маҳрум хоҳад монд. Яке аз суннатҳои мардуми Озарбойҷон, овехтани қулоҳ дар тирезаи хона мебошад, ки ба мақсади дарёфти ҳадияи наврӯзӣ гузошта мешавад.

Яке аз вижагиҳои дигари ин ҷашн, ороштани базм ва шодӣ намудан мебошад. Маҳсусан, таронаи «Бирав-бирав» ва «Рух бинмо» мебошад, ки дар миёни мардуми Озарбойҷон ҷунин маънӣ дорад: гуё инсон ба моҳ мегӯяд, ки бирав, вағарна муҷозот хоҳӣ шуд ва ба Офтоб мегӯяд, «руҳ бинмо», яъне рӯятро ба мо бинамо. Мувофиқи бовари мардум, Офтоб рамзи баҳор ва Наврӯз аст.

Покистон

Мардуми Покистон рӯзи аввали Наврӯзро «Олами рӯшноӣ» номида, бар он боваранд, ки бо омадани Наврӯз олам мунаввар мегардад. Баъзе аз аҳолии ин кишвар Наврӯзро ҳамчун ҷашни динӣ пазируфтааст ва онро бо ояту дуо пешвоз мегиранд.

Дар Покистон ҳангоми фарорасии иди Наврӯз шаби шеър суруд ва рақс баргузор мегардад. Наврӯз дар миёни мардум «Ҷашни гули сурх» ва дар тақвими расмӣ «Иди Наврӯз» номида мешавад. Дар рӯи хони идона гузоштани Куръон, оина, шамъ, гул, сабзачот ва парчам рамзи ин сарзамин мебошад. Аёдати хешу табор, зиёрати оромгоҳ ва дидор бо дӯстон аз суннатҳои мардуми ин кишвар мебошад.

Арабистон

Дар кишварҳои арабишин, бахусус, Ироку Сурия иди Наврӯз ҳамчун иди миллии ҷашн гирифта мешавад. Маҳфили савту наво барпо мегардад. Дар ин кишварҳо Наврӯз бо номи «Найрӯз» ва «Раббиъ», яъне «Баҳор» мегузарад. Курдҳои муқими Арабистон низ ин рӯзро ҷашн мегиранд. Наврӯзи курдҳо, шабеҳи Наврӯзи эронӣҳост.

Зиёвуддин БҶҶРИЕВ,
омӯзгори коллеҷи омӯзгорони
шаҳри Ҳисор

▶ ДАСТАГУЛИ НАВРҶЗӢ

Наврӯзи ман ту

Наврӯзи ману рӯзи ману рӯзи ман ту,
Бахти ману тахти ману пирӯзи ман ту.

Баҳри дили афғору парешону рамида,
Сози ману сӯзи ману дилсӯзи ман ту.

Ғайри ту дилам шиқи касеро нарасандид,
Рӯзи наву дарди наву наврӯзи ман ту.

Гуфтам, ки зи шахди лаби ту ком бигирам.
Гуфтӣ: «Магар он шиқи берӯзи ман ту?»

Дар кишвари қалбам зи ҳамон хандаи гармат,
Наврӯз ба по шуд, гули наврӯзи ман ту.

Тулафишон

Эй баҳори фаррухнаӣ, эй атои яздонӣ
Омадӣ ба қалби ман, бо шукӯҳи султонӣ.

Қалби ман пур аз ғам буд, синаам пур аз ғусса,
Омадӣ, бадар кардӣ, ин ҳама ба осонӣ.

Олам аз қудуми ту хурраму муаттар ғашт,
Ҷастам аз сарои хеш чун асири зиндонӣ.

Шодӣ бар дилам омад, гармӣ бар тани сардам,
Дарду ғам бишуст аз ман ин ҳавои боронӣ.

Гар туро биёзурдам, эй нигори маҳрӯям,
Дар дилам қунун дорам з-ин амал пушаймонӣ.

Пайкари мани хаста, дардҳои пайваста,
Ин забони сарбаста чун сукути кайҳонӣ.

Чун табиби дилсӯзе ин ҳама даво созӣ,
Бар мани дилозурда шавкати ту арзонӣ.

Аз таҷаллии рӯят зулмат аз ҷаҳон бигрехт,
Ин ҷаҳон пур аз нур аст аз нигоҳи нуронӣ.

Эй баҳори гулафишон, гул ба рӯи мо афишон,
То занад сурур хайма дар замири инсонӣ.

Насими ЗАМОН,
омӯзгори МТМУ №45,
ноҳияи Рӯдакӣ

► ОИНИ ИДОНА

**Аз осори шифоҳӣ ва хат-
тии ниёгонамон бармеояд,
ки Наврӯз нисбат ба дигар
ҷашну маросимҳои қадимӣ
миёни мардуми ориётабор
мақому мартабаи волотар
дорад. Олимони бостонши-
носи Шарку Ғарб собиқаи
ҷашни Наврӯзро дар
рӯзгори мардуми ориёӣ
беш аз се ҳазор сол қабл
аз зуҳури оини зардуштӣ
медонанд.**

Наврӯзи оламафрӯзро дар Шугнонзамин-худуди ноҳияҳои Роштқалъаю Шугнон, шаҳри Хоруг Хидирайём ном мебаранд. Хидир мазмунан маънои калон ва бузургро дорад.

Нахуст Наврӯзро дар Шугнонзамин бо садои гулгуладори даф истиқбол мекунанд. Даф рамзи Офтоб буда, тамоми деу дад, балою бадӣ аз садои он харосида, аз деҳа ба кӯху биёбонҳо мегурезанд.

Аз рӯи ҳисоби тақвимӣ Наврӯз ҷашни хуршедӣ аст. Дар Бадахшон, махсусан, дар Шугнонзамин ин айёмро аз рӯи тақвими деҳқонӣ - Нишонҳисоб мувофиқи тағйироте, ки дар ҷисми инсон рух меод, ба инобат мегирифтанд.

Дар рӯзи тақондани ҷиҳози хона ба истиқболи Наврӯз ва рӯзи баъди он, соҳибхоназан барвакт хеста, дар оби ҷашма ё шаршараи деҳа ва ё дар оби дарё дасту рӯ шуста, дар кӯза об гирифта, ба хона меорад. Баъди дуд кардани сипанд (страхм) обро ба дег рехта, аз Худованд бахту саодати аҳли хона ва аз Ҳазрати Хизр барои аҳли хона умри дароз ва аз Модари

Наврӯз дар Бадахшон

Қиёматнозу неъматҳои Худо-вандиро таманно мекунад.

Дар рӯзи ид ва ё баъди он борони аввал борад, соҳибхона сараввал зери равзанаи хона дар як зарф орд оварда, се бор бо он зери борон давр зада, дуо мекунад: «Борони раҳмат, дар ин сол ризку рӯзии хонадо-ни моро афзун гардон!». Баъдан дар зарфи дигар (сиптак) донаҳои гандумро се бор зери борон давр зада, дуо мекунад: «Борони раҳмат, ба бандагони Худо ҳосили фаровони ғаллаву гандумро рӯзи кун. Аз як сад, аз сад ҳазор. Омин!». Ҳамин хел аз рӯи суннати ин оини зери борон пашм, мӯйина, ҷиҳози арӯсу до-модро, ки барои тӯй омода шу-дааст, се бор давр мезанонанд ва ниёиш ба ҷо меоранд.

Ривояте ҳаст, ки бо борони раҳмат рӯю ҷони онҳое, ки аз Наврӯз то Наврӯз ин дунёро падруд гуфтаанд, ба замин ме-фурояд ва ба авлоди хеш аз нав мепайванданд. Орди дар оби борон хамиркардари нон пух-та, хурду калони хона онро та-новул мекунанд.

Нафароне, ки гирифтори дарди пӯсту сабӯсаки сар мебо-шанд, зери борон луч истода, оби боронро ба ҳама ҷои бадан мемоланд.

Нақл мекунанд, ки дар гу-зашта мардумон сари ҷашма ва рӯдхонаҳо рафта, ба ҳамдигар об мепошиданд, ҷавонон як-дигарро дошта, ба ҳавзи об мепартофтанд. Ин суннатро гуноҳшӯён мегуфтанд.

Ришсафедон мегӯянд, ки боди наврӯзӣ аз гарди гиёҳ му-

аттар аст, нафас кашидани он аз сад дорую дармон бехтар аст.

Ҳикмате ҳаст:

Аз боди баҳор баҳра бардор.

Аз боди ҳазон худро ниғаҳ дор.

Аз Иди Наврӯз сар кар-да, самти вазиши бод дар маҳаллаҳо дигар мешавад. Деҳқонони таҷрибадор аз рӯи самти вазиши бод вазъи боду ҳавои маҳаллашонро пешгӯӣ мекунанд.

Боди мурод барандаи рӯху ҷон ба самти Аъриши Аъло аст. Ин маъни дар ғазали Хоча Ҳофиз «Киштишикастагонем, ай боди шурта, бархез!» оварда шудааст.

Яке аз оинҳои муҳиму муқаддас дар асоси суннати иди Наврӯз барои мардуми шугнонзамин ҷуфтбаророн (хъичзивест) аст. Соле, ки дар Наврӯз қитъаҳои замин ҷо-ҷо аз барф тоза шуда бошанд, ҳамин рӯз бо дарёфти соати саъд бо фармудаи халифа (на-

мояндаи дин) деҳқонон, ёшу пир ба маросими говбаророн (хъичзвэст) мебароянд. Говба-ророн расму русуми хоси худро дорад. Ҷуфти говонро деҳқоне, ки ҳар сол аз замин ҳосили фа-

ровон мерӯёнад, ба хонае, ки дари он дар ҳамин соат дар муқобили ситораи нахс рӯ ба рӯ истода набошад, дароварда, шохони говонро равшан мемо-ланд, баъдан ба шакли забон, ҷашм кулчаҳои пухташударо ба онҳо меҳӯронанд. Аз хона говон тарзе бароварда меша-ванд, ки касе аз пеш набарояд. Баъдан деҳқони асил дар за-мини ҳамвор тухмӣ пошида, деҳқони ҷавон дар се хат шуд-гор мекунад. Пиру ҷавон бо шодию хурсандӣ сари ин замин атола (қочӣ), ширбиринҷ, бат ё ширравғану шириниҳо оварда, хамагон гирд нишаста онро та-новул мекунанд.

Мардумон аз ҷӯякҳои кулбашудаи зери поза хок гирифта, онро барои рафъи

касаҳои пӯст истифода ме-кунанд. Деҳқонон ҳақиқатан шуд-горкардари кафол мекунанд, то ки замини аз хоб бедоршуда соҳибашро шиносад.

Баъди иди Наврӯз деҳқонон ба замини хок мепоянд, то ки замин аз барф тоза шавад ва аз гармии баҳор баҳра гирад. Ҳақиқатан бегонаро ҳам баъди иди Наврӯз ба сари замини қорам мекашанд. То Наврӯз хок зада-ни барф ва ба сари замин овар-дани ҳақиқатан бегона манъ аст.

Оташ аз унсурҳои муқаддаси Наврӯз буда, дар баъзе деҳаҳо ҳанӯз ҳам шаб гулхан афрӯхта, гирдогирди он мардум ҷамъ ме-оянд ва суруд хонда, рақсу бозӣ мекунанд. То дамидани субҳ дар майдон гулхан афрӯхта, аловпарак мекунанд. Идома-дагон аз болои оташ парида, ресмони чоррангаро (сафеду сиёҳ ва зарду нилӣ) дар оташ партофта, «рафъи балоҳо» мегӯянд. Ин суннат дар деҳаи Ёғди ноҳияи Дарвоз маъракаи хоси худро дорад.

Рӯзи дуҷуми Иди Наврӯз қад-бону барвакт хеста, дар оташ-дон алов мекӯнада. Аслан, дар аввал барои гирдондани алов аз ҷӯби дарахти арча ё синахбед истифода мекарданд. Меҳос-станд дар ин рӯзи муқаддас дуди бегона ба хонашон на-дарояд. Оташ тамоми болою касофатхоро сӯхта нобуд меку-над ва аз дудбаро ба берун ме-партояд.

Як ҷизро бояд махсус зикр кард, ки ҳамаи қорҳои наврӯзӣ аз дуд кардани сипанд оғоз ме-шавад ва ҳар он ҷи барои исти-фода омода мешавад, аввал ба он бун (орди боқило) мепоя-шанд.

Ҷ. ҚОЗИБЕКОВ,
«Омӯзгор»

Омӯзиши суннатҳои нек

Соли нави аҷдодии мо – Наврӯзи бостонӣ иди байналмилалӣ эълон шуд. Ин боиси ифтихори ҳар яки мо мебошад. Ин ҷашни фархундари тамоми ҷаҳон бо шукӯху шаҳомати хоса таҷлил мекунанд. Наврӯз нишонаи хубию поки, дӯстиву ҳамдиҳӣ ва иди сафову эҳёи табиат аст.

Баъди соҳибистиклол ғаштани Тоҷикистон, ҳамаасола дар саросари кишвар ин ҷашн бо тамоми расму оинҳои таҷлил карда мешавад. Ва ин иду маросимҳо ифодакунандаи хувияти миллии буда, дар ниҳоди наврасон муҳаббат ба фарҳанг, ватандӯстӣ ва худогоҳии миллиро бедор менамояд.

Дарраванди таълиму тарбияи омӯзгорон мутабоқи синну соли хонандагон пайдоиши суннатҳои наврӯзро номбар карда, онҳоро бо таъриху оинҳои мардумӣ ошно месозанд. Наврӯз таърихи дуру дароз аз ниёгони мо ба мо мерос омадааст. Яке аз суннатҳои наврӯзӣ тоза кардани хона, манзили зист ва ҷӯю захбурҳо мебошад. Ин икдоми миллии куҳанбунёди мо нишонаи озодагӣ, тозагӣ, низомии зиндагии рӯзмарраи хонанда ворид гардида, дар ниҳоди ӯ сифатҳои бехтарин- тоза нигоҳ доштани манзили зист, атрофи муҳит, ашӯи рӯзгор, хониш, сару либос парвариш меёбад. Ин суннати наврӯзӣ ба бехбудии зиндагии мардум,

тандурустии аҳоли нигаронида шуда, ин қорхоро дар сахни муассисаи яқоя иҷро намуда, ба меҳнати муфид одат мекунанд. Бад-ин тариқ малакаҳои меҳнатӣ афзуда, аз ин кирдор ҳуди хонандагон бо шавқ меоянд.

Ба наврасон дигар суннатҳои Наврӯзӣ, амсоли пухтани таомҳои баҳорӣ аз гиёҳҳои гуногун ва ғайраи ин гуна ғизоҳо аз ҷониби омӯзгорон фаҳмонида мешавад. Наврасон дарк мекунанд, ки истеъмоли таомҳои Наврӯзӣ ба саломатии онҳо ғайраи ин аст. Қудакон дар оғози фасли баҳор ва Наврӯзи ҳуҷастапай маросими гулгардонро ба ҷо оварда, мардумро ба омад-омади баҳор табрик мегӯянд ва соҳибони хона ба онҳо ҳадя мефишанд.

Наврӯз айёми бахшиши гуноҳҳо, пок намудани дилҳо аз душманӣ ва хусумат ба шумор мерафт. Омӯзгорро зарур аст, ки бо зикри ин суннати воқои Наврӯзӣ миёни хонандагони синф кинаву адоват ва ҷангу қудиро барҳам дода, сулҳу салоҳ ва оштиро барқарор кунад.

Дар Наврӯз гузаронидани мусобиқаҳо, бозиҳои миллии дар байни мактаббачагон анъана шуда, барои иштирок ҳама баробар кӯшиш мекунанд.

Ҳалима ТОҲИРОВА,
*равонишноси МТМУ №10,
шаҳри Бӯстон*

► САБҚАТ

Ғолибон қадрдонӣ шуданд

Бо мақсади эҳёи бозиҳои миллии Раҷаббой Аҳмадзода бозиҳои миллии қадимаи миллиро муҳим арзёбӣ намуда, аз иштироки эҳтиром ба анъанаҳои фаёлонаи хонандагони муассисаҳои таълимӣ ботантанаи Иди изхори қаноатмандӣ

Наврӯзи байналмилалӣ дар варзишгоҳи «Хуррамшаҳр»-и До-нишгоҳи давлатии Маркази таҳсилоти ило-вагии вилоятро тамошо карда, бо аъзои маҳфил даври вилоятӣ озмуни «Бозиҳои миллии» баргу-зор гардид.

Раиси вилояти Сугд

намурад. Раиси вилоят дастовардҳои маҳфил-ҳои равияи техникаи Маркази таҳсилоти ило-вагии вилоятро тамошо карда, бо аъзои маҳфил сӯхбати самимӣ доир на-муд. Дар навбати худ аъ-зои маҳфил аз таваҷҷуҳ ва дастгириҳои пайва-

стаи номбурда изхори миннатдорӣ карданд.

Р. Аҳмадзода ба раф-ти бозиҳо дар бахшҳои озмун шинос гардида, ба маҳорату малакаи хо-нандагон баҳои баланд дод ва ба беш аз ҳазор нафар бозингарони фа-ёл, қудакони хурдсол тухфаҳои наврӯзӣ ҳадя намуд.

Дар даври вилоя-тии озмун аз 15 шаҳру ноҳияи вилоят беш аз 5 ҳазор нафар хонанда иш-тирок намуданд.

Ҳамчунин, 50 нафар бозингари бехтарин аз шаҳру ноҳияҳои вилоят ҷойҳои дувум, сеюм ва ифтихориро сазовор гар-диданд. Дар ҷамъбаст ғолибон ва иштирокчи-ёни фаёл бо Диплом, Сипоснома ва тухфаҳои хотиравии раиси вилоя-ти Сугд қадрдонӣ гарди-данд.

Нуъмон РАҶАБЗОДА,
«Омӯзгор»

Бозиҳои миллӣ – шукӯҳафзои ҷашнҳо

Варзиш ва варзишгарӣ як қисми бузурги ҷудонапазири маданияти миллат, воситаи беҳтарини тарбияи шоистаи фарзандон ва ташаккули худшиносии миллӣ мебошад.

Вожаи “варзиш” ифодагари нерумандию паҳлавонӣ, одобу ҷавонмардӣ ва рӯи одами солим аст.

Варзиши ҳар давлат, бешубҳа, дорои суннатҳои миллии хеш мебошад ва дар ин замина пайвасти инкишоф меёбад. Бе донишони таърихи ниёгон, бе омӯзиши таълимоти гузашта ояндаро бунёд кардан имкон надорад.

Бузургони тоҷик дар тарбия ва ба камол расонидани ҷавонон нақши тамоми намудҳои варзиш, хусусан, намудҳои варзиши миллиро барҷаста доништаанд ва бештар роҳгардӣ, давидан, паридан, найзапартоӣ, камонварӣ, сипарзанӣ, шиноварӣ, кӯҳбарӣ, аспасварӣ, шохмотбозиро ситоиш кардаанд.

Намудҳои бостонии варзиши миллии тоҷик - паҳлавонӣ, ҷавғони болои алаф, пойгатории асп, пойгатории пиёда, чарх задан, давидану ҳаво додани найза, санг партофтан, ба кӯҳ баромадан, шамшербозӣ, оббозӣ, тири пайкон парондан, ракс дар бозиҳо, аргунҷабозии духтарон, бо як пой давидан, паридан ба баландию дарозӣ ва ғайра таърихи тамаддуни миллатро рангину ҷолибтар сохтаанд.

Гӯштини миллии аз қадим чун сабақти паҳлавонони забардаст истифода мешавад. Гӯштингирӣ дар «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавӣ, «Ҷамзанома», «Абумуслимнома», «Ҳазору як шаб»... тавсифу ситоиш ёфтааст. Саҳнаҳои гӯштингирӣ дар ин асарҳо касро ба вачд меоваранд.

Варзишгарони пешин ба хоҷаҳои алоҳида мансуб буданд. Онҳоро дар доираи дарбор нигоҳ медоштанд. Барои шукӯҳу шахомати паҳлавонон дар пойҳо ва дастонашон занҷир мениходанд. Вакти ба майдон баромадани онҳо таълим мезаданд ё сурнай менавохтанд. Паҳлавонони Мозандарон, ҷануби Афғонистон, Балҷувон, Ҷағониён, Ҳисори шодмон, Қаротегин ҳар гоҳ ба муносибате бо давват як ҷо ҷамъ меомаданд. Маъракаи гӯштингирӣ баъзан ҳафтаҳо давом мекарданд. Барои нангу номуси диёр паҳлавонони кироӣ ва зархаридро аз дигар ҷойҳо ба ивази молу тухфаҳои киматбаҳо меоваранд.

Бозиҳои миллии, ки аз қаъри асрҳо то ба замони мо омада расидаанд, тадқиқоти бавусъат талаб мекунанд. Дар иҷрои

ин амали нек, аз ҷумла, олимони Донишқадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С.Раҳимов пайвасти ҷидду ҷаҳд доранд. Дар як давраи муайян бо кӯшишу эҳтимоми онҳо китобҳои «Бозиҳои миллии ҳамаҷун далели тамаддуни халқи тоҷик», «Таърихи бозиҳои миллии халқи тоҷик», «Фарҳанги бозиҳои миллии» ва даҳҳо китоби дигар ба нашр расиданд ва ба эҳёи тарғиби бозиҳои миллии тоҷик мусоидат карданд.

Бозиҳои миллии вобаста аз шароит, иқлим ва макон гуногун мешаванд. Дар ноҳияҳои кӯҳсор бозиҳо таҷассумгари зиндагии мардуми кӯҳистонанд. Бозиҳои мардуми кӯҳистон ба маҳал, ҷойи зист алоқамандӣ доранд. Бозиҳои дӯстдоштаи ҷавонон дар кӯҳистон бештар бо номҳои «шиқори нахир», «паризи паланг», «шиқори паланг» ва ғайраҳо машҳуранд.

Шоҳони гузашта мактабҳои гӯштини худро доштанд. Мусобиқаҳои гӯштини миллии пештар асосан дар идҳои Наврӯз, зимни туйи хатна, дар мусобиқаҳо ташкил карда мешуданд.

Аз намудҳои варзишҳои миллии бостонӣ бештар гӯштингирӣ писандида ва маъмул будааст. Дар эҷодиёти даҳонии халқ ва осори классикони тоҷик паҳлавонон ҳамеша ҳамчун рамзи қаҳрамонӣ, муқоризони зидди зулму асорат ҷойгоҳи махсус доштаанд.

Аблқосими Фирдавӣ дар асари бузургу безаволи худ «Шоҳнома» дар симои қаҳрамонони маъруф Рустам, Сухроб, Сиёвуш, Эрач, Исфандиёр, Кова ва дигарон майдондории тоҷиконро таърифу тавсиф намудааст.

Паҳлавонони гӯштингир дар асарҳои Абуалӣ ибни Сино, Аҳмади Дониш, Зайниддини Восифӣ, Садриддин Айний низ басо хуб васф шудаанд.

Тоҷиконро дар Осӣи Миёна ва дигар кишварҳо дар қатори омилҳои дигар аз рӯи гӯштини миллии низ мешиносанду эътироф мекунанд.

Дар байни мардуми тоҷик имрӯз ду намуди гӯштингирӣ машҳур аст: яке гӯштини миллии тоҷикӣ, ки дар байни аҳолии ҷануби Тоҷикистон, манотиқи Хатлон, Бадахшон, водии Ҳисору Қаротегин, вилояти Сурхондарёи Ҷумҳурии Ўзбекистон паҳн гаштааст. Дигар намуди гӯштин маъмулан дар вилояти Суғд паҳн гаштааст ва кураш ном дорад. Ин навъи гӯштин дар байни аҳолии Ҷумҳурии Туркменистон ва Ўзбекистон паҳн гаштааст.

Имрӯз варзишгарони номи тоҷик Азалшо Олимов, Давлатпаҳлавони Дарвозӣ, Искандаршох

Раҳматуллоев, Мирзоавлиё Олимов, Донапахлавон, Эргаш Сараев, Амирсултон Наботов, Ғиёсиддин Қаюмов, Саидмуъмин Раҳимов... дар мусобиқоти бонуфуз маҳорати баланди варзишӣ нишон додаву шуҳратёр шудаанд.

Қоидаҳои махсуси гӯштингирӣ то соли 1939 вучуд надоштанд. Паҳлавонон дар

заминҳои саҳт гӯштин мегирифтанд. Ҳоло онҳо дар толорҳо ва рӯи гилемҳои махсус гӯштингирӣ ва қувваозмӣ менамоянд.

Аввалин бор дар диёри мо соли 1939 мувофиқи қоидаҳои Я.Ю.Абрамов мусобиқаи гӯштингирӣ гузаронида шуд. Гӯштингир бояд нисбат ба ҳарифи худ бозхиром бошад. Қарзи муқаддаси ҳар як паҳлавон дар гӯштингирӣ, эҳтироми калонсолон, муҳлисон, доварон ва махсусан, устодон мебошад. Оид ба одоби шогирдон устодони гӯштин «Насихатномаҳо»-и махсус навишта шудааст.

Гӯштингирони миллии якҷанд усули маъмулро истифода мебаранд, масалан: ҳалуки сари севҷӣ, паси пой задан, ҳалуки пеши пой задан, ҳалуки сари зону, гурмушт, ҳалуки исқандарӣ, ҳалуки таги каш, ҳалуки сари китф, усули ҳел-хелакон, усули говзӯр, усули говгел, усули хӯрчин, усули аз болои шикам ва ғайра.

Ҷавгонбозӣ низ яке аз бозиҳои қадимаи халқи тоҷик буда, таърихи зиёда аз ҳазорсола дорад. Дар сарчашмаҳои адабию таърихӣ, махсусан, дар «Шоҳнома» роҷеъ ба он маълумоти ҷолиб дода шудааст. Дар асрҳои 9 ва 10 байни тоҷикон ҷавгонбозии савора ва пиёда ҳеле маъмул буд.

Ҷавгонбозии савора асосан дар Тоҷикистон (бештар дар Помир) маъмул аст. Ҷавгонбозии пиёда бошад, дар тамоми мамлакат ҳамчун «хоккеи болои алаф» ҳеле машҳур гардидааст. Аз соли 1972 дастаи мардонаи ҷавгонбозии пиёдаи Тоҷикистон дар мусобиқаҳои иштирок менамояд. Ҷавгонбозӣ (гӯӣ) яке аз бозиҳои

шавқангез буда, дар рӯи алаф сурат мегирад. Ҷавгонбозии савора ва пиёда аз бозиҳои миллии буда, дар Эрони қадим ривоч ёфтаанд. Гӯӣ (туб)-и он аз ҷӯб ва пашм тайёр карда мешавад. Дастаҳои ҷавгонбоз маъмулан дар идҳои Наврӯз, Меҳргон ва Сада мусобиқа барпо менамоянд.

Шамшербозӣ бозии дукаса

пуд 16 кг) бо даст, дандон, миён ва пушт бардошта, то масофаи муайяне мебарданд. Дар ин мусобиқа шахсе, ки аз ҳама бисёртар вазн мебардошт, ғолиб ҳисоб меёфт.

Аргунҷабозӣ дар ҷашнҳои Наврӯз, Сада ва Меҳргон маълум буд. Дар ин бозӣ духтарон бо писарон мусобиқа менамуданд. Касе, ки аз ҳама боло ҳудро ҳаво диҳад, ғолиб доништа мешуд.

Бозиҳои маъмули мардумоне, ки дар соҳилҳои дарёҳои тезоб зиндагӣ мекарданд, шиноварӣ ва гузар кардан аз ин дарёҳо буданд.

Ин бозиҳо ҷусту ҷолокӣ, маҳорату истеъдодро тақозо доранд ва дар замони мо низ ҳаводорони зиёд пайдо кардаанд.

Дар ноҳияҳои нисбатан ҳамворзамин бозиҳои, чун аспасварӣ, бузқашӣ, аспасварӣ, бузқашӣ бо ҳар, пиёдабузқашӣ мавҷе доранд.

Умуман, бозиҳои миллии варзишӣ омилҳои пайдоиши менталитети миллатҳо гардидаанд, бозиҳо ба маҳали зисти одамон марбут буда, дар ташаккул ва таҳкими давлатдорӣ миллии низ саҳми босазои ҳудро гузоштаанд. Бозиҳо ҳамбаста бо зиндагии мардуманд ва агар мо имрӯз ба эҳёи комили онҳо машғул нашавем, фардо дер хоҳад шуд.

Имрӯз, ки Тоҷикистони азизи мо ҷиддан ба эъмори давлати миллии машғул аст, эътибори махсусу ҳамешагӣ ба бозиҳои миллии варзишӣ муҳим мебошад.

Дар даврони соҳибистиклолии кишварамон Президенти ҷумҳурӣ ва Ҳукумати Тоҷикистон нисбат ба соҳаи варзиш ғамхориҳои пайвасти зоҳир менамоянд. Варзиш дар мамлакат марҳила ба марҳила рушд меёбаду оммавитар мешавад.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон барои вусъати варзиш ва боло бурдани нақши он мунтазам тадбирҳои мекунанд ва дастгирӣ ғамхори ҳамешагии варзишгарон мебошанд.

Дар саросари кишварамон солҳои охир ҳазорҳо иншооти варзишӣ бунёд гардидаанд, ки ин боиси ҳар ҷи бештар вусъат ва оммавият пайдо кардани варзиш мешавад. Эътимоди комил дорем, ки тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш дар Тоҷикистон соҳибистиклолии мо дорои ояндаи боз ҳам дурахшонтар аст.

Шодӣ САҒАРОВ,
ректори Донишқадаи тарбияи ҷисмонии Тоҷикистон ба номи С.Раҳимов, доктори илмҳои педагогӣ

► АДАБИЁТ

Наврӯз дар дарозои таърих шоҳиди рӯзҳои хуш ва низ ногувор барои миллати мост. Зеро замонҳое буданд, ки мардуми мо бо як шукӯҳу шаҳомат аз ин ҷашни ниёкони худ таҷлил менамуданд ва ҳамзамон, давроне низ буд, ки бо овардани исми Наврӯз бар забон ҷурми бечурмӣ ба номи фарзонагон гиреҳ мехӯрд. Роҷеъ ба сайри таърихии Наврӯз силсилаи осори пурарзиши илмӣ, китобу рисолаҳо ва мақолоти мухталиф таълиф гаштаанд.

Аз мутолиаю омӯзиши осори мазкур бармеояд, ки таҷлили иди Наврӯз иртиботи амиқ бо ҷаҳоншиносиву таърихи мардуми мо доштаву дорад. Ҳамин аст, ки асноду далели фаровон дар осори таърихиву адабӣ, ҷуғрофиву мардумшиносӣ ва мазҳабӣ омада, гувоҳ бар он мебошанд, ки қудсияти Наврӯз аз даврони дури таърих шинохта шудааст ва ҳамин маҳбубияти ин ойини пок сабаб шуда, ки андешаҳои мухталифе дар пиндори мардум аз хусуси пайдоиши Наврӯз ба ҷилва ояд.

Дар адабиёти муосири тоҷик низ адибонамон аз зовияҳои мухталиф ба Наврӯз таваҷҷуҳ зоҳир намуда,

Бозтоби Наврӯз дар шеъри муосир

оид ба махсусиятҳои он изҳори назар кардаанд. Ин ҷо ҳадафи мо баррасии иҷмолии Наврӯз дар назми муосири тоҷик аз устод Садриддин Айний то намоёндагони адабиёти даврони истиқлоли кишвар аст. Бино ба иттилои устод Айний, “Иди Наврӯз, ки дар сари соли шамсӣ дар аввали ҳамаи сар мешуд, яке аз идҳои пеш аз исломият аст. Бинобар ин, ҳалқи тоҷик, дар ҳолате ки иди Рамазон ва иди Қурбон барин идҳои диниро як рӯз барпо медошт, иди Наврӯзро ҳафтаҳо давом меод. Ба сабаби дар аввали баҳор, дар вақти ба ҳаракат даромадани тамоми растаниҳо рост омадани ин иди табиат инсон ҳам ба ҳаракат меомад. Аз ин ҷост, ки тоҷикон «ҳамал - ҳама ҷиз дар амал» мегӯянд. Дар ҳақиқат, ин ид ба ҳаракат омадани киштҳои ғалладона ва сар шудани киштукори дигар ҳосилоти заминӣ буд, ки инсонро сар карда, сабаби бақои ҳаёти ӯ мешуданд...” . Устод Садриддин Айний дар ғазали “Чехра бинмо...” омадани Наврӯзро чунин ба қалам додааст:

*Эй ба гулгуниҳи ту бандоя ҷокар гули сурх,
Чехра бинмо, ки ба пои ту ниҳад сар гули сурх.
Ба латофат лаби лаъли ту ба он мемонад,
Ки даромехта бошанд ба шаккар гули сурх.*
Дар ғазали “Нағмаи ишк”-и устод Лоҳутӣ симои Наврӯз барҷаставу дилнишин ба ҷашм мерасад. Лоҳутӣ дар ин ғазал аз таърихи Наврӯз ва махсусиятҳои он ба хонанда бозгӯ мешавад:

*Наврӯзи Аҷам омаду ҳангоми баҳор аст,
Имрӯз ба маҷлис маю маъшӯқ ба кор аст...*
*Наврӯзу баҳори ту муборак шавад аз Ҳақ,
Хуш бош, ки ҳар рӯзи ту Наврӯзи баҳор аст.*
Дар ашъори устод Мирзо Турсунзода вожаи Наврӯз ба ҷашм намехӯрад. Зеро замони устод Турсунзода, ба айёме рост меомад, ки мафкураи Шӯравӣ намегузашт, ки ба ҷашнҳои миллии таваҷҷуҳ карда шавад. Устод низ эҳтиёткориро ҳамеша мадди назари худ қарор дода буд. Зеро ӯ як шахсияти тавоно ва мафкурабардори Ҳукумати Шӯравӣ буд ва аз ин сабаб ҳамеша ғояҳои ҷамъияти сотсиалистиро тараннум менамуд. Ин аст, ки устод ҷои вожаи “Наврӯз” вожаи “баҳор”-ро дар осори худ мавриди истифода қарор додааст. Чунончи, дар ғазали “Баҳор”, ки байти матлабаш чунин аст:

*Парда бикишод баҳор аз руҳи зебоманзар,
Баст сармои зимистон зи Ватан раҳти сафар.*
Ё ин ки дар ғазали зер низ чунин ҳолат ҷашмгир аст:

*Дирӯз баъди борон тирукамон баромад,
Байроқи навбаҳорон партавфишон баромад.*
Аммо дар ашъори устод Мирсаид Миршакар вожаи Наврӯз мутантан садо медиҳад ва шоир ба ифтихор аз омадани Наврӯз овоз баланд мекунад ва мегӯяд:

*Шод бош, ай дил, ки Наврӯзи Аҷам
Бо қадамҳои фалакларзони ҳеи
Чун навои ишқ ворид мешавад
Дар ҳарими ҷони мушитоқони ҳеш...*

*Рӯзи нав! Мо зистан бо тарзи нав
Аз гузашти рӯзгор омӯхтем.
Тақя бар дирӯз карда, бо умед
Машъали рӯзи навин афрӯхтем.*
Устод Бокӣ Раҳимзода низ дар ашъораш бо

истифода аз вожаи “Наврӯз” пайғом аз омадани баҳор медиҳад. Шоир дар ғазали “Наврӯзӣ” сифатҳои бехтарини Наврӯзро ёдовар шуда мегӯяд:

*Наврӯзи наву соли наву кори нав омад,
Дар кишвари дил файзи фараҳбори нав омад.
Пӯшида ба тан пираҳани тоза табиат,
Булбул ба навои гулу гулзори нав омад.*
Дар адабиёти нимаи дувуми асри ХХ таҳаввулоти ҷашмрас ба миён омад. Махсусан, дар шеър нафаси тоза ворид шуд. Шоирони ин давр бештар ба гузаштаи боифтихори худ назар карда, аз ҷашнҳои миллии таърихии ниёконамон ёдовар шудаанд. Устод Муъмин Қаноат дар сарғаи ин чараён қарор дорад ва дар ашъораш аз суннатҳои ҳамидаи миллиамон бозгӯ шудааст. Масалан, ғазали “Наврӯзи Панҷрӯд” шоҳиди ин даъво аст:

*Кардам сафари ҳазорсола
То дайри мугону сайри лола.
Аз нағмаи хусравона дидам
Гаҳ шодиву гаҳ навои нола.*

Дар сурудани баҳория ва наврӯзнамаҳо устод Лоик беназир аст. Ҷасорати шоирӣ ӯ шеърро низ хондаи ва маҳбубият бахшидааст. Бидуни тардид, бояд иброз дошт, ки маҳз тавассути устод Лоик суннатҳои миллии мо дар шеър ҷило ва тобишҳои

тоза ёфтаанд. Масалан, дар ҷаҳорпораи зер устод Лоик аз суннатҳои неки Наврӯз - ба ҳам омадану рӯи хони идона гузоштани ҳафтсин ва ниёиш намудан барои ҳамнавбон ёдовар шудааст:

*Дар гирди хони Наврӯз ҳеҷу табору ёрон
Дуранд ё ки наздик, бояст ҷамъ оянд.
Бошад ки сер бинанд соли дароз ҳамро,
Бо ҳамдигар бисозанд, бо ҳамдигар бипоянд.*

*Дар рӯи хони Наврӯз бояд, ки боз бошад
Ҳам шоҳи гули тар, ҳам неши сабзи гандум.
Бошад, ки бахти одам бошад ҷу гул шукӯфон,
Бошад, ки сер бошад аз нон тамоми мардум...*
Устод Лоик дар ғазалҳои “Наврӯз муборак бод”, “Эй ҷамоли баҳру бар, шод омадӣ” ва ғайра аз дидгоҳи тоза ба бузургдошти ҷашни Наврӯз мурочиат менамояд.

Дар ашъори устод Бозор Собир ҳофизаи таърихии миллат зимни ба ёд овардани Наврӯз эҳё мегардад. Устод дар шеърҳои “Тараддуди наврӯзӣ” ва “Аҷамро ҷамъ Наврӯзи Аҷам кард” устодкоруна аз ҳаводису воқеаҳои таърих қор гирифта, пеши назари хонанда сайри таърихии Наврӯзро ҷилвагар сохтааст:

*Аҷамро ҷамъ Наврӯзи Аҷам кард,
Чу анҷум анҷуман дар Тахти Ҷам кард.
Аҷам ҷамъу Аҷам ҷамъу Аҷам ҷамъ
Ба даври гулҳани наврӯзии Ҷам...*

Гулруҳсор низ ҷун Лоикӯ Бозор дар сурудани наврӯзнамаҳо қалами сеҳрангез дорад. Устод Гулруҳсор дар шеърҳои “Таронаи Наврӯзи ҷаҳонӣ”, “Шамс мерасад аз шамс”, “Рози оғоз”, “Таманнои Наврӯзӣ барои орифону ошиқон”, “Рӯзии Наврӯзӣ” ва ғайра аз сифатҳои нақви ин ҷашни бостонӣ ёдовар шуда, хонандаро барои эҳтиром ва посдошти он даъват менамояд. Гулруҳсор Наврӯзро ёдгори Ориён медонад ва таъкид меорад, ки:

*Наврӯз зи шухрати Каён меояд,
Пирест, ки ҳамвора ҷавон меояд.
Бо Ҷоми Ҷаму ратли гарон меояд,
Аз базми шукӯҳи Ориён меояд.*

Аз шоирони дигаре, ки бо муҳаббати ҳос ба ин ҷашни миллии таваҷҷуҳ намуда, ашъори дилписанд сурудаанд, устодон Гулназар ва Муҳаммад Ғоиб мебошанд. Бештари шеърҳои ин шоирон ва шоирони даврони истиқлол пас аз ҷаҳонишавии ин ҷашни ҳуҷастаи миллии мо эҷод гардидаанд.

Ҷун ин нигоштаи мо имкони гунҷонишу баррасии ашъори наврӯзии ҳамаи шоиронро надорад, ин ҷо нуктаи таммат гузошта, чунин таманнои наврӯзӣ мекунем:

*Ба муродаш ҳама дилдода расад,
Ҳамаро бахти худода расад,
Ҳама ҷо анҷумани Наврӯз аст,
Тоҷикистон Ватани Наврӯз аст.*

Сайидамир БОКИЕВ,
донишҷӯи Академияи идоракунии
давлатии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҷиғмани гул

*Сабзу тари ин баҳор хуррам бошад,
Сурхидани лолазор хуррам бошад.
Барфи сари кӯҳсор дар ҷӯи равон,
Ҷӯшидани ҷашмасор хуррам бошад.*

*Наврӯз, биё, баҳори мо мегузарад,
Атри гули лолазори мо мегузарад.
Мо масту хумори кишвари ҳусни туем,
Таъхир макун, хумори мо мегузарад.*

*Пӯшида либоси сабз ёри сафарӣ,
Монанди баҳори сабз омад саҳарӣ.
Дар чехраи ӯ сафедихои барф аст,
Яъне ҷу фариштае, ки бо лафзи дарӣ.*

*Наврӯз, биё, занг бизан, занг бизан,
Дар дашту даман ранг бизан, ранг бизан,
Аз омаданат муждарасон пиру ҷавон,
Дар пардаи ҷон нағмаю оҳанг бизан.*

*Дашт аз гули лола хирмани хун дорад,
Гӯё ки ғами Лайлию Маҷнун дорад.
Наврӯзи Аҷам ба чехраи рангибаранг
Сад қиссаю афсонаю афсун дорад.*

*Пазмони гули баҳор будем, расид,
Мо булбули беқарор будем, расид.
Чун ошиқи бебарор дар ҳасрати гул,
Мушитоқи лабони ёр будем, расид.*

*Ман шеъри баҳориш нав эҷод кунам,
Дар синаи худ баҳор бунёд кунам.
Оҳанг бисозаму ба адвор кашам,
Дар шои висоли ҳеи азёд кунам.*

*Дар шилишилаи занона омад борон,
Бо ҷангу наю ҷағона омад борон.
Аз омаданаи тарона эҷод шавад,
Дар чехраи ошиқона омад борон.*

*Хушрӯи тамоми шахр бошад гули ман,
Нилуфари сабзи баҳр бошад гули ман.
Андар сифаташ ҳазор тасвир кам аст,
Хушрӯи тамоми даҳр бошад гули ман.*

*Мо мунтазири баҳор будем, расид,
Чун булбули шохсор будем, расид.
Пазмони сияҳгӯшу гули наврӯзӣ,
Дилдодани беқарор будем, расид.*

*Аз ёди ман ин рӯзи баҳорон наравад
В-он шилишилаҳои нарми борон наравад.
Гесуи парафишони гулафшон наравад,
То ҷон наравад, зи ёд ҷонон наравад.*

*Гул рӯи гилеми сабзи Наврӯз омад,
Айёми хуруҷи набзи Наврӯз омад.
Рақси гулу сабзаи баҳорон сар шуд,
Андар бари мо ёраки дилсӯз омад.*
Ҷӯрабек МУЪМИН

Бие, Наврӯз, номи ту баланд аст,

► МАРОСИМҲОИ НАВРҮЗӢ

Фархундаҷашни ҳикматбор

Шукӯху чамолу моҳияту Ҷаҳмиату рисолату башоратеро, ки куҳанҷашни тоҷикон – Наврӯз дорад, даргумон аст, ки дар саросари ҷаҳон ягон ҷашни дигаре дошта бошад. Ҷамҷунин ҷашни ҷаҳонӣ пазируфта шудани ин ҷашн худ собитгари ҷиддии гуфтаҳои мазкур мебошад. Ҷашни Наврӯз он қадар мазмуну муҳтавои фарогир дорад, ки ҳарчанд дар бораи он дар дарозии солҳову асрҳо мақолаву пажӯҳишу рисолаву китобҳои фаровон ба миён омадаанд, ҳанӯз таърифу тавсифаш идома дорад, ҳанӯз зиёданд ҳарфҳои ногуфта дар ин мавзӯ. Чанд махсусияти фархундаҷашни Наврӯзро дар таърихи сарчашмаҳои мавҷуда ёдовар ме-

ҳамагонро ба ҷаҳолият, ба талоши зиндагӣ, ба ободкорию созандагӣ, ҷидду ҷаҳд даъват мекунад, таъкид месозад, ки «омад баҳору сайри гулистон ғанимат аст».

Наврӯз маълумотномаи таърих ва анъанаҳои неки миллат аст. ба шарофати ин ҷашни муборак саҳифаҳои таърихи кишвар равшантар мешаванд ва о дар бораи русуми машғулиятҳои ҷолибу пурмазмуну рамзбори ниёгони шарафманду сарбаланду хирадмандмон маълумоти ҷолиб дармеёбем. Мефаҳмем, ки чӣ қадар маънавияти онҳо баланду дилписанд ва фарогир будааст. Аз ин хусус иқтибосе меоварем. Дар як сарчашмаи таърихӣ омадааст: «Дар айёми Наврӯз маро-

шавем, ки ба вижа, барои аҳли таълиму тарбия бештар муфиданд.

Наврӯз василаи муҳимми таҳкимбаҳши ифтихори миллат аст. Он аз донишу билишу ҷаҳонбинии фароҳи ниёгони мо дарак медиҳад. Наврӯз таъкид мекунад, ки тоҷикон табиатан халқи донишвару дақиқназар будаанд ва пеш аз ҳама, ба василаи пажӯҳишҳои амиқ саҳеҳ аҳли илму хирадашон Наврӯзро ҳамчун оғози сол, айёми баробаршавии шабу рӯз ва эҳёи табиату сарсабзии замин баруманд дарёфтату ба таҷлилиш оғоз кардаанд. Аз ин хусус «Наврӯзнама»-и Умари Хайём далели равшан аст. Ин алломаи тоҷик бо донишу фаросати баланд мизони солро дарёфтату ҷашни Наврӯзро аз нигоҳи нучуму мантӣ ва табиатшиносӣ тавзеҳе барҷаста бахшидааст. Яъне Наврӯз ҳамбастагии қавӣ бо илми тоҷик ва ҷаҳолияти пажӯҳишгари донишварони тоҷик дорад.

Наврӯз василаи устувори ҳамбастагии инсон ва табиат аст. Бо фарорасии ин ҷашни хушбахш олам одам дигар мешавад, мардумро рӯҳияи фароҳанг фаро мегирад, ҳама эҳё мегардад, ҷӯшу хушӯи меояд. Бебории табиат ба бедории инсонҳо мусоидат мекунад. Таҳти таъсири нури зиндагифару нишотбахши табиат одам ба қорҳои саҳроӣ, ки муҳимтарин сарчашмаи рӯзирасон, манбаи ризқ мебошанд, оғоз мекунад, худро ба оғӯи гарму нарм ва муаттари табиат мезананд. Наврӯз бо дигаргунсозии табиат, бо эҳёи он

симми ҳосе дар Эрони бостон баргузор мешуд, ки дунболои он то имрӯз низ боқист. Порсиён барои ҷашни Фарвардин хонаро тамиз мекунад ва утоқи баргузори маросимро мегузаранд ва бар рӯи миз кӯзаи об ва гулдони гулу зарфе аз оташи мегузоранд ва оташро бо ҷӯби сандал соири ҷӯбҳои хушбӯ неру медиҳанд ва ҳар кас мебоистӣ бо дасти худ ҷӯб бар оташ ниҳад ва номи даргузаштагони худро баршуморад. Ин гуна русуми инсондӯстонаву ибратбахш зиёд дорад Наврӯзи оламафрӯз...

Ба ин гуна, ҷашни Наврӯз бо муҳтавои пурғунҷоиши худ ҳамагонро ба зебоипарастиву табиатдӯстӣ, тозагӣ озодагӣ, оғаҳмандию хирадварӣ ва дӯстию рафокат ҳидоят мекунад, ғанимат будани бархурдорӣ аз ҳусни табиат ва саховати онро талқин менамояд, даъват месозад, ки одамони нисбат ба яқдигар, нисбат ба табиат, нисбат ба неъматҳои диёр бепарвою камназар набоянд, зиндагии зебою гуворо ба сар баранд. Ин мазмун, аз ҷумла, дар китъаи зер таъкид шудааст:

Дар гирди хони Наврӯз ҳешу
табору ёрон
Дуранд ё ки наздик, бояст ҷамъ
оянд.

То ин ки сер бинанд соли дароз
ҳамро,
Бо ҳамдигар бисоланд, бо ҳамдигар
бипоянд.

Сайёра ОДИНАЕВА,
омӯзгори мактаб-интернати
миёнаи махсуси санъати
ҷумҳуриявӣ ба номи М. Атоев

Рочеъ ба таърихи пайдоишу баргузори ин ҷашни куҳанбунёд дар сарчашмаҳои таърихӣ адабӣ ва бадеӣ маълумоти зиёд зикр гардидааст, ки донишмандони тоҷикон эронӣ дар асоси онҳо мақолаву рисолаҳои арзишманд таълиф намудаанд. Маълумоти мушаккам ва пураҳамиятро дар «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавӣ, «Наврӯзнама»-и Умари Хайём, «Осор-

номаи худ менависад: «Дар аввалин рӯзи ҷашни Наврӯз духтарону занони пойтахт бо либосҳои абрешими обию сабз ва мардон бо ҷомаҳои наводӯхта дар саҳни коҳ ҷамъ шуда, ба пойкӯбӣ ва рақс мепардохтанд.

Яке аз суннатҳои ҷашни Наврӯз «Хонабаророн» мебошад. Мардум як ҳафта пеш аз фарорасии ҷашни Наврӯз курпа-ву палосҳоро аз хона берун бароварда,

Анъанаҳои дерини идона

ул-боқия» ва «Ат-тафҳим»-и Абурайҳони Берунӣ, «Зайн-ул-ахбор»-и Абулсаиди Гардезӣ ва ҷанде дигар метавон пайдо кард, ки ба иттифок Ҷамшеди пешдодиро бунёдгузори ҷашни Наврӯз хондаанд.

Ҳақим Умари Хайём дар «Наврӯзнама» рочеъ ба бунёдгузори ҷашни Наврӯз чунин навиштааст: «Сабаби ниҳодани Наврӯз он будааст, ки чун бидонистанд, ки офтобро ду давр бувад, яке он ки ҳар сесаду шасту панҷ рӯз ва рубъе аз шабонарӯз ба аввали дақиқаи ҳамаи боз ояд, ба ҳамаи вақту рӯз, ки рафта буд, бадин дақиқа натавонад омадан. Чӣ ҳар сол аз муддат ҳаме кам шавад. Ва чун Ҷамшед он рӯзро дарёфт, «Наврӯз» ном ниҳод ва ҷашн оин овард ва пас аз он подшоҳон ва дигар мардумон бад-ӯ иқтидо карданд». Ва қиссаи он чунон аст, ки чун Каюмарс аввал аз мулки Аҷам ба подшоҳӣ бинишаст, хост, ки айёми солу моҳро ном ниҳад ва таърих созад, то мардумон онро бидонанд.

Абурайҳони Берунӣ донишманд ва олими асри даҳум дар китоби машҳури худ «Осору-л-боқия» аз забони Алӣ бини Яхё навиштааст, ки «Рӯзи Наврӯз ягона рӯзест, ки тағйирнопазир аст» ва дар китобаш «Ат-тафҳим» менигорад, ки «нахустин рӯз аст аз Фарвардинмоҳ ва аз ин ҷиҳат рӯзи нав карданд, зеро ки нишонии соли нав аст». Ҳикояту ривоятҳо дар бораи иди Наврӯз хеле бисёранд. Абурайҳони Берунӣ дар китоби «Ат-тафҳим» овардааст, ки «чун Ҷамшед ба подшоҳӣ расид, динҳо аз нав кард ва ин кори хеле бузург ба назар омад ва он рӯзро, ки рӯзи тоза буд, Ҷамшед ид гирифт, агарчи пеш аз он ҳам Наврӯз бузургу муаззам буд».

Дар дарбори подшоҳони Сосонӣ Наврӯз хеле бошукӯх таҷлил мегашт. Намояндагони 23 кишвар (кишварҳое, ки бо Эрон робита доштанд) ба ҳузури шоҳ мерасиданд ва аз тарафи кишвари худ ҳадияҳо тақдим мекарданд. Аз ин тухфаҳо бахши бузурге ба хазинаи кишвар ворид мешуд.

Марселиюс - бозаргони румӣ, ки дар даврони Сосониён ба Эрон сафар карда, худ шохиди ҷашни Наврӯз будааст, дар сафар-

онро тамиз мекунад. Тамоми лавозимоти манзилшонро офтоб дода, метакониданд. Девори хонаҳоро сафед намуда, тозаву озода месозанд. Дегу зарфҳоро шуста тоза мекунад. Зеро хонаву дари тоза рамзи соли наву иқболи нав аст. Мардум либосҳои нав мепӯшиданд. Бо ин кор бовар мекарданд, ки агар соли навро дар хонаи тоза пешвоз бигирӣ, ҳамаи солро бо хушӣ хурсандӣ мегузаронӣ.

Гулгардонӣ. Аз омадани Наврӯз, пеш аз ҳама, бачагон бо иҷрои анъанаи гулгардонӣ ба дигарон хабар медиҳанд. Онҳо пеш аз Наврӯз гурӯҳ-гурӯҳ шуда, ба кӯҳу пуштаҳо рафта, гулҳои баҳорӣ: бойчечак, сиёҳгӯш ва гули зардакро ҷида ба деҳа меоранд ва хона ба хона гашта, ба мардум сурудхонон мӯдаи омадани Наврӯзро мерасонанд.

Фолгирӣ. Оини дигар, пешбини кардан бо роҳи сабзонидани 12 навъи ғалладона: гандум, ҷав, нахӯд, загир, наск, мош ва гайраҳо мебошад. Ин ғалладонаҳоро дар зарфҳои гуногун дар шароити хона месабзониданд ва аз суръату кайфияти сабзии онҳо фол мегирифтанд, ки кадом навъи ғалладона дар ин сол нашғунамоӣ хуб карда, ҳосили фаровон хоҳад дод.

Ҷаҳоршанбесурӣ маросими дигари Наврӯз аст. Маросими Ҷаҳоршанбеи охири, ки онро **Ҷоршанбе сурук** низ меноманд, дар ҷоршанбеи охири сол гузаронида мешавад. Дар майдончаҳо, ҷоршаҳо гулхан даргиронида, хурду калон аз болои он се маротиба меҷаҳиданд ва ба оташ муроҷиат карда мегуфтанд: ранҷурию ранги зарди ман аз онӣ ту, сурхию хуррамию ту аз онӣ ман.

Суманакпазӣ. Маросими занона буда, пухтани суманак ба уҳдаи зани зебо, покиза, ростгӯй ва серфарзанд гузошта мешавад. Суманак навъе аз хуриши наврӯзӣ аст, ки аз сабзаи гандум барои ороиши дастархони наврӯзӣ пухта мешавад. Худи сабза рамзи эҳёи табиат ва зебоию осоиштагии ҳаёт ба шумор меравад.

Заррина ҚУРБОНОВА,
омӯзгори Донишгоҳи давлатии Кӯлоб
ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ

Зи ҳар ҷашне мақоми ту баланд аст.

► ОИНИ ХУДШИНОСӢ

Ҳар як халқу миллат бо дастовардҳои бузурги илмиву техникӣ, адабиву фарҳангӣ, ёдгориҳои моддиву маънавиаш, ки дар давоми садсолаҳо ба даст овардаву ба ин васила дар ғани гардонидани тамаддуни башарӣ саҳми муносибе гузоштааст, ифтихор дорад.

Бисёр аз ёдгориҳои моддиву маънавии халқ ғи миллате бо ҳикмату аҳамияти беандоза бузурги назариву амалии умумибашарӣ доштан аз доираи маҳдуди истифодаи халқеву миллате берун рафта, аз тарафи ҷомеаи башарӣ эътирофу пазируфта шуда ва ҳеч набовишад, эҳтиром карда мешавад.

Боиси фахр аст, ки миллати тамаддунсозу фарҳангсолори тоҷик бо ёдгориҳои зиёди илмиву адабӣ ва фарҳангии худ, мисли «Шашмақом», «Шоҳнома», «Маснавии маънавий», обидаҳои зиёди меъмории ва ҳунари нафису зебо, чун расомиву мисгарӣ, гачкориву кандакориву кашададӯзӣ ва суннатҳои маросимҳои монанди Наврӯзу Меҳргону Сада шухрати ҷаҳонӣ ёфтаву аҳли оламро писанду мақбул гардидаву ғизои маънавий бахшидааст.

Наврӯз яке аз писандидатарин идҳои миллии мардуми ориёитабор мебошад, ки бо суннатҳои наҷибии инсонгаронаву башардӯстонаи худ дар давоми ҳазорсолаҳо пойбарҷост. Шояд ҳамаин хусусиятҳои инсонгаронаву башардӯстӣ, инъикоси ҳамоҳангии инсону табиат - олами сағиру олами кабир, оинҳои неки аҳамияти калони тарбиявӣ дошта сабаб гашта, ки алорағми хоҳишу талошҳои сарсахтронии истилоғарон Наврӯз аз умқи таърих то ба имрӯз омада расидааст. Воқеан, агар ба сайри таърихӣ Наврӯзи Аҷам назари иҷмолӣ намоем, мебинем, ки ин ҷашни мардумии моро ҳикмати ҷону таассуби арабу ҷоҳилии турктаборону террори болшеизм аз байн бурда натавониста. Инчунин, Наврӯзро дигар халқу миллатҳо пазируфтаву бо риояи оинҳои ҷашн мегиранд.

Оид ба пайдоиш, сайри таърихӣ ва ҷуғрофии ҷашнгирии Наврӯз ва суннатҳои наврӯзӣ асарҳои мақолоти

Суннатҳои наврӯзӣ

зиёде ба таъб расидаанд. Аксар муаллифоне, ки дар бораи Наврӯз ибрози ақида намудаанд, ба маъхазҳои муътамади илимиву адабӣ, мисли «Осор - ул - боқия», «Ат - тафҳим»- и фарзонафарзанди миллат Абурайхони Берунӣ, «Наврӯзнама» - и Ҳаким Умари Хайём ва «Шоҳнома» - и безаволи Ҳаким Фирдавсӣ таъкид карда, асосан дар бораи масоили фавқулзикр андешаронӣ намулдаанд. Аммо ба андешаи мо, паҳлуҳои зиёди ин ҷашн ҳанӯз мо ба пуррагӣ таҳлилу таҳқиқ нашудаанд ва паҷӯиши густурдаеро талаб мекунанд. Меҳроҳе дар бораи аҳамияти тарбиявии русуму суннатҳои наврӯзӣ чанд суҳан ғӯем.

Маълум аст, ки халқ орзуву омили худро дар эҷодиёти шифоӣ, иҷрои суннатҳои расму оинҳои ифода кардааст, ки мақсадҳои муайянеро дар худ нухуфтасту афкори тарбиявии мардумӣ доништа мешавад. Анъана, расму оин, урфу одатҳо ва ҳатто тарзи баргузори маъракаву маҳфилҳо, аз ҷумла, таҷлили Наврӯз, Сада, Меҳргон барин ҷашнҳои миллии худ аз худ дар ҷойи ҳолӣ ба вучуд наомадаанд ва ё танҳо маъракаҳои фароғату дилхушкунанда набуду, аҳамияти бағоят бузурги маърифатӣ ва таълимиву тарбиявӣ доранд. Маҳз ба туфайли аҳамияти маърифативу тарбиявӣ умумибашарӣ доштани он аз тарафи ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳамчун иди байналмилалӣ эътироф шудаву сар то сари олам ҷашн гирифта мешаванд. Ҳамаин нуктаро Пешвои миллат таъкид карда, гуфтаанд: «Миллати қуҳанбунёди тоҷик дар шароити таърихӣ ва вазъии иҷтимоӣ иқтисодӣ худ аз замонҳои қадим оин ва анъанаҳои неки инсониро эҷод карда, тӯли ҳазорсолаҳо онҳоро тақмилу инкишоф додааст ва онҳо имрӯз ба як ҷузъи ҷудонапазири фарҳанги миллии мо табдил ёфтаанд».

Тарбияи халқ дар давоми тамоми таърихи мавҷудияти этнос инкишоф ёфта, мақоми он дар марзи ташаккули худшиносии миллий, афзун кардани ҳисси эҳтиром ба арзишҳои суннатҳои миллий, эҳёи маданияти этникӣ хеле калон аст. Педагогикаи этникӣ ба инкишофи ҳамаҷаҳонаи шахсият мадад расонида, аз тарбияи фикрӣ, меҳнатӣ, ҷисмонӣ, зебопарастӣ, инсонпарварӣ, ватандӯстӣ, дӯстиву рафоқат иборат аст. Ҳар як суннати наврӯзӣ

таҷассумкунандаи ҳикмате буда, ба воқеаҳои иҷроӣ амалҳои махсус ва рамзҳои ифодакунандаи мақсаду мароми муайян баён карда мешавад. Олими тоҷик Дилшод Раҳимӣ дар мақолааш «Ҷойгоҳи рамзҳо дар Наврӯзи тоҷикон» ба ҳамаин масъала дахл намуда, аз ҷумла, менависад: «Орзуву омили мардум на танҳо шифоҳатан бо хондани суруду тарона ва рубоӣҳо, балки тавассути иҷрои амалҳои суннатӣ, расму оинҳои ва инчунин дар сурати ашё, ҷонварон, меваҳои ғизоӣ, рангҳо, аносири табиат ва амсоли инҳо дар шакли рамз ё самбулҳои ифода мегардад. Ҳар як ҷашну маросими тоҷикон моламоли рамзу маънаҳои нухуфта, розҳои таърихӣ асосири бостонӣ ва мазмунҳои печидани ҳаёти мебошад».

Яке аз рамзҳои, ки дар оини наврӯзӣ мақоми барҷаста дорад, афзалият додан ба ранги сафед - сафедгузинӣ мебошад. Дар арафа ва рӯзҳои Наврӯз ба бар намудани либоси сафед, сафед кардани хона, хатман рӯймоли сафед бастан ҳангоми пухтани сумалак, ороштани хони наврӯзӣ бо хӯроқаҳои ранги сафеддошта (шир, ширбирирнч, (ё бо ҳарфи «син» оғозёбда (сумалак, самбӯса, сирко, сипанд, сабзӣ, наждаи санавбар), ҳамчунин, дар ҳаёти рӯзмарра фаровон истифода шудани таъбирҳои «роҳи сафед», «бахти сафед», «рӯзи сафед», гузаронидани маросимҳои сафедгирон, сафедпӯшон, ба китфи одами ба сафарбароянда, ё кӯдаке, ки ба хонаводаи шахси дигар аввалин маротиба бурда мешавад, пошидани орд далали гуфтаҳои боло шуда метавонанд. Ранги сафед дар ин суннатҳо рамзи покиву нур буда, имрӯз ҳам дар тамоми манотиқи тоҷикнишини фаровон истифода мешавад ва талқингари поки, рӯшноӣ ва парҳез кардан аз сиёҳӣ, торикиву зулмат мебошад. Бояд мутазаққир шуд, ки ин суннатҳои мардумӣ аз таълимоти фалсафии ниёгонамон сарчашма мегиранд.

Абдуҳафиз АБДУҚОДИРОВ,
номзади илми таърих, дотсенти
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

Дар синфҳои ибтидоӣ, ки бунёдгузори донишу фаҳмишҳои хонандагон мебошанд, омӯзгор бояд аз василаҳои гуногуни таълиму тарбия мавридшиносонаро пурсамар истифода барад.

Дар ин самт танҳо бо дарсҳои муқаррарӣ ва баъзе ҷорабиниҳои расмӣ набояд маҳдуд шуд. Яке аз воситаҳои хеле маъмуру судманди тарбияи ҳамаҷаҳонаи хонандагон синфҳои ибтидоӣ баргузор намудани маҳфилҳои адабӣ ва суҳбату сабақҳои фарҳангӣ мебошад. Албатта, дар ин мавридҳо бояд хусусияти синнусолиҳои шогирдонро дар назар дошт.

Ба муносибати ҷашну рӯзҳои таърихӣ ва солгарди таваллуди шахсиятҳои номвари миллат ороштани маҳфилҳои муҳтасари хонандагон амали манфиатовар аст; ҳам донишарҳои шогирдон мешавад, ҳам таъсиргузори ба ҳисси ифтихори миллию ватандӯстии онҳо мегардад. Маҳсусан, таҷлили шоишти ҷашнҳои миллий барои шогирдонҳои мо омилҳои муҳими тарбиятгар хоҳад буд. Дар ин миён ҷашни Наврӯз мавқеи ҳосаву густурда дорад. Он ба хурдтаракон ҷаҳоне шодию тараб, ифтихору фараҳмандӣ мебахшад ва пеш аз ҳама, ифтихори онҳоро нисбат ба ни-

Ҷашн ҳам тарбият мекунад

ёгону анъанаҳои зебои неки онҳо бамаҷраи меафзояд. Ба муносибати ҷашни Наврӯз дар синф ё саҳни мактаб (агар имкон бошад, дар оғуши табиат) ороштани маҳфилҳои адабие айни муддаост.

Барои ин шогирдон чанд рӯз пеш бо роҳбарии омӯзгор омодагӣ мегиранд (мумкин аст мувофиқан ба нақшаи маҳсуси таҳиякардаи омӯзгор). Маҳфил бо суҳанронии муқаддимаи омӯзгор оғоз мепазирад. Ў муҳтасаран дар бораи ҷашни Наврӯз, таърихи пайдоиш, инкишоф ва моҳияти он суҳан мегӯяд ва ба тариқи намуна чанд пора шеър ҳам меҳонад. Сипас ихтиёри идомаи маҳфил ба хонандагон воғузошта мешавад. Хонандагон ба навбат ба саҳнаи синф (наврӯзгоҳ) баромада, Наврӯзро тавсиф мебахшанд ва аз ҷумла, ба таври фишурда маълумоти зеринро ироа мекунанд:

- Наврӯз оғози соли нави ниёгонӣ мост, ки асосан ба 21 марти солшумории мелодӣ рост меояд.

- Наврӯз аз калмаҳои тоҷикии нав ва рӯз иборат мебошад ва ин як далели

барҷастаи ҳамбастагии таърихӣ он ба таърихи миллати мост.

- Аксар сарчашмаҳои таърихӣ шох Ҷамшедро асосгузори ҷашни Наврӯз медонанд.

- Бо фарорасии Наврӯз шабу рӯз баробар мешаванд.

- Ба ифтихори Наврӯз ниёгонӣ мо анъанаҳои зиёде, чун оташафрӯзию суманакпазӣ, мусобикаҳои гуногуни варзишӣ доштанд.

- Сабзаи наврӯста рамзи таҷлили ҷашни Наврӯз мебошад ва он гувоҳ аз сарсабзиву шуқуфони ҳаёт аст.

- Дар бораи Наврӯз адибони тоҷик (аз қадим то имрӯз) шеърҳои зиёде иншо кардаанд.

- Ҷашни Наврӯз аз соли 2011 аз ҷониби ЮНЕСКО ҳамчун ҷашни ҷаҳонӣ эътироф гардид.

Хонандагон синфҳои ибтидоӣ табиятан шеърҳои ва бозиро дӯст медоранд. Бо дарназардошти ин, дар ҷашни Наврӯз байни онҳо ташкил намудани шеърҳои дар васфи баҳори Наврӯз ва манзараҳои

табиат хеле мувофиқ ва бамаҷраи хоҳад буд. Хушбахтона, дар адабиёти тоҷик дар мавзӯҳои мақсуд шеърҳои зиёде гуфта шудаанд, ки аксари онҳо ба таъбу завқу фаҳмиши хонандагонии синфҳои ибтидоӣ низ мувофиқанд.

Иҷрои бозиҳои гуногуни шавқовар, баргузори саҳнаҳои шодию сурури хонандагонро дар ҷашн дучанд мекунанд. Таҷлили ҷашни Наврӯз дар синф имкон медиҳад, ки хонандагон дар тантанаҳои наврӯзии умумитаълимӣ низ ғайилона ширкат варзанд.

*Наврӯзи навбаҳорон бар дӯстон муборак,
Базму нишоту шодӣ дар бӯстон муборак!*

Нодира МИРЗОЕВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
мактаби №30-и ба номи
Исмоили Сомонӣ, шаҳри Панҷакент

Саҳифанавис
Абдурауф МУРОДИ ва
Насриддин ОХУНЗОДА
ба ҷоп омода карданд.

Дарахтони сабзу боровари боғи падарӣ

Падарам мегуфт: аз ода-ти неки гузаштагони мо, яке-аш шинондани ниҳолу гулу гулбутаҳои ҳархела дар фас-ли баҳорон аст. Ва худ ниҳолу гулу буттаҳоро дӯст медошт. Ҳар баҳор ба навоҳии гуно-гуни ҷумхури сафар мекард ва ниҳолони зиёди себу ноку гелосу зардолу, шафтолуви биҳию чормағу бодом меовард. Ҳамзамон, пайвандгариро дӯст медошт ва ниҳолони себу хур-мою гелосу олуру пайванд ме-кард.

Аз хурдӣ ба амалҳои пада-рам зехн мемондаму шавку хаваси ачибе фаро мегирифт маро. Мехостам шабеҳи пада-рам ҳар баҳор ниҳол шинонам ва ба тадриҷ сабзишу нумуи ину он ниҳолро ба мушоҳида гирам. Аз зерӣ олуҷабандакҳо ниҳолҳои наврӯидаро решақан карда, дар ҳарҷо-ҳарҷои ҳавлӣ мешинонидам. Падарам боре ингуна ниҳолҳои олуҷаро кан-даву ҷои дигар шинонданамро дида, хушқолияшро пинҳон на-дошта, таъкид кард, ки «ниҳол шинондану дарахт сабзондан ва боғ бунёд намудан кори хайрест, ки ба худӣ кас роҳату шавқ мебахшад. Ҳангоме ки реша дар зерӣ замин намиро ҷаббида, нашвунамо меёбаду мустаҳкам мешавад, оҳиста-оҳиста сабзишу рӯиши ниҳол ба амал меояд. Марҳалаи хеле-хеле тамошо карданист. Як рӯз ғайримунтазаиро бо ду чашми сар мебинӣ, ки ниҳолак (себ, олу, гелос, нок...) муғча баровардааст. Чанд рӯзе мегу-зарду нохоста нигоҳат ба он ниҳолон меафтад, ки барғҳои сабз кушодаанд. Аммо ин оғози кор аст, - мегуфт пада-рам ва меафзуд, ки на ҳамаи ниҳолҳои шинондаи кас сабз мешаванду қад кашида, бо барғу гулшукӯфаҳои худ ба бог хусн зам мекунад.

- Барору нобарорӣ дорад ин амал, - мефаҳмонд ҳакимона киблагҳам.

- Гумон мекунӣ, боғе, ки дар ҳавлиямон бунёд кардаам, яку-якбора ба ҳамаи сурати зебову хусни чашмгир расидааст? Не, албатта! Чӣ қадар ниҳолони себу олуви гелосу ноку муруд ва аз ин табор таҳи барғҳои ноғаҳои сардӣ монда, ба ин «бераҳми»-и табиат муқовимат карда натавониста, ба сарна-вишт тан додаву решаашонро сармо дарёб карда, охири оқибат пирохани сабз ба ҷомаи ришта-риштаи заъфаронӣ ба-дал бинмудаанд. Ҳайфи он ниҳолакони!!!

Ин ҳолат ба одаме, ки дар кафаси сина дили дардошно до-

рад, бе таъсир намемонад, чу-نونки шахсеро ба вачҳи беморӣ фарзанди чигарпайванд дар пеши назар сӯхта-сӯхта обу адо шуда, мунтаҳо ҳазорон аламу хасратро ба падару модар ме-рос гузошта, аз ин олами ба-вусъату сабзу мунаввар бо дили ноҳолам абадан чашм мепошад. Вазъи бағоят сангинест, ки дар тасвираш ҳарфу калима ёфтан душвор аст.

Аммо ҳодисаи ногувору чигарсӯзи дигар он аст, ки бо хости Худои ҳамадон мушоҳида мекунӣ, ки дарахти тановару су-турги масалан, себ ё зардолу, ки бо ҳавасу ормонҳои беинтиҳо шинондаву сабзонда будӣ, (чӣ сиррест, ки...) чун дар навори синамо худ аз худ пажмурдаву карахт шуда, хушк шудан ме-гирад. Ана ин вазъ дар воқеъ, дилрешкунанда аст. Ту соҳиби боғию хушқид аз ҳам рехтани дарахти сабзу борварро ҳеҷ намехоҳӣ. Ҳадаҳаю шитобза-да, изтиробу дарде лобаён ба деворҳои қалбат панча меза-наду худро бохта, беқарору банди ташвиш ба сӯи нахри калон медавӣ, зуд обро баста меорӣ. Обро ҷӯи канда, ба беҳи дарахти ба фочиа дучо-ромада мебандӣ. Бигузур об ба беҳи решаҳояш соатҳо ҷорӣ шаванду ҷорӣ. Бигузур дарахт неру бигирад, аз асорати паж-мурдагӣ карахтӣ раҳо ёбад! Ё Худои раҳим, ба ин дарах-ти солманду бузург тараҳхум намо, мебинӣ, гунҷишкон дар шоҳу наваҳояш ҷакомасарой оғоз кардаанд. Дар интизо-рии айёмеанд, ки ин шоҳҳои мамлӯ аз гулҳои мулавлан мева мебанданд, самар меоранд. Аз шаҳди гулсӯзи меваҳои ши-рини шакарини шодоб ҷаши-дан чӣ лаззату ҳаловат дорад! Аммо лиғими ин амал дигар дар дасти мо – инсонҳо нест.

На обёрӣ ба захму дарди да-рахт даво мешаваду на дору пошидан ба шоҳаю наваҳои он. Рӯз ба рӯз, байни Замину Осмони беохир, дар интизо-рии рӯзҳои вопасини умри худ дарахт охири нафасҳояшро бо азоб мекашад оби танаш хушк шудаву тароваташ ба боди фано рафта, барғҳояш рез-резон, мепажмураду аз ин олам чашм мепошад. «Ин-гуна ҳолатҳо ҳам бисёр рӯй медиҳанд», - мегӯяд падарам ва тавзеҳ мебахшад, ки дар зиндагӣ зиёд мушоҳида кар-дам дар пеши чашм ноҳоставу ноғаҳои пажмурдаву карах-ту заъфарону хушк гардидани дарахтони баландболою боро-варро. Ва... хомӯшу бесадо, дар дил гирифтаам. Охир, вай ниҳол

ё дарахт не, фарзанд буд ба ман, субҳи зиндагӣям бо дидори он ниҳол ё дарахт оғоз мешуду бо парваришу нигоҳубинаш ба шом мерасид. Ҳамакун чӣ тавр (эх дили бақувватам, чаро аз дарду алам пора-пора шуда нақафидааст?! Офаринаш!!!) субҳ аз хоб бедор гардида, ба кунҷи ҳота, ба ҷойи холии за-моне дарахти себ (ё зардолу) рӯида, ки ба назар ғамангезу кулфатзада метобад, бинга-

рам? Бигӯ, чӣ тавр? Бо кадом рӯ, бо кадом чашм? Кош, хонаи чашмам аз ҳам мерехту тира мешуду ин ҳолро намедидам! Аммо... Ҳодисаи маъмулии ди-гар лаҳзаҳоеанд, ки бар асари боришоту тундбодҳои шадид дарахти саропо сабзу шукуфону чун арӯс зебову пероста аз ре-шаву беҳаш канда шудаву ши-каста ба замин меафтад.

Чӣ талафоти саҳту аламан-гезест, ки тасавури он дилу чигарро ғарқоби хун месозад. Мушоҳида мекунӣ боварат намеояд, ки дарахти замоне сар ба осмон кашада, дар пайи ҳодисаи ноғаҳои сар ба замин гузошта, ба хоби абадӣ рафта-аст.

Ҳамин гуна ҳикоеҳои боалам мекард падарам ва панд меод, ки дар ҳама ҳолат навмед набояд шуд. Зиндагӣ ҷойи ҳомӯшию рӯхафтагӣ набуду нест. Ҷойи он дарахтони бо амри сарна-вишт хушкшудаву аз решаву беҳу бун шикаставу афтада, ниҳолони тоза бояд шинонду нигоҳубин ва парвариш кард.

Ба камол расида, соҳиби хо-наву дар ва фарзандон шудем. Боре падар тақлиф кард, ки дар ҳавлиям ниҳолони гуна-гунаи тару тозаи мевадиханда бояд шинонем. Охири солҳои 90-ум буду роҳ ҷониби бозо-ри Дехнав гирифтм. (Пада-рам аксаран аз бозори Дехнав ниҳол харида меовард). Тақрибан 20-30 бех ниҳол ин-тиҳоб карда харид падарам ва

савори мошин баргаштем ба деҳа. Рӯзи дигар дар ҳавлии навам бо ҳидояти падарам (вай дар фосилаи 6-7 қадам як ниҳол мегузошт) ҷуқури коф-та, ниҳолҳои себу зардолуи гелос, олуи шафтолуи биҳӣ, анҷиру чормағзро шинондм. Дар фарҷом қиблагҳ даст ба дуо кушода, фотехаи нек дод. Сипас, чашм бар чашмам дӯхта, таъкид кард:

- Акнун ин ниҳолро аз тахти

дил нигоҳубин мекунӣ. Агар Худо ғайзу баракаташа диҳад, дар байни 5-6 сол мева хоҳанд дод. Ана, баъд самарайи захмату ранҷи кашадаи дида, ҳай завқу кайфияте мебарӣ.

- Насиб кунад, бачем, - дуо дод падар ва... Ва аз он айём моху рӯзу солҳои зиёде сипарӣ шуданд. Дақиқ наме-донам, дар ёдам ҳам намон-дааст, ниҳолҳо сабз шуда, самар оварданд. Дар зарфе себу ноку гелос ва аз дигар навъҳо чида, ба айёдати па-дар шитовтам. Бемор буду ба болишҳо таъя карда, бо ҳасрат ба мо – фарзандон ме-нигарист. Даме ки меваҳо дар зарф аз дар даромада, пайғом расондам, ки «гуфтаи шумо рост баромад, падар. Ана ниҳолони шинонидамон са-мар доданд. Чӣ бахти бузур-гест». Падарам аранге ковок шуда, ба зарфи меваҳо чашм давонд ва дар нигоҳаш ҳазор розу рамз хувайдо гардид, ки ман ин рамзу рози нигоҳҳои падарро то ҳол нафаҳмидам тафсир карда натавонистам. Зӯр задам, худро маҷбур кар-дам ва аммо ба ростӣ, ба жар-фи моҳияти нигоҳи падарам расида натавонистам... Хона-ро бӯи себу гелосу зардолуи пухта фаро гирифт...

Як баҳор, баъд аз нисфирӯзӣ дар осмон абрҳои сиёҳу тира лангар андохта, шамоли саҳте бархост ва девонавор аз гӯши дарахтон кашид. Барқ ба си-

наи само ханҷар мекашид, раъд ниҳеби тарснок мебаровард. Замину осмон ҷунон торику зулмонӣ гардида, ки мегуфтӣ инак, шаб фаро расидааст...

Тамоми шаб раъд гуриду барқ чаҳида, борон рехт. Ба ростӣ, шаби ваҳмангезу ваҳшатзое буд он шаб. Ба гӯш садои шиферҳоро канда, ба за-мин ҳаво додани тундбод, ки ба шахси ҳашмгину асаби шабоҳат дошт, мерасид. Ҳамзамон, ово-зи шараққос задану шикастани дарахтон аз кадом гӯшаю кано-ри деҳ дилро афсурдаву хотир-ро ошuftа месохт.

Дами субҳ аз хоб бархоста, хостам дари хонаро кушода, берун бароям. Ку, дар берун чӣ гапу воқеа бошад? Аммо, воачабо, дар боз намешуд. Ҳарчанд зӯр зада, тамоми таво-ну неруямро ба кор бурдам, дар во нашуд, ки нашуд. Оқибат аз роғи дар дидам, ки дарахти себи сурхи баландболои назди хона решагардон шуда, дар шафати дари хонаи хоб дароз афта-дааст. Ҷон аз дасту поям баромад. Ҳай дарег, дарахти нодире буд. Вақти мевапаз себҳои бузурги суп-сурхи шабеҳи лаҳчаалов аргувонии шодобе мебафт. Таъ-му шаҳдаш дар атрофи овоза шуда буд. Ба ҳамсоёҳо сатил-сатил чида, хайр мекардам. Сад афсӯс, дарег...

Он рӯз аз аламу хасрат на-волае ба даҳон набурдам. Кош, падарам зинда мебуду дарди қалбамро пешаш ҳолӣ мекар-дам. Қиблагҳ бо суханони пан-домез тасаллоям меод. Эҳ, па-дару модарам кайҳо дар пушти олами рӯёянд, кайҳо...

- Ғам нахӯр, дилатро хун на-кун, - баногоҳ овози падарамро дар беҳи гӯш шунидам. Хости Худо, дарахт меҳушқад, меши-канад, чаппагардон мешавад. Ниҳоли нав мешинонӣ, парва-ришу нигоҳубин мекунӣ. Чаро андуҳи беҳударо ба дил ҷой медиҳӣ?

Садое, ки аз рӯёё омад, мут-такою қуввати дилам шуд... Чанд рӯз баъд дар ҷойи дарахти муҳташами чаппашуда ниҳоли нав шинондам. Сабз шуду мард шуд. Инак...

Бист сол тирвор гузашт аз он айём. Меваҳои сурху аргувонии дарахти себ коми ҳамдеҳагонро ширин мекунад, мурғони ҳаво аз он мечашанд.

Зикри хайр мекунанд.

Насихатҳоят ҳамдами ма-нанд, падар!

Боғи сабз самарайи захмату талоши туст, падар!

Шодӣ РАҶАБЗОД,
«Омӯзгор»

Дар доираи сиёсати маориф-парваронаи Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар соҳаи маорифи Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон корҳои зиёде анҷом дода шудааст.

Соли 2021-ум 2697 нафар хонан-да муассисаҳои таълимии вилоятро

Пешрафт

хатм намуданд, ки аз ин 2029 нафар ба муассисаҳои таҳсилоти олиӣ ҷумхури ва хориҷи кишвар дохил шуданд, ки ин 75,2 фоизи хатмкунандагонро ташкил медиҳад. Аз шумораи умумии иштирок-

чиёни озмуни “Фурӯги субҳи доноӣ китоб аст” 54 нафар ба даврии ҷумхуриявӣ роҳат гирифтанд, ки аз инҳо 20 нафар хонанда, 11 нафар донишҷӯ ва 18 нафар аз дигар табақаҳои ҷомеа буданд. Аз теъдоди умумии иштироккунандагони озмуни ҷумхуриявӣ 3 нафар хонанда са-зовори ҷойҳои дуҷумо сеюм ва 2 нафар омӯзгор аз шаҳри Хоруғ соҳиби ҷойи

дуҷумо гардиданд.

Дар соли 2021, дар маҷмӯъ, як муасси-саи таҳсилоти миёнаи умумӣ дар шаҳри Хоруғ ва 18 синфхонаи иловагӣ дар ноҳияҳои вилоят сохта ба истифода дода шуд.

Ҷ. ҚОЗИБЕКОВ,
«Омӯзгор»

► ХУСНИ БАӢН

Садонокҳои устувор ва ноустувор ё қачфаҳмиҳо дар имло

Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ»-ро дар санаи 30.06.2021 ба тасвиб расонд. Имло ҳамчун ҳуҷчат, роҳнамо ва тарзи дуруст навиштани калима, ибора, ҷумла ва аломатҳои китобатиро дар навиштори ҳатти муайян мекунад. Дар ғаёлияти коргузори идораӣ ва таълимгоҳу нашрияҳо доништан ва риоя кардани қоидаҳои имло шарт ва зарур аст. Хеле бамаврид аст, ки дар рушди забони адабӣ ба гуфтаҳои нависанда Садриддин Айни дар бораи мақоми

навиштанро талаб дорад. Сабаби ба сардарғумӣ даровардани алоқамандони забон ҳарфҳои «у-и ноустувор ва ӯ-и устувори дароз» ном гузаштани калимаҳои таърихӣ дар «Имлои нав» мебошад. Хуб мешуд, ки намунаи истифодаи ҳарфи у-и ноустуворро бо хати алифбои ниёсон шарҳу эзоҳ меоданд. Масалан:

روض رون دودتسرد گرزب رتش -
يور تشوگ عوضوم
Барои дуруст сохтани истифодаи ҳарфи «у» аз «ӯ» дар дурс аз омӯзгорон тарзи талаффуз кардани калимаҳоро (дӯст, ғӯшт, ӯст,

«Имлои забони тоҷикӣ» дар густириш ва инкишофи адабиёти илмию адабӣ ва фарҳанги истифодабарии он, амал намоем:

«Шумо ҳаминро нагз донед, ки агар забони гуфтугӯи имрӯза ҳолису бетағйир гирифта шавад, китоб навиштан мумкин нест, он забонро бо галбери фикр бехта, бо сӯҳрони қоида суфта, бо чилбури маънӣ сайқал дода кор фармудан, лозим аст».

Тибки мазмуни ғаёлияти худ мо, ҳамчун омӯзгорони муассисаи тақмили ихтисоси муаллимон бевосита бо ин ҳуҷчат сарукар дорем, мавридҳое мешаванд, ки оид ба тарзи навишти дурусти баъзе аз калимаҳо дар баҳс мешавем. Яке аз ҷиҳатҳои мусбӣ аз сари нав коркард шудани имлои нав дар қисмати «Алифбо, тартиб ва номи ҳарфҳо» дар талаффузи ҳарфҳо ба назар мерасад. Тибки имлои пешин номи ҳарфҳо «бэ, вэ, ээ, гэ» бо ҳарфи –э душвор талаффуз мешуд ва аз рӯйи имлои имрӯза (бе, ве, ге, ге) ба истиснои ҳарфи -ка тағйир карданд. Омӯзгорони фанҳои забон ва адабиёт дар раванди курсҳои тақмили ихтисос доир ба навгонҳои «Имло ва қоидаҳои он» зиёд пурсон мешаванд. Масалан, яке аз калимаҳои серистеъмоли забон «мавзӯ», ки хамарӯза дар дафтариҳои қорӣ ва нақшаву барномаҳои таълимӣ рӯйи истифода қарор дорад, имрӯз боиси мубоҳисаҳои зиёд гардидааст. Дар баҳши «Имлои ҳамсадоҳ»-и имлои нав навишта шудааст: «ҳарфи ӯ дар байни ду садонок «маориғ, таом, лаин, тулуи офтоб, шуруи қор, маҷмуи ашӯр навишта намешавад». Дар байни ду садонок афтодани ҳарфи «ъ» аз қоидаҳои пешин бароямон ошно буд, вале тибки нишондоди китоби Фарҳанги забони тоҷикӣ калимаи «мавзӯ» бо ҳарфи «ӯ» навишта мешуд ва имрӯз дар қоидаи «Имлои нав» калимаи «мавзӯ» бо ҳарфи воӣ маъруф (у)

рӯй) таҷриба кардем. Аз нисф зиёди омӯзгорон ба ҷойи ҳарфи «ӯ» - «уу» талаффуз мекарданд ва сабабашро дар он медиданд, ки гӯё ҳарфи «ӯ» дар «Имлои нав» устувори дароз номида шудааст, яъне у-ро дарозтар талаффуз мекарданд. Бояд садонҳои «ӯ» (воӣ маҷхул) дар калимаҳои рӯз, дӯз, кӯза, мӯза, бӯр ва ҳарфи «у» (воӣ маъруф) дар истифодаи калимаҳои дуд, бур, нур, шумур дар навишт ва талаффуз аз ҳам фарқ кунанд, вагарна дар ҳолати дуруст талаффуз накардани калимаҳо маънии он тағйир меёбад ва навиштани қорҳои ҳатти барои ҳонандагон мураккаб мегардад. Чуноне ки дар имлои пешин дар эзоҳи истифодаи ҳарфи ӯ оварда шуда буд, гӯё ин ҳарф ҳоси забонҳои туркӣ буда, дар аввали калимаи тоҷикӣ истифода намешавад. Пас, сӯле пайдо мешавад: ҷонишини шахси сеюми танҳоро чӣ ҳел бояд талаффуз кунем? (Ман уро дидам.) ?

Инчунин, дар мавриди ҳарфи и дар охири калима ӣ устувори дароз номида шудааст, ки бехтар мешуд, ҳамчун ӣ заданок номи он боқӣ мемонд, зеро аз рӯйи талаффузи калимаи ӣ заданок дар охир бо зада талаффуз мешавад.

Доир ба масъалаҳои забони адабӣ ва қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ дар Анҷумани нахустини илмӣи умумиточикии забоншиносӣ аз 28 –уми август то 3-юми сентябри соли 1930 фикри ғолиб ва андешаи муҳим бо ҷунин мазмун садо дода буд, ки хангоми тартиб додани Қоидаҳои имло танҳо як лаҳҷаро ба асос гирифтани аз хусусиятҳои шеваҳои дигар ҷашм пӯшидан мувофиқи мақсад нест. Аз ин лиҳоз, тамоми лаҳҷаҳоро омӯхта истода, қоидаи имлоро муайян кардан зарур аст.

Ҳафиза БОБОҶОНОВА,
омӯзгори филиали
ДҶТИБКСМ дар
шаҳри Душанбе

Барои он ки инсон шарафманд шавад, ўро мебояд, ки дорой якчанд сифати ҳамида бошад. Дар шумори ин сифатҳо забондонии шахс мавқеи ҷашмрас дорад. Забондонӣ аз эҳтиром ба забон сарчашма мегирад. Пеш аз ҳама, бояд ба забони модарӣ эҳтиром гузошт.

Борҳо таъкид шуда, ки танҳо бо хуб омӯхтани донишҳои забони модарӣ кас дар омӯзиши забонҳои дигар муваффақ мешавад. Забони модарӣ мо, ки забони тоҷикӣ ном дорад, яке аз забонҳои ғанӣ, тавоно, хушлаҳи

ҳалқӣ тоҷик ба забони модарӣ хеле қавию ибратомӯз аст.

Тоҷикон аз қадим дар баробари забони модарии худ ба забонҳои дигар низ эҳтиром қоиладар буданд. Аксари ашхоси соҳибмаърифат илова ба забони тоҷикӣ забонҳои дигар, махсусан, арабию туркию ўзбекиро медонистанд. Ин ҳислати ҳамида то имрӯз дар ниҳоди ҳалқӣ тоҷик устувор мондааст, балки боз ҳам рушд дарёфтааст. Пас аз ба истиқлоли давлатӣ расидани Ҷумҳурии Тоҷикистон муносибатҳои бисёрҷонибаи ҳалқӣ тоҷик бо кишварҳои хориҷӣ хеле рушд ёфт. Пеш аз ҳама, ҳамина омил забонмӯзиро дар байни мардуми мо, махсусан, ҷавонон ривож бахшид. Барои боз ҳам тақомул

Забони модарии мо тавоноост

ва қадимии ҷаҳон эътироф шудааст. Забони тоҷикиро дар қатори омилҳои дигар асарҳои барҷаставу беэволе, ки бо ин забон офарида шудаанд, машҳур сохтаанд. «Шоҳнома»-ву «Бӯстон»-у «Ғулистон»-у «Маснавии маънавий»-ю «Баҳористон» ва садҳо ин гуна осор тавонмандиву хусну малохати забони тоҷикиро ба ҷилва овардаанд. Далели маъмули бароямон ифтихорист, ки чанде аз ашхоси хирадвару адабпарвари ҷаҳон маҳз ба хоҳири ба забони асл омӯхтани осори Рӯдакӣву Фирдавсию Хайёму Саъдию Ҷомӣ... забони тоҷикиро омӯхтаанд. Ба забони модарӣ мо сифатҳои ширину равону шево, хушобурангу самимӣ, ҷозибадору шоирона ба таври ҷовидонӣ тавҷам гардидаанд. Як хусусияти умдаю қадимии забони тоҷикиро аҳли таҳқиқ дар он дидаанд, ки ин забон дар дарозии асрҳои замони сохтори сарфию нахвию худро ҳеҷ тағйир надидааст, мураккабу печида нашудааст, маҳлут нагардидааст. Беш аз даҳ сада пеш аз ин устод Рӯдакӣ осоре офарид, ки имрӯз низ бидуни мурочиат ба лугатномаҳо, бидуни мушқили ва бидуни рӯй овардан ба устод ҳар фарди тоҷик онро мефаҳмад ва аз шаҳди забон лаҳзаат мебарад. Бубинед, ҷӣ қадар фаҳмову шевоӣ зебоӣ ин сатрҳои Одамушшуаро:

Ҳеҷ шодӣ нест андар ин ҷаҳон
Бартар аз дидори рӯи дӯстон.
Пас аз ҳазор сол устод Турсунзода ҷунин байте олио дилҷасп гуфт:
Дӯст ояд, гарм дар оғӯи гир,
Расми хуби тоҷиконро гум макун.

Каси нооғаҳ яқин ба гумоне меравад, ки ин ду байти баланд ҳамина ҳоло, дар айёми мо ба забони гуворои тоҷикӣ офарида шудаанд. Эҳтирому эътиқоди

бахшидани пояҳои истиқлоли мамлакат, тақвияти муносибатҳои сиёсӣ, иқтисодӣ иҷтимоӣ бо давлатҳои олам баҳри кишварамон мутахассисони варзидаи забондон лозиманд. Аз тарафи дигар, ҷун ҷавонони мо барои таҳсил, қор ва ҳадафҳои неки дигар ба хориҷи кишвар мераванд, муҳимтар аз ҳама, бояд забондон бошанд, махсусан, бо забонҳои русию англисӣ озод гуфтугӯ қарда тавонанд. Дар ҷумҳуриамон бо дастури ибтикороти Президенти мамлакат, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон баҳри шароити созгор фароҳам овардан ба забонмӯзии насли наврас ҷораҳои муҳим ва қиддӣ андешида, асноди раҳнамо ба тасвиб расидаанд. Сарвари кишвар ба ҷавонон батақдор мегӯянд, ки онҳо бояд ба ҳадди ақал се-ҷор забони хориҷиро донанд. Албатта, барои забонмӯзии муваффақонаи насли наврас мо – омӯзгорон, бештар масъулем. Бояд муҳаббати забонмӯзиро дар ниҳоди шоғирдон қавӣ сохт ва барои ин аз усулҳои ғаёлии таълим, технологияҳои муосири иттилоотӣ, дастурҳои методӣ ва таҷрибаи ҳамдигар бояд васеъ истифода бурд. Меҳроҳам ин навиштаи муҳтасарро, ки як пора меҳнома бо забони тоҷикӣ ва моҳияти забонмӯзист, бо иқтибосе аз гуфтаҳои Пешвои миллатамон ҳусни хотима баҳшам: «Забони давлатӣ аз қорҳои асосии давлатдорӣи миллист, ки дар пойдорӣ ва суботи давлати милли мақому нақши муҳим дорад ва аз ҳамина хотир аст, ки мо дар Тоҷикистон забони миллатро ҳастии миллат ва появу бунёди давлат эълон қардаем».

Насиба МАЛЛАЕВА,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
мактаби №70-и
ноҳияи Исмоили Сомонӣ

► СЕМИНАР

Таъмин бо ғизои солим

Дар меҳмонхонаи “Душанбе-Серена” семинари омӯзишӣ оид ба ислоҳоти наватбани соҳаи маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати таъмини ҳӯроки мактабӣ тавассути интиқол ва пардохти маблағ ба муассисаҳои таҳсилоти умумии пилотӣ дар ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ баргузор гардид.

Дар ҳамоиш сардори раёсати иқтисод, банақшагири дар соҳаи маориф ва илм Бадриддин Музаффарзода, намоёндаи БОҶ-и СММ Махбуба Расулова, мушовири маҳаллии Барномаи озӯқаворӣи ҷаҳонӣ (БОҶ), директорон, сармуҳосибон, мудирони хоҷагӣ ва намоёндагони муассисаҳои таҳсилоти умумии пилотӣ иштирок намуданд.

Дар рафти семинар таъкид гардид, ки аз ҳисоби маблағҳои бӯчетӣ ва ё дигар сарчашмаҳое, ки қонунгузори манъ накардааст, ҳонандагони синфҳои ибтидоӣ (аз ҷумла, ҳонандагон аз оилаҳои қамбизоат, ятим ва маъюб) бо ғизои мактабии ройгон таъмин қарда мешаванд.

Бадриддин Музаффарзода изҳор дошт, ки назорати таъмили ғизои мактабӣ, таъмини сифат ва беҳатарии маводи озӯқаворӣ, хизматрасонӣ дар ошхона, бӯфет ва толари ҳӯроқхӯри дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ аз ҷониби мақоми вақолатдори давлатӣ ва марказҳои назорати давлатии санитарӣ дар доираи вақолатҳои муқарраршуда ва талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба роҳ монда шуда, масъулини муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, шахсони ҳуқуқӣ ё соҳибқорони инфиродӣ барои вайрон намудани талаботи тартиби маъкур тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ қашида мешаванд.

Зайнаб ҲУСЕЙНОВА

Вазифаи имлои санҷишӣ

Ба наздикӣ дар ҳафтаномаи «Омӯзгор» мақолаи омӯзгори мактаби №6-и ноҳияи Варзоб М. Саидоваро таҳти унвони «Нақши диктант дар саводнокии хонандагон» («Омӯзгор», №45, 11 ноябри соли 2021) хондам. Дар мақола чанд нукта зикр шуда, ки ба ҳар кадоми онҳо метавон эрод гирифт ва мо танҳо перомуни се ҷумлаи аввал ва муҳтавои он изҳори андеша менамоем.

Масалан, дар ифодаи «зиёдтар гаштани малакаю маҳораташон» ноҷӯри ба назар мерасад, шакли дурӯсташ ин тавр бояд бошад: «зиёд гаштани маҳорату малакашон». Ҷумлаи «Агар омӯзгор танҳо ба аз рӯи матн аз бар кардани мавзӯҳои дарсӣ диққат диҳад, нутқи шифоҳии хонандагон инкишоф намеёбад». Ин ҷумла бемантик буда, ҳадафи муаллифи мақола нофаҳмо ва навишташ ҳам саҳеҳ нест. Ҷумлаи дигар «Матнро бе дарки маънии он азёд (?) кардани хонандагон натиҷаи дилхоҳ надорад» - ро меҳонем. Муаллиф-муаллима дар кучо ва дар кадом китобу дастури методӣ хондааст, ки менависад: «матнро... аз ёд кардани хонандагон натиҷаи дилхоҳ надорад». Ин ҳама андешаҳо нодурустанд.

Ҳадафи инчониб ба ҳеҷ ваҷх танкиди омӯзгори мактаб нест. Мақсади ман ин аст, ки кори ғалат ва андешаи носаҳеҳро пешгирӣ намоям ба тарзи гузаронидани диктант (имло) равшанӣ андозам.

Вактҳои охир дар матбуоту маҷаллаҳои соҳавӣ ба ном мақолаҳои зиёди методӣ нашр мегарданд, ки аслан, онҳо аз методикаи таълим дур буда, балки тавсияҳои нодурусту беасос медиҳанд ва бо ин «амали» ҳеш омӯзгорон, ба хусус, омӯзгорони ҷавонро ба роҳгумӣ ҳидоят мекунанд.

Дуруст аст, ки ҳар як шаҳрванд ҳуқуқ дорад, то андешаҳои ҳешро чиҳати боз ҳам бехтар гаштани сифати таълим дар мактабҳо баён намояд. Аммо бояд ба назар гирифт: муҳим аст, ки андешаҳо дақиқ, илмӣ ва бар мабнои асосҳои таълиму тарбия баён гарданд.

Такроран таъкид менамоем, ки мутолиаи мақолаи мазкур аз он гувоҳӣ медиҳад, ки муаллифи мақола байни имло (диктанти санҷиш) ва имлоҳои таълим (диктантҳои таълим) фарке нагузоштааст.

Чунин амалҳо дар баъзе дастурҳои методӣ, ки дар кишвар ба нашр расидаанд, низ ба назар мерасанд. Масалан, дар дастури «Раҳнамои омӯзгор» «Забони тоҷикӣ, синфҳои 5-9» (оид ба истифодаи стандарти таълимии забони тоҷикӣ) – Душанбе, 2011.-106 с.) чунин амалро дидан мумкин аст. Дар дастури мазкур таҳти унвони «Навҳои диктант» би-

дуни он ки дар қадами аввал диктантро ба навҳо тасниф намоянду сипас диктантҳои таълимиро шарҳ диҳанд, оид ба навҳои диктантҳои таълим – интихобӣ, бинӣ, таълимӣ, эҷодӣ ва дунафара маълумоти мухтасар оварда, дар шакли басо фишурда (бо як ҷумла) тавсиф кардаанд, ки ин амал ҳам чандон саҳеҳ нест.

Дар қадами аввал бамаврид аст, ки перомуни вожаҳои «диктант» ва «имло» чанд ҳарф гӯем. Чандин сол аст, ки перомуни ин вожаҳо баҳс меравад. Ба хотири ин ки ошкоргару муфасссалтар андешаи олимонро шарҳ диҳем, овардани навиштаи худӣ онҳоро лозим медонем. Узви пайвастаи Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, яке аз поягузори методикаи таълими забони тоҷикӣ дар синфҳои ибтидоӣ, профессор М. Лутфуллоев перомуни қазияи мазкур навиштаанд: «Охирҳои солҳои ҳаштодуми асри гузашта мо пешниҳод намудем, ки ба ҷойи калимаи «диктант» калимаи «имло» ба қор бурда шавад. Ин пешниҳод то имрӯз ҳам тарафдорон дорад, ҳам муқобилон. Аз маврид истифода карда, ба муқобилон ва бетарафон гуфтаниам, ки «диктант» аз решаи дикта (амр, фармон) гирифта шудааст. Аз ҳамин реша калимаҳои дикта, диктатор пайдо шудаанд, ки ҳамаи ин барои раванди таълим, хусусан муносибати байни муаллиму талабаҳо роиҷ нестанд. Калимаи «имло» бештар аз ҳазор сол дар забони мо вуҷуд дорад ва он бемалол маънои «диктант»-ро ифода мекунад» (М. Лутфуллоев. «Асосҳои таълими ибтидоии забони модарӣ» Душанбе, -2007, нашри 2, Собирӣ» - 348 (464 с). Барои тасдиқи ин гуфтаҳо худ аз осори Абуалӣ ибни Сино ва устод Садриддин Айний ҷумлаҳо чун намуна овардаанд, ки, воқеан, вожаи «имло» чун муроди «диктант» истифода шудааст.

Узви вобастаи Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, доктори илмҳои педагогӣ, профессор С. Шербоев вожаи мазкурро чунин шарҳ додааст: «Диктант – ин аз забони шахси дигар, масалан, муаллим шунда истода навиштани матни пурра (ё худ калима, таркиб, ибора ва ҷумла) мебошад. Он ҳамчун як навъи машқи имлоӣ

дар мактаб.... гузаронида мешавад» (С. Шербоев. Методикаи таълими забони тоҷикӣ, нашри 5, - Душанбе, 2016, сах-438-439).

Агар навиштаҳои олимони донишмандони соҳаи педагогиро муқоиса бикунем, ба ҳам хеле шабоҳат доранд. Танҳо фарқ дар ҳамин аст, ки устод М. Лутфуллоев танҳо шарҳи вожаи «диктант» - ро мавриди мутолиа қарор додаанд, вале вожаи «диктант» - ро ба инобат нагирифтаанд, диктант аз

сах.348). Асосгузори рисолаи бунёдии «Методикаи таълими забони тоҷикӣ» барои донишҷӯёни факултетҳои филологияи мактабҳои олии Тоҷикистон профессор С. Шербоев боби алоҳидаро (X1) ба диктант ва ҳелҳои он, диктантҳои таълимӣ ва диктантҳои санҷишӣ таҳсис дода, диктантҳоро ба ду навъ: диктанти санҷиш ва таълимӣ чудо карда, дар мавриди вазифаи диктантҳо муфасссал сухан рондааст (нига-

машхури рус Н. С. Поздняков дар «Методика преподавания русского языка» (нашри дуюм, М. 1952 (317 с.) оид ба навҳои диктант, тарзи гузаронидаи диктант, тартиби хондани диктант аз тарафи муаллим, навҳои диктант: диктантҳои таълим ва санҷиш муфасссал сухан ронда, дар мавриди вазифаи диктанти санҷиш ҷунин менависад: «Диктанти санҷишро танҳо баъди ба таври қофӣ дар хонандагон ҳосил шудани малакаҳои мустаҳкам оид ба он фасли имлои барнома, ки тавассути ин диктант санҷида мешавад, ба роҳ мондан мувофиқи матлаб мебошад» (сах. 205). Ҳамзамон, таъкид менамояд, ки матн ба синну сол ва ҳаҷми он ба меъёри баҳо мувофиқ буда, матни яқлуктро бехтар меҳисобад.

Методисти намоёну барҷастаи рус А. В. Текучев дар «Методика русского языка в средней школе» 3-е изд. М. Просвещение, 1980 (414 с.) дар мавриди вазифаи диктанти санҷиш менависад: «Диктанти санҷиш чун қоида ба мақсади санҷиши мустаҳкамҳои дониш ва малакаҳои хонандагон аз ин ё он боби имло гузаронида мешавад» (сах. 256).

Ҳақ ба ҷониби методистони рус М.Т. Баранов, Т.А. Ладиженская, М.Р. Львов, Н.А. Ипполитова, П.Ф. Ивченков аст, ки дар «Методика преподавания русского языка» (-М.: Просвещение, (1990 с. – 368 с.) дар мавриди вазифаи диктанти санҷиш таъкид мекунанд, ки он, яъне диктанти санҷиш яке аз воситаҳои асосии санҷиши ба шакли муайян даровардани маҳорати дуруст навиштан ва гузоштани аломатҳои китобат махсус мегардад.

Омӯзгоронро зарур аст, ки диктанти (имлои) санҷишро аз имлои таълим фарқ намоянд ва махсусиятҳои онҳоро дарк кунанд. Дар хотир бигиранд, ки ба диктантҳо (имлоҳо)-и санҷиш соатҳои алоҳида ва агар зарурат пеш ояд (дар сурати дар диктанти аксари хонандагон руҳ додани ғалатҳои имлоӣ ва китобат) ба таҳлили он низ соати ҷудогона ҷудо карда мешавад. Тавассути диктанти санҷиш, ҷунон ки олимони-методистони намоёни кишвар ва олимони машхури рус таъкид кардаанд, асосан дониш, маҳорату малакаи имлоӣ ва аломатҳои китобати фарогирифтаи хонандагон санҷида мешавад. Диктантҳои таълим вазифаи гуногунро ҷун қори эҷодӣ анҷом медиҳанд, ба онҳо соатҳои алоҳида ҷудо намешавад. Диктантҳои таълим ва навҳои он ба рушди нутқ ва баланд бардоштани саводнокии хонандагон мусоидат менамоянд.

решаи дикта набуда, балки дигар аст: диктант – вожаи лотинӣ буда, аз «dictau – хонда додан гирифта шудааст, ки як хели қори хаттии талабагон – аз забони муаллим навиштани матн, ки бо мақсади баланд бардоштани (санҷиши – С. А.) дониши хонандагон оид ба имло ва санҷидани дониши онҳо сари чанд вақт гузаронида мешавад». (Воҳид Шарипов «Лугати тафсирии калимаҳои русӣ – интернатсионалӣ». - Душанбе: - 1984, сах. 104). Ва мусаллам аст, ки тадриҷан вожаи «имло» ҷойи калимаи «диктант»-ро маҳдуд сохта, дар адабиёти таълимию методӣ мавқеи худро меёбад.

Воқеан, ҳанӯз омӯзгорон дар мушаххас сохтан ва истифодаи вожаи «имло» ба ҷойи «диктант» ба душворӣ мувоҷеҳ гашта, «имло»-ро ба сифати қоидаи навишти калима мефаҳманд.

Акнун меоем, сари масъалаи имлоӣ (диктант)-и санҷишу имло таълим ва вазифаи онҳо. Масъалаи мазкур дар асари пурарзиши устод М. Лутфуллоев («Асосҳои таълими ибтидоии Забони модарӣ». - Душанбе, 2007, нигаред ба сах. 348, 321-330) муфасссал шарҳ дода шудааст. Оид ба вазифаи имлои санҷиш М. Лутфуллоев навиштаанд: «Имлои санҷиш воситаи муҳими ба ҳисоб гирифтани саводнокии бачаҳо буда, пас аз омӯзонида мавзӯи бутун ё мавзӯчаҳо, охири ҷорак ва охири сол гузаронида мешавад». (Асари зикршуда

ред ба сах. 438-447-уми асари зикршуда). Мавсуф дар мавриди навҳои диктант ҷунин менависад: «Диктант аз рӯи мазмун, мақсад ва вазифаҳои гузаронида шуданаш, пеш аз ҳама, ба ду гурӯҳ: таълимӣ ва санҷишӣ ва дар навбати худ диктанти таълимӣ боз ба ҳелҳои зерин ҷудо карда шудааст: огоҳӣ, лугат, интихобӣ, озод, эҷодӣ, эзоҳӣ (шарҳдиҳӣ) ва диктанти худамро месанҷам» (сах. 439).

Дар мавриди мақсади гузаронидани диктантҳо ва вазифаи онҳо профессор С. Шербоев ҷунин изҳори андеша кардааст: «таъкид бояд намуд, ки мақсаду вазифаи ҳамаи диктантҳо (ниг. ба сарҳати ғавқ) қариб як хел буда, асосан, ба мустаҳкам қунонидан ва ё санҷидани дониш ва маҳорату малакаҳои умуман, аз забон ҳосилнамудаи хонандагон нигаронида шудааст. Диктант, ба ифодаи дигар, як навъи машқи мустақилона (ва ҳам эҷодкорона)-и хонандагон аст, ки онҳо ба тавассути он дониш, маҳорат ва малакаи худро намоиш медиҳанд» (сах. 439).

Ин ҷо як нуктаро, ҷунонки ҳам устод М. Лутфуллоев ва ҳам профессор С. Шербоев таъкид сохтаанд, вазифаи диктанти санҷиш танҳо санҷидани дониш, маҳорату малакаи хонандагон аз мавзӯ, боб ва маводи омӯхта мебошад. Дар инкишофи нутқ нақше надорад. Агар диктантҳои санҷиш бо супоришҳои грамматикӣ бошанд, он масъалаи дигар аст.

Яке аз методистони

Сайдамир АМИНОВ

ИННОВАТСИЯ

Технология баҳши муҳими зиндагии башарият гардидааст ва имрӯз ягон соҳаи рӯзгорро бидуни он наметавон тасаввур намуд. Бо дарназардошти муҳимияти технологияи навин, Ҳукумати кишвар ба ин масъала тавачҷуҳи махсус зоҳир намуда, барои ҳамрадифи кишварҳои пеш-рафта гардидани ҷумҳурий шароитҳои заруриро фароҳам овардааст.

Доштани саводи компютерӣ яке аз масоили умда ва мубрам дар соҳаи маориф ба шумор меравад, чунки дар қарни бисту як тамоми корҳо маҳз

Зикри ҳамин нукта худ ҳақиқати бебаҳс аст, ки имрӯз аксари насли ҷавон ва калонсоли ҷомеа аз шабакаи умумичаҳониин ИНТЕРНЕТ истифода мебаранд, ки ин система бидуни компютер наметавонад фаъолият намояд. Қариб аксари омӯзгорон истифодабарии ИНТЕРНЕТ-ро медонанд ва барои гирифтани маълумоти наву тоза оид ба фанни таълимии худ аз он мадад меҷуянд.

Омӯзгорони фанҳои мухталиф метавонанд барои истифодабарии воситаҳои аёнӣ, ҳар гуна тест ва саволу ҷавобҳо аз ИНТЕРНЕТ маводи заруриро дастрас намоянд.

Бояд гуфт, ки аксари маълумотҳои

Технологияи иттилоотӣ ва маҳорати касбӣ

ба воситаи компютер роҳандозӣ гардида, донишҷӯи он барои ҳамагон, махсусан кормандон ва масъулони соҳаи маориф, мисли обу ҳаво зарур мебошад.

Барои гирифтани саводи компютерӣ фанни технологияи информатсионӣ кумак мерасонад. Ба ҳамин хотир аст, ки ҳам дар мактаби миёна ва ҳам дар донишгоҳу донишқадаҳои кишвар омӯзиши компютер ба таври густурда роҳандозӣ гардидааст.

Бояд қайд кард, ки дар муддати наҷандон зиёди таърихӣ технологияи информатсионӣ аз як фанни техникӣ дар бораи усул ва воситаҳои коркарди маълумотҳои додашуда бо ёрии мошинҳои ҳисоббарор, ба илми бунёдӣ дар бораи информатсия ва раванҳои информатсионии на танҳо системаҳои техникӣ, балки табиат ва ҷомеа табдил ёфтааст. Информатикунони ҷомеа бо худ таҳаввулоти илмҳои техникӣ ва иқтисодиёти иҷтимоиро меоварад, ки он дар навбати худ ҳаёту фаъолият ва тафаккури арзишҳои инсониро дигаргун месозад.

ШЕВАИ ТАЪЛИМ

Нақли озод дар таълими як афсона

Ҳангоми таълими як афсонаи машҳур аз усулҳои фаъоли таълим истифода мебарам. Дар саҳифаи 18, китоби «Забони модарӣ» (синфи 2) афсонаи «Хубӣ» ҷой дода шудааст. Афсона кӯтоҳ аст: «Шере хобида буд. Як муш аз рӯйи бадани ӯ давида гузашт. Шер аз ҳоб бедор шуд ва мушакро дошта гирифт. Муш ба вай зорию тавалло кардан гирифт, ки ӯро сар диҳад. Муш ба шер гуфт:

– Агар ту маро сар диҳӣ, ман ҳам ба ту нағзӣ мекунам...» ва ҷанд ҷумлаи дигар.

Бача онро ҳонда мефаҳмад, зеро кӯтоҳ ва аҷиб аст. Ҷаҳор ҷумлаи аввали онро бори дигар қайд мекунем: «Шере хобида буд. Як муш аз рӯйи бадани ӯ давида гузашт. Шер аз ҳоб бедор шуд ва мушакро дошта гирифт. Муш ба вай зорию тавалло кардан гирифт, ки ӯро сар диҳад...»

Агар нақли кӯтоҳ талаб намоем, бачаҳо ину он калимаҳои ибораро сарфи назар карда, афсонаро нақл мекунанд: «Як шер хобида буд. Як муш аз бадани вай давида гузашт. Шер бедор шуда, ӯро қапид...» Нақли бачаҳо шояд аз ин ҳам кӯтоҳтар бошад. Дар он сурат як нақли қолабию хушк мешунавем... Хуб аст агар омӯзгор ба шогирдон фаҳмонад, ки ҷумлаи аввалро тасаввур намоянд ва тасвир кунанд. Фарз кардем, ин тавр (омӯзгор худ намуна пешниҳод кунад): «Буд набуд, як шер буд. Рӯзе вай гурусна монду ба шикор рафт. Шикораш барор нагирифт. Шер ҳаста шуду дар зерӣ як дарахт ҳоб кард...»

Хуб аст, агар бача ҳангоми нақл ба

кадом тараф рафтани шер, ҷӣ тарз фирор кардани оху, ғамгину наҷмед шудани шер, ҳаста шуда ба зерӣ дарахт рафтани вайро бо имою ишора ва ҳаракати дасту пой нишон диҳанд.

Ин гуна озод нақл кардан ҷӣ манфиат дорад? **Якум**, дар зехни бачаҳо малакаи тасаввур кардан инкишоф меёбад. **Дуюм**, бачаҳо зиёдтару зиёдтар суҳан меғуянд. **Сеюм**, эҷод мекунанд... Он гоҳ шогирдони дигар ба сифати шунаванда саропо ғӯшу хуш мешаванд, меомӯзанд ва бачаҳо беихтиёру номаълум миёни худ сабақат мекунанд. Минбаъд, ҷун аз ҳар ҳонанда хоҳиш карда шавад, ки афсонаро нақл намояд, ӯ кӯшиш мекунад, ки аз дигарон бештару беҳтар ҳунармаӣ кунад. Он гоҳ намунаи ҷавобҳоро муқоиса карда, муаллим баҳогузорӣ мекунад. Бовар кунед, ҷавобҳои аҷибу гуногун хоҳанд шуд. 1. «Буд набуд, як шер буд. Як рӯз ҳаво ғарм шуд. Шер ба зерӣ як дарахт омада, ҳобид...». 2. «Як шер буд. Як рӯз вай аз паси оху ҳеле давид. Аммо оху ғурехта рафт. Шер ғамгин шуда, дар сояи як дарахт дароз кашид. Шерро ғанаб бурд...»

Ба ҷараёни нақли озода бача монет шудан ҳатост. Бигузор, ӯ зиёдтару зиёдтар суҳан ғӯяд. Кори неку кардан аз пур кардан аст. Албатта, мазмун яқранг аст, вале тарзи баён гуногун аст.

Ҷӯрабой НАВРӯЗОВ,
омӯзгори синфҳои ибтидоии
МТМУ №8, ноҳияи Айни

ТАРБИЯ

Таҳсилоти фарогир – тавсияи волидайнӣ равшанзамир

«Кӯдаконе, ки маъюбият доранд, яқчо бо ҳамсолони худ бояд таҳсил бикунанд», - меғӯяд Замира Набиева – модари меҳрубон ва фаъоли ҷамъиятӣ, ки дар ҳамдастӣ бо шавҳару пайвандон барои рушди писараш Азизҷон ва мавқеъ ёфтани ӯ дар ҷомеа саъйю талоши зиёд кардааст.

Замира Набиева 24 сол қабл соҳиби тифли дорои маъюбият гардид ва таваллуди ин писар маҷрои зиндагии ҳонаводаашро ба кулӣ тағйир дод. Ҳамсуҳбати мо нақл мекунад, ки дар интизори фарзанди дуум буд ва айёми ҳомилагияш хуб ҷараён дошт. Ҷанд бор аз ташхиси духтур гузашт, вале табибон дар рушди тифли батнаш ҳеч дигаргуниро ошкор накарданд. Ба қавли Замира, кӯдакаш ҳангоми таваллуд, ки ҳеле вазнин гузашта буд, осеб дид. Табибон дар яқунимсолагии фарзандаш зимни муоина «фалаҷи майнаи сар» ташхис гузоштанд. Аҳли оила ба ин омода набуданд, аммо ҳама азъои он тавонистанд, масъаларо таҳлил карда, барои ҳалли он яқчо саъй варзанд.

- Хушбахтона, азъои ҳонавода: хушдоманам, шавҳарам ва дигар пайвандон маро дар нигоҳубини писарам танҳо нагузоштанд, яъне масъалаи пешомадаро фаҳмиданд ва ӯро хуб тарбия кардем, - меғӯяд Замира. - Мушқили асосии мо бархӯрди номуносиби аҳли ҷомеа буд ва аз он ранҷ мебудем. Вақте хостам, писарамро дар кӯдакостон гузошта, ба кор бароям, волидон эътироз карданд, ки ҷаро ӯ бояд бо фарзандони мо тарбия гирад? Писарам Азизҷон соли 1998 ба дунё омад ва табибист, ки он вақт огоҳии аҳли ҷомеа оид ба ин масъала қамтар буд. Аксари одамон, ҳатто баъзе наздиконамон фикр мекарданд, ки бемории писарам сироятӣ аст ва аз иртибот бо мо худдорӣ мебарзиданд. Ҷавону бетачриба будам, бинобар ин зиёд нороҳат мешудам, рӯҳанранҷ мебудам, пинҳонӣ мегиристам. Дар натиҷа ба афсурдаҳои гирифтдор шуда, тӯли 7 сол аз ҷомеа қанорагирӣ мекардам. Вале рӯзе ба фарзандам ниғаришта, азм кардам, ки ба хотири зиндагии шоистаи ӯ ва дар ҷомеа мавқеъ ёфтаниш бояд талош кунам. Меҳостам, ки фарзанди ман ҳам мисли дигар кӯдакон илму дониш омӯзад. Аз ин рӯ, ба машваратҳои педагогҳои психологии Маркази саломатии шаҳрии №12-и пойтахт муроҷиат кардам. Дар он ҷо бо волидони дигар вохӯрдм, ки мисли мо фарзандонашон маъюбият доштанду ба ин машваратҳои муроҷиат мекарданд. Пас аз ташхисҳои мутахассисон гуфтанд, ки фарзанди шумо наметавонад дар мактабҳои маъмулӣ таҳсил намояд, ӯро ба мактаб-интернати

махсуси шаҳри Ҳисор, ки (ҳамон солҳо) барои таълиму тарбияи ин гуна кӯдакон фаъолият дорад, баред. Он замон ҳеч фаҳмише дар бораи таълиму тарбияи кӯдакони дорои маъюбият надоштам, аммо дилам нашуд, ки Азизҷонамро ба мактаб-интернат супорам.

Бо истифода аз ҳукукам пофирошӣ карда, гуфтам: «Ман кӯдакамро ба мактаб-интернат намебарам. Роҳат диҳед, то Азизҷонро ба мактаби миёнаи умумӣ супорам». Писарчаам дуруст ҳарф намезад. Бо

бахшиданд. Маҳз ба шарофати писарам бо масоили оилаҳои, ки фарзандонашон маъюбият доранд, рӯ ба рӯ омадам.

Замира Набиева айни замон роҳбари Ташкилоти ҷамъиятии «Рушди инклюзия» мебошад ва ба дигар волидон, ки фарзандонашон маъюбият доранд, машваратҳои амалӣ медиҳад. ӯ дар Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни, факултети забонҳои хориҷӣ (англис-олмонӣ) таҳсил кардааст. Баъд аз ҳатми донишгоҳ 3 сол ҳамчун омӯзгори забони англисӣ фаъолият намуд, вале пас аз таваллуди писараш ҷанд сол натавонист ба кори омӯзгорӣ баргардад. Дар раванди талошҳо барои мутобиқсозии Азизҷон бо муҳити атроф ба ҳулосае

вучуди ин, тасмим гирифтам, ки ӯро ба мактаб барам, то бо атрофиён робита барқарор кунам.

Дар мактаби №28-и шаҳри Душанбе моро хуш қабул карданд ва фарзанди ман соли 2005-ум ба таҳсил пардохт...

Хушбахтона, имрӯзҳо Азизҷон дар ҷомеа мавқеи худро пайдо кардааст. Ҳеле фаъол аст. Ҳудаи кӯшиш мекунад, ки доираи иртиботаш бо ҳамсолон васеъ шавад. Пас аз ғолибият дар олимпиадаи махсуси «Варзишгарони ҷавон» дӯстону наздикон ва ҳамсоёҳои Азизҷонро «чемпион» ном мебаранд ва фарзандам аз муроҷиату муносибати мусбати атрофиёну дӯстон рӯҳбаланду хушҳол мебардад. Дар назди ҳонабарояш дуқони фуруши меваҳои сабзавот қушодам ва ҳамарӯза Азизҷон ба қораш бо шавқи зиёд машғул мешавад. То як андоза ба бӯҷаи оила ҳам кумак мерасонад. Волидон, ки фарзандашон маъюбият дорад, ҳамеша дар андешаи он ҳастанд, ки пас аз сари мо ҳоли ҷигарбандамон ҷӣ мешавад? Метавон гуфт, ки дар ин замина Азизҷон ва ману падараш дигар ташвиш надорему хотирҷамъ ҳастем.

Таваллуди Азизҷон бароям мактабе шуд, ки дар он обӯтоб ёфтам. Мушқилоти пешомада маро нашикастанд, баръакс марҳилаи наҷверо дар ҳаётам огоз

омад, ки бояд ҳудаи созмон-барои кумаку машварати волидони фарзандонашон маъюб таъсис диҳад. Ин бонӯи пурталош бо иштирок дар давраҳои омӯзишӣ донишу маҳораташро сайқал бахшида, соли 2011 ба ташкилоти мазкур бунёд гузошт. То имрӯз ташкилот ба қорифтодагон дастӣ кумаку машварат дароз карда, садҳо кӯдаки дорои маъюбиятро бо машғулиятҳои фаро гирифтааст.

- Мақсад аз таъсиси Ташкилоти ҷамъиятии «Рушди инклюзия» расонидани ёрии психологӣ ба ҳонаводаҳои, ки фарзандонашон маъюбият доранд. Ҳамҷунин, ташкилот давраи омӯзишӣ дорад ва хоҳишмандон фарзандонашонро ба он ҷалб мекунанд. Яке аз ҳусусиятҳои мусбати давраи омӯзишӣ он аст, ки ҳуди волидон бо фарзандонашон машғулият мегузаронанд. Машғулиятҳои ташкилот аз бозихо, расмкашӣ, сохтани шаклҳои гуногуни геометрӣ, рақсу суруд иборат буда, шавқи бачаҳоро барои азхудкунии донишҳои аввалия бедор менамоянд. Мо сараввал падару модаронро омӯзиш медиҳему бо нозуқиҳои раванди баргузори машғулиятҳои ошно мекунем, - иҷзор дошт Замира Набиева.

Дилафрӯз ҚУРБОНӢ

► АБАРМАРДИ АДАБИЁТ

Тарғибгари суннат ва арзишҳои миллӣ

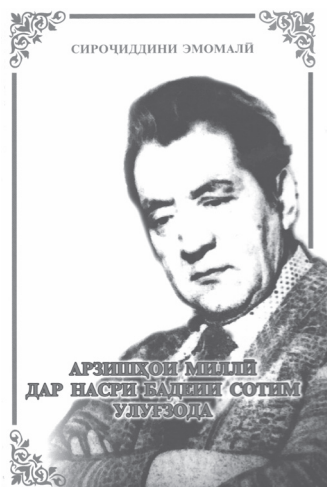
Суханварони бузург дар ҳар давру замон тарғибгари суннатҳои миллӣ ва арзишҳои маънавии халқи худ будаанд, то фарзандони миллат дар рӯҳияи ифтихороти миллӣ ва суннатҳои он ба камол расанд. Яке аз суханварони бузурги миллати тоҷик, устод Сотим Улуғзода мебошад, ки беш аз дигарон дар осораи суҳан аз ҳофизаи таърихӣ ва сунату арзишҳои миллиро ба миён оварда, либоси бадеият пӯшонид, ки дар тарбияи маънавии ҷавонон нақши бориз доранд.

Китоби доктори илми филология, профессор Сирочиддини Эмомалӣ «Арзишҳои миллӣ дар насри бадеии Сотим Улуғзода» (Душанбе: ЭР-Граф, 2021-132с) маҳз ба масъалаи мазбур бахшида шудааст. Китоб аз ҷаҳон бахш иборат буда, дар бахши аввал муаллиф перомони баъзе лаҳзаҳои зиндагии адиб баҳс мекунад, ки дар раванди фаъолияти эҷодияш таъсири муассир доштаанд. Воқеан, Сотим Улуғзода адиби номваре, ки умре ҷафо кашида, дар зиндагӣ ба мусибатҳои зиёде гирифтӣ шуда, аммо ҳаргиз ба миллату давлат ва хизбе, ки дар сафи он буд, ҳиёнат накардааст. Роҳбарони давр хидматҳои Сотим Улуғзодаро нодида гирифтанд, бо баҳонаи

фирои писараш ӯро аз сафи ҳизб ронданд, асарҳояшро аз китобҳои дарсӣ берун карданд, танҳоаш гузоштанд, то дар танҳои нобудаш созанд. Адиби номвар имон дошт, ки халқи азизаш ӯро дӯст медорад ва ҳаргиз фаромӯш намекунад. Алорағми ҳама маҳдудиятҳо ба таърихи миллат рӯ овард, бо таърихи сарчашмаҳои таърихӣ саргузашти пурфӯчаи бузургон ва фарзандони нақуноми миллатро ба риштаи тасвир кашиду либоси бадеият пӯшонд. Сотим Улуғзода намоди суханвари воқеӣ, сарсупурдаи лавҳу қалам аст, ки чун нисбон бузургвораш дар саҳттарин айём аз эҷоду офаридан даст накашида, зеро муътақид буда, ки ҳастию ҷовидонагии миллат ба эҷод бастагӣ дорад. Муаллифи китоб бо далоили илмӣ таъкид мекунад, ки Сотим Улуғзода бо эҷоди ҳикояи «Марги Ҳофиз» ва қиссаи «Ривояти сӯғдӣ» собит намуда, ки фарзанди тоҷик дар ҳеҷ даврон ба миллату ватани худ ҳиёнат накардааст ва фарзанди ӯ низ ҳиёнаткор нест. Ҳамин тариқ дар бахши аввал, Сирочиддини Эмомалӣ саъй намудааст лаҳзаҳои норавшани зиндагии адибро равшан ва таъсири воқеоти рӯйдодаро дар раванди эҷодиёти нависанда собит намояд.

Дар бахши дувум муаллифи китоб бозтоби рӯзгори шахсиятҳои адабию фарҳангии миллатро дар насри Сотим Улуғзода мавриди таҳқиқ қарор дода, ки мавзуи пурдомана аст. Муаллиф бар он назар

аст, ки Сотим Улуғзода мавзуи худшиносӣ, ҳақталошӣ ва эҳёи ҳофизаи таърихӣ, ҳимояи Ватан ва шарафи инсониро бо тасвири симои шахсиятҳои

адабию фарҳангии миллат, монанди устод Рӯдакӣ, Ибни Сино, Аҳмади Дониш таҳким бахшида, асарҳои мондагори ҳам насрӣ ва ҳам драмавӣ эҷод кардааст. Натиҷаи паҷӯиш муҳаққиқро ба ҳулоса оварда, ки Сотим Улуғзода таҳқиқи бадеии таърих ва шахсиятҳои таърихиро назари ибрат ба имрӯзу фардои миллат медонад. Дар воқеъ, хонанда бо мутолиаи асарҳои устод Сотим Улуғзода марҳала ба марҳала ба таърихи миллат, муҳорибаи нисбонӣ нақуном алайҳи аҷнабиён («Ривояти сӯғдӣ»), даврони тиллоии илму адаби Сомониён, рӯзгори пурнишот ва фоҷиабори устод Рӯдакӣ («Қисмати шоир»), зиндагиномаи пур аз кашфу эҷоди Ибни Сино («Ҷавони Сино»), рӯзгори ибратомези Ҳаким

Фирдавӣ («Фирдавӣ»)–ю Аҳмади Дониш («Аллома Адҳам ва дигарон») ва ғайра ошно мешавад.

Бахши сеуму ҷаҳоруми китоб доир ба муҳити оила ва арзишҳои миллии хонавода дар насри С. Улуғзода баҳс мекунад. Дар ин бахшҳо муаллиф дар робита бо бозтоби арзишҳои миллӣ, аз ҷумла, суннатҳои нисбон дар мавриди оила ва вазифаҳои хонадорӣ, тасвири муҳити хонавода, арзишҳои миллии хонаводагӣ, масъулияти волидайн дар назди фарзандон ва уҳдадорӣ фарзандон дар назди падару модар дар мисоли зиндагии Виркану Наниманча («Ривояти сӯғдӣ»), Умархону хонадони ӯ («Субҳи ҷавони мо»), Ҷӯрабеку Зайнаб («Ёрони боҳиммат»), Восеъу Аноргул («Восеъ») ва Фирдавсию Фотимабону («Фирдавӣ») машғул шуда, саҳми боризи устоди суҳанро дар таблиғи арзишҳои миллӣ нишон додааст.

Аз таҳқиқи муаллифи китоб бармеояд, ки Сотим Улуғзода дар баробари нависандагӣ ба таҳқиқи адабиёт машғул буд ва аз ин рӯ, аз таърихи фарҳангии миллат огоҳӣ ба адиб имкон дода, ки арзишҳои миллиро хунармандона ба тасвир оварад. Бунёди оила ва сунани оиладорӣ дар фарҳангии миллати тоҷик нақши калидӣ дорад, зеро шахсияти инсон, пеш аз ҳама, дар муҳити оила шакл мегираду ташаккул меёбад. Нависандаи бузург эҳсос карда, ки бо вуруди

фарҳанги русӣ дар ҳаёти маънавии тоҷикон насли ҷавон (писараш Азиз, пеш аз ҳама, дар мадди назари адиб будааст) аз суннатҳо ва арзишҳои миллӣ дур шуда истодааст. Дуршавии ҷавонон аз суннатҳои миллӣ, алаҳусус, аз суннатҳои хонаводагӣ сабаби касодии ахлоқ, маънавиёт ва дар умум, гум шудани хувияти милли онҳо мегардад. Ҷанги шаҳрвандӣ дар солҳои навад ва гаравиши ҷавонон ба ҷараёнҳои мазҳабӣ ифротӣ дар замони Истиқлол гувоҳи ин матлаб аст. Масъулияти мард дар назди хонавода, дар баробари таъйини маишати хонавода, тарбияи фарзандон аст, ки адиб дар образҳои Виркан, Восеъ, Умархон ва алаҳусус, Фирдавӣ хеле табиӣ ба тасвир омадааст. Зан ба ҳайси ҷароғи хонадон ва пушту паноҳи мард дар симои Наниманча, Фотимабону, Аноргул, зани Умархон, Зайнаб оғанда бо табиати динию мазҳабӣ ва боварҳову фарҳанги мардуми тоҷик хеле табиӣ ва боварбахш тасвири бадеии худро ёфтаанд.

Асари хунарӣ дар ҳеҷ давру замон арзиши худро гум намекунад. Асарҳои Сотим Улуғзода, ки поя бар фарҳангу суннатҳои миллӣ доранд, имрӯз, дар замони бархӯрду тамаддунҳову арзишҳои миллӣ беш аз ҳарвақта нисби маънавии мардуми моро бароварда мегардонанд.

Ш. ИСРОФИЛНИЁ,
доктори илми филология,
профессор

► ФУРҶИ СУБҲИ ДОНОЙ...

Мутолиа – омили асосии инкишофи нутқ

Дар синфҳои ибтидоӣ таълими асосии саводнокию донишмӯзии хонандагон гузошта мешавад. Ин раванд ба омилҳои зиёде дар таълими мавзӯҳои дарсӣ ва ба қобилияти маҳорати педагогии омӯзгор вобаста аст. Бахри рушди инкишофи хаттию шифоҳии шогирдон, истифода аз усули муносибати босалоҳият ба таълим нақши судманду муассир мебошад. Дар вақти баъни мавзӯи нав кӯшишро ба он равона бояд кард, ки матни додашударо (ҳикоя, шеър...) худ хонандагон бо навбат хондаву пораҳои хондашонро бо дарку фаҳмишашон нақл кунанд. Дар ин ҳол вазифаи омӯзгор аз он иборат аст, ки вобаста ба мазмуну гоияи ҳикояву афсона ӯ шеърӣ хондашуда хонандагон синфиро ба гурӯҳҳо ҷудо карда, ба онҳо варақчаҳои супоришӣ пешниҳод намояд. Ташкили саволу ҷавоб ва иҷрои машқову навиштани мулоҳизаҳо дар ҳаҷми 4 – 5 ҷумла дар бораи матни пешниҳодшуда низ ба рушди тафаккури зеҳнӣ ва нутқи хаттию шифоҳии хонандагон мусоидат мекунад. Яке аз дигар роҳҳои ангиши фикр ва ташаккулу такомули нутқи шогирдон навиштани эссе дар бораи асарҳои хондашуда мебошад. Дар вақти навиштани эссе хонандагон нахуст сюжет (мазмун)-и асари мутолиакардашонро рӯи қоғаз оварда, сипас, дар ҳусути қаҳрамонони китоб ва сабабҳои ба онҳо писанд омадани асар

андешаҳояшонро ибраз мебаранд. Умуман, интиҳоб ва мувофиқ ба синну сол аз китобхонаи таълимгоҳ дарёфт кардану мутолиаи омӯзиши асарҳои бадеӣ (бештар китоби афсонаи ҳикояҳо ва шеърҳои бачагона) ба мақсад мувофиқ буда, дар тақмили рушди нутқи хаттию шогирдон аҳамияти қалон дорад. Баргузор намудани озмуну ҷарабаниҳои мактабӣ низ омили тақонибаҳши нутқ маҳсуб меёбад. Албатта, озмунҳо гуногун мешаванд, ки аз ҷумлаи муассиртарини онҳо озмуну «Кӣ шеър бештар аз худ кардааст?», «Китобҳои беҳтарин», «Ҳусни хат беҳи ҳусни дилдор аст», «Китоби дӯстдоштаи ман» ва амсоли инҳо ба шумор меравад. Дар ин масъала робитаи муаллими фаннӣ бо китобдори муассисаи таълимӣ нақши қалон дорад. Бо тавсияи пешниҳоди омӯзгорони синфҳои поёнӣ китобдор асарҳои бадеиро ба хонандагон месупорад. Баъд аз муҳлати муайяншуда хонандагон аз ҷониби роҳбари синфу китобдор санҷида мешаванд. Агар хонанда ба саволҳои аз матн додашуда посухҳои қаноатбахш дода натавонад, китоб дубора барои мутолиаи оғохмандона ба ӯ баргардонда мешавад. Бо ин роҳ шогирдони беҳтарин ба озмуну «Фурӯғи субҳи доноӣ китоб аст» омода карда меша-

ванд. Ҳифзу аз бар намудани порчаҳои шеърӣ, рубоию ғазалу дубайтӣ аз шогирдон классик ва муосир тоҷик низ муҳим буда, ба мустаҳкам гардидани ҳофизаи хонандагон кумак мерасонад. Ҳангоми аз китобхона гирифтани ки-

тоб, китобдор бояд ба хонандагон синфҳои поёнӣ тавсия диҳад, ки осори пурмуҳтавои арзишманди адибонро интиҳоб намояд. Зеро бисёре аз волидон аз фурушгоҳҳои асарҳои қаммоҳияту аз ҷиҳати бадеӣ сустӣ эҷодкорони номамоёну ҳаваскорро барои мутолиаи фарзандонашон меҳаранд, ки завқи кӯдакони онҳоро қоста мегардонад. Омӯзиш ва мутолиаи осори бадеии адибони маъруфи ҷаҳонӣ, ки ба синну

соли наврасон мувофиқ аст, низ дар такомули нутқи онҳо манфиатдор мебошад. Мутолиаи китобҳои «Шоҳзода ва гадо», «Саргузашти Том Сойер»-и Марк Твен, «Бепарастор»-и Гектор Мало, «Саргузашти Уленшпигел»-и Шарл-де-Костер, «Саргузашти Робинзон Крузо»-и Даниел Дефо, «Нодонхӯча дар Моҳ»-и Николай Носов, «Ҷазираи ҷавохирот»-и Стивенсон ва ғайраи дигар дар бедор намудани завқи хонандагон синфҳои поёнӣ ба омӯзишу мутолиаи осори бадеӣ таъсири бузург хоҳид расонд. Баргузор намудани ҷамъомаду конференсияҳои адабии умумимактабӣ, вохӯрию мулоқотҳо бо шоиру нависандагон, шабҳои саволу ҷавоб, викторинаҳои бадеӣ ва ғайра аз омилҳои таҳриқбахш дар самти ба мутолиаи ҷалб гардидани хонандагон ба ҳисоб мешавад. Тахия ва баровардани рӯзномаи девории мактабӣ, ки дар он намунаҳои эҷоди бадеии хонандагон (шеър, афсона, ҳикоя) ҷой дода мешавад, барои маърифатманду китобхон гардондани онҳо ва дарёфти қаламкашони болаёқат мусоидат хоҳад кард.

Дилором РАҲМОҶОВА,
омӯзгори МТМУ №6,
ноҳияи Зафаробод

► ФАЪОЛИЯТ

Ғайрати ҷӯшон

Шояд се даҳсола пештар буд, ки тақдир маро бо инсони начин Шамсиддини Шаҳобиддин ошно сохт. Ҷӯро қаблан ҳам гоибона мешинохтам, аммо қарин набудем ва аз одамияти баландаш чандон хуб оғах набудам.

Рӯзе ба дафтари кории мо бо табиҳои болида, дар даст даъватнома ворид шуд, бо лабони пуртабассум ба махфил даъватамон кард. Аснои хайрухуш таъкид намуд:

– Ширкати шумо, аҳли зиё, ба чорабинӣ шукӯҳи хоса мебахшад.

Рӯзи муайяншуда ба мактаб ҳозир шудем. Ба ҳаракатҳои устод сеҳи мондам. Оромӣ надошт. Гоҳ ба ороиши сахна диққат медоду гоҳи дигар ба мурибону сарояндагон баҳри хушу гувору сурат гирифтани чорабинӣ маслиҳатҳо медод. Гӯи ин лаҳзаҳо чор чашм бароварда, ҳама чизро таҳти назорат қарор дода буд. Чорабинӣ оғоз шуд. Он рӯз аҳли маорифи шаҳри Ваҳдат – Тешабой Салоҳов, Сайдалӣ Муртазоқулов, Филонида Орусская ва Нуриддин Гулов аз пайроҳаҳои дар ҷодаи маориф тайнамудаи хеш нақлҳои шавқовару рангин намуданд. Ҳозирин, ки ағлабашон наврасону ҷавонон буданд, аз шундаи саргузашти ибратомӯзи устодони соҳибмақом ҷаҳони маънавии худро ғанитар сохтанд.

Шамсиддини Шаҳобиддин муддате сарвари кохи «Маърифат»-ро ба дӯш дошт. Дар ҳамин айём ва чанд соли минбаъда сенарияи даҳҳо чунин махфилҳои ҷолибу хотирмонро рӯи қоғаз овардааст, ки бозгӯи маҳорати баланди сенариянависно коргардонияш мебошанд. Тавассути заҳматҳои ин марди эҷодқору навҷу як зумра чехраҳои маъруфу номдори адабиёту санъат ва илми тоҷик, ба мисли Шоир халқии Тоҷикистон Муъмин Қаноат, хунармандони писандидаи мардум Мастона Эргашева, Умари Темир, Исмоил Назрӣ, Дона Баҳром, Савринисо Сабзалиева, сиёсатмадорон, иштирокчиёни Иҷлосияи тақдирсози 16-уми Шӯрои Олии Тоҷикистон дар шаҳри бостонии Хучанд Гулафзо Савриддинова, Адолат Раҳмонова, бонуи сиёсатмадор Низорамоҳ Зарифова ва чандин нафари дигар имкон пайдо карда, аз ин сахнаи муборак бо дӯстдорони ашъору ҳаводорони хунарашон суҳбатҳои дилишини оро-станд, ба қавле дарди дил карданд.

Худованд ба ӯ хунарро арзонӣ додааст: коргардон, санъаткор, муганӣ, ровӣ, омӯзгор, рӯзноманигор ва боз чандин шугли дигар.

Кам қасоне ёфт мешаванд,

ки пешаҳои интихобнамудаи хешро мисли Шамсиддин самимонаю содиқона дӯстдоранд, пайи тақмилиш пайваста ҷадал намоянд ва билохира, ба қуллаи мурод бирасанд.

Меҳри санъаткор шудан дар қалби Шамсиддин ханӯз оғози хурдӣ ҷой гирифта буд. Ният, ки ҳолис буд, ба орзуяш расид. Ханӯз даврони мактабҳои дар деҳаи Тезгари Боло узви махфили санъатдӯстони таълимгоҳ буд. Дар сахнаҳо нақшофарӣ мекард. Суруд мехонду латифа мегуфт, бо ҳазлҳои ширин мардумро механдонд, таблаку думбра ҳам менавохт. Алқисса, панҷ ангушташ хунара. Ба қавле, ӯ аллақай фардои худро сохта буд. Бо ҳидоят тавсияи устодон ҳуҷҷатҳои ба факултети санъати Донишгоҳи педагогии шаҳри Душанбе, ба номи Т. Г. Шевченко (ҳоло ДДОТ ба номи С. Айни) супурда, донишҷӯ шуд. Бахташ омад қарду солҳои толибилм буданаш Институти санъати Тоҷикистон, (Донишқадаи давлатии фарҳанг ва санъати ба номи М. Турсунзода) таъсис ёфт. Шамсиддину ҳамсабақонаш аз зумраи нахустхатмунандагони шӯбаи актёри драма ва кинои ин даргоҳи хунара маърифат мебошанд ва аз хунармандони бисёр маъруфи давр сабақ омӯхтаанд.

Ҷӯро роҳати Вазорати маданияти Тоҷикистон ба шӯбаи фарҳанги ноҳияи Орчоникидзеобод (ҳоло шаҳри Ваҳдат) омад. Дар ҳамин макони хунара фаъолияти меҳнатиро ба сифати нозир оғоз намуд. Як сол бо дилгармӣ қард, ба хизмати аскарӣ рафт. Фаъолияти меҳнатиро ба ҳайси муаллими суруд ва мусиқӣ дар мактаби миёнаи рақами 23-и деҳаи Абдурашулӣ идома дода, баъдан қариб бист сол ҳамин вазифаро бо хоҳишу талаби маъмурият дар таълимгоҳи рақами 7 анҷом дод. Таъини ин муддат бо масъулини қасри фарҳанги шаҳр ҳамқарӣ дошту дар аксар чорабиниҳо фаъолона иштирок мекард.

Хунара истеъдоди модарзодияш аз назарҳо дур намонд. Шамсиддинро соли 2001 коргардони театри халқии шаҳр, ба номи Анвар Ғуломов таъин намуданд. Инак, қариб бист сол аст, ки роҳбари театр – студияи Маркази эҷодии кӯдакон ва наврасони шаҳр мебошад. Маҳз дар ҳамин айём махфил шухрат ёфт. Аъзои махфилро ба чорабиниҳои гуногунсатҳ даъват мекардагӣ шуданд. Агар бигӯем, ки маркази эҷодии кӯдакону наврасони шаҳр маҳз ба туфайли театр – студия дар симои Шамсиддини Шаҳобиддин номвар гашт, ҳатто нахоҳад буд.

Қомебиҳои шогирдон да-

сту дилашро ба эҷод гармтар сохт. Домони омӯзишро ҷиддитар гирифт. Дар андак муддат намоишномаҳои нав ба нав офарид. Ҳамин тавр, намоишномаҳои «Ҳофизнома», «Имоми Аъзам», «Рӯдакӣ», «Ёди Лоик», «Модарнома», «Наврӯзи Аҷам», «Баҳори дилафрӯз», «Панду хикматҳои бузургон» ва амсоли инҳо рӯи сахна омаданду садҳо тамошобини наврас аз дидани онҳо завқ бурданд, маърифатшонро тақмил доданд.

Қор бо бачаҳои боистеъдод бароям хушу гуворост. Ҳаёти худро бе онҳо тасаввур карда наметавонам. Охир, бачаҳо фардои дурраҳои моёнд ва месазад, ки мо барои онҳо хидматеро анҷом бидиҳем, - мегӯяд Шамсиддини Шаҳобиддин. Ӯ бо омӯзиш зиста наметавонад. Маҳораташро пайваста сайқал медиҳад. Соли гузашта дар озмуни ҷумҳуриявии «Бехтарин роҳбари махфили сол» ширкат варзида, миёни намоишгоҳи 13 шахру ноҳияи тобеи ҷумҳурии ғолиби минтақа гашта, ба озмуни ҷумҳуриявӣ низ роҳ ёфт ва соҳиби диплом гардид.

Паҳлуи дигари фаъолияти ӯ пурсамараш ба бачаҳо омӯзондани нақшофарӣ бо лӯхтакҳо. Маҳз тавассути ғамхорию дилсӯзӣ, тақопӯ, азму талош ва ҷаҳду ҷадалҳои Шамсиддини Шаҳобиддин театр – студия ба ҷойи дӯстдоштаи кӯдакону наврасон табдил ёфтааст. Ин марди фидойи шогирдонро фарзандвор дӯст медорад. Нисбатан он қадар меҳру муҳаббат, дӯстдориро самимият дорад, ки бо сухан ифода қардан муҳол аст.

Меғӯянд, ҳеҷ амале бе подшо намонда. Хизматҳои арзандаи Шамсиддини Шаҳобиддин дар рушди фарҳангу маориф бо медали «Хизмати шоиста», нишонҳои «Аълочии маорифи Тоҷикистон», «Аълочии фарҳанги Тоҷикистон» ва чандин ифтихорномаю дипломҳо қадр гардидаанд. Узви Иттифоқи журналистони Тоҷикистон Шамсиддини Шаҳобиддин муаллифи китобҳои «Ном-номуси инсон», «Тезгари Болои ман», «Қомуси фарҳангии Ваҳдат» ва «Ҷамоиат ҳамагӣ» мебошад. Нигоштаҳои пайваста дар матбуоти даврии интишор меёбанд.

Музаффарӣ ИМОМ,
рӯзноманигор

► СИМО

Абдурашиди Абдунабӣ (Аловиддинов) устоди соҳибфазлу адабпарварда ва равшандилу равшанзамин аст.

Ӯ зодаи деҳаи Мадми ноҳияи Айни буда, пас аз хатми факултаи филологияи тоҷики Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айни солхост, ки ба ҳайси омӯзгор дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии рақами 20-и деҳаи хеш ба тарбияти насли наврас машғул аст. Айни замон ҷонишини директори мактаб мебошад.

Фориғ аз ин ҳама фаъолиятҳо Абдурашид шеър эҷод мекунад ва пайваста дар маҷаллаву рӯзномаҳои ҷумҳуриявӣ ба нашр мерасонад.

Ҳар саҳар андар ҷаҳони шодиву айшу нишот

Бо тулӯи хандареzi меҳри тобон зиндаам.

Ҷомаи Ваҳдат ба тан андар раҳи сулҳу субот

Тоҷикона бо ливои тоҷдорон зиндаам.

Дар фазои бегубори кишвари овозадор

Бо насими рӯҳбахши кӯҳсорон зиндаам...

Шеърҳои «Нури Ваҳдат» бо ҳисси баланди ифтихори миллии суруда шудааст. Шоир Ваҳдати миллиро баракати ғайри сулҳи тоҷикону Тоҷикистон доништа, даъват мекунад, ки таҷаллои нури ваҳдатро би-

Омӯзгори заҳматкаш ва шоири хушбаён

Аввалин маҷмуаи шеърҳои Абдурашид «Ҷаманистони ишқ» унвон дошта, соли 2018 нашр гардидааст. Агарчи сурудаҳои ин устоди ошӣ адабиёт ва шеър суҳанварӣ мавзоти фаровонеро дар бар мегиранд, аммо дар меҳвари эҷодиёти ӯ мавзӯи Ватан ва ватандӯстӣ қарор дорад. Ҳақ ба ҷониби олимони номвар Нурали Нурзод мебошад, ки дар пешгуфтори маҷмуаи шеърҳои Абдурашид қайд кардааст. «Муаллиф муҳаббату садоқат ва ихлоси самимонаи худро ба Тоҷикистони азиз бар пояи шинохти ҳамаи табиати диёри кӯҳсору сарбаланди хеш ва сидку хулус ба пешаи омӯзгорӣ ба унвони пешаи чароғафрӯзи ҷомеа ҳосил намудаду солхост, ки ғайриихтиёр онро дар қолабҳои суннатҳои барҷастаи ниёғони хеш, ғайне ғазалу рубоиву дубайтиву ҷамомаҳо ифшо мекунад».

Мафҳум ва мавзӯи Ватану ватандӯстӣ сар то сари эҷодиёти шоирро фаро гирифтааст. Аз ин рӯ, меҳру муҳаббати халқу Ватан, ифтихор аз таърихи гузаштаи миллат, ситоиши дастовардҳои замони истиқлол, тафсири суннатҳои фарҳанги миллий, васфи Наврӯзи Садаву Меҳргон ва амсоли инҳо манбаи илҳомии шоир мебошад. Ба ин маънӣ дар шеърҳои «Бо сафон Тоҷикистон зиндаам» андешаву эҳсосоти меҳанпарваронаи худро бо сабку услуби хоса ва лаҳни гуфтори содаву фаҳмо баён намудааст:

Шукргӯён бо сафои Тоҷикистон зиндаам,

Бо муҳаббатҳои гарми модари ҷон зиндаам.

Шараф БОҚИ,
ноҳияи Айни

► ҶАШНВОРА

Сухан аз матбуоти тоҷик

Дар Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ таҳти унвони «Гуфтугӯи ду насл» бахшида ба рӯзи матбуоти тоҷик чорабинӣ баргузор гардид. Ректори ДДК ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ, доктори илмҳои педагогӣ, профессор Абдусалом Миралӣзода, роҳбари муассисаи давлатии телевизиони «Илм ва табиат», ҳамзамон раиси Иттифоқи журналистони Тоҷикистон Зинатулло Исмоилзода, Шоир халқии Тоҷикистон Ҳақназар Ғоиб, директори Муассисаи давлатии телевизиони Қӯлоб Сафаралӣ Бозорзода ва дигар рӯзноманигорону донишҷӯи факултети журналистика ширкат варзиданд. Раиси Иттифоқи журналистони Тоҷикистон Зинатулло Исмоилзода оид ба рушди матбуоти тоҷик андешаронӣ намуд.

Дар вохӯрӣ, инчунин, устодону донишҷӯи донишгоҳ ақидаву пешниҳодҳои худро ба раиси Иттифоқи журналистони Тоҷикистон баён намуданд. Дар фарҷоми чорабинӣ як қатор омӯзгорон ва рӯзноманигорони минтақаи Қӯлоб бо сипосномаи ректори донишгоҳ ва академияи ВАО, тухфаҳои пулӣ қадрдонӣ гардиданд.

Шариф АБДУЛҲАМИД,
«Омӯзгор»

Ширкатҳои «Мунзал» ва «Навранга» вориди бозори сайёҳии Тоҷикистон гардиданд.

► ЁДЕ АЗ БУЗУРГОН

Муаррифии чехраҳои
пурфурӯ

Донишони таърихи Ватани худ, арҷ гузоштан ба симоҳои барҷастае, ки бо қору пайкори худ хизмати халқу диёрро ба ҷо оварда, дар пешрафти таъриху фарҳангу адабиёт саҳми босазо гузоштаанд, вазиҳои ҳар як фарди солимақл аст.

Чанде пеш дастури илмию методии «Чехраҳои илмию фарҳангии халқи тоҷик дар асрҳои 15-16» (муаллиф Шайхат Одинаев) дастраси хонандагон гашт. Дастури мазкур баъзе масъалаҳои сиёсату иҷтимоии ҳаёти халқи тоҷикро дар асрҳои 15-16 дар бар мегирад.

Мусанниф ҳангоми таҳияи китоб ба асарҳои Эмомалӣ Раҳмон, Бобоҷон Ғафуров, Абдулғаффор Шарифов, Абдусалим Арбобзода, А. Ҷалилов, Ҳамза Камол, А. Саидов, А. Люблинская, Расул Ҳодизода ва сарчашмаҳои дигари таърихӣ таъя намуда, андешаҳои ҷолиб баён намудааст. Дастури илмӣ – методӣ аз ду боб иборат аст. Дар боби аввали китоб ва қисмати «Вазъи сиёсӣ ва иқтисодии халқи тоҷик дар асрҳои 15-16» давраи ҳукмронии Темур ва фарзандону наберагонаш, сипас ҳукмронии Муҳаммад Шайбонихон ва мухорибаҳои ӯ бо шох Исмоили Сафавӣ,

Алии Сафӣ ва дигар симоҳои адабу фарҳанги тоҷик мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Бо ибтикори Мавлоно Абдурахмони Ҷомӣ ва Мир Алишер Навоӣ аҳли адабу фарҳанг, хусусан ҷавонони эҷодқору боистеъдод чамъ шуда, як доираи адабӣ ташкил намуда буданд, ки аз ӯ ин доираи адабӣ, (шогирдони Ҷомӣ ва Навоӣ) дар пешрафти адабиёт ҳиссаи босазои хешро гузоштаанд.

Дар ин асрҳо илм низ ба тадриҷ пеш мерафт ва қомеҳои илмиро дар асарҳои олимони Хоҷа Ахрор, Ҷалолуддини Давонӣ, Ҳусайн Воизи Кошифӣ, Юсуфи Синачок, Файзи Кошонӣ баръало мушоҳида менамоям.

Бояд зикр намуд, ки хонандаи соҳибзабон бо муаррихони замони Муҳаммад ибни Ховандшоҳи Мирхонд,

Зайниддин Махмуди Восифӣ, Камолуддини Биноӣ, Камолуддини Абдураззоқ ибни Ҷалолуддин Исроҳи Самарқандӣ, Фазлуллоҳ ибни Рӯзбеҳони Исфронҷӣ, Мирзо Муҳаммад Ҳайдарӣ Дуғлот шинос мегардад.

Асрҳои 15-16 аҳли ҳунаро ва санъат Саид Мираки Накқош, Камолуддини Бехзод, Махдуми Аъзам ва дигаронро бар арсаи ҳаёт овард. Маҳорату малакаи ба-

ланд ва ҳунари беназири Камолуддини Бехзод буд, ки чехраҳои ҳақиқии Мавлоно Абдурахмони Ҷомӣ, Мир Алишер Навоӣ, Султон Ҳусайн Бойқакро, Абдуллои Ҳотифӣ, Султоналии Хаттот, Шайбонихон то ба замони мо расидаанд.

Муаллиф бо таълифи китоби мазкур мақсад меғузорад, ки насли наврас, ҷавонон аз саҳифаҳои таърихи дурахшони миллатамон огоҳ бошанд ва дар қалбашон муҳаббату самимият, садоқату вафодорию ба Ватан ҷӯш занад. Эътимоду муҳаббат ба таъриху тамаддуни пурғановати хеш таъғоҳи қавми миллат ба ҳисоб меравад.

Дастури «Чехраҳои илмию фарҳангии халқи тоҷик дар асрҳои 15-16» барои хонандагони муассисаҳои таълимӣ, донишҷӯёни факултаҳои таъриху филология, омӯзгорони таъриху забон ва адабиёти тоҷик босудманд аст.

Муҳаммадраҳим
ТОШПҮЛОДОВ

САРАЪСАТИ МАОРИФИ ШАХРИ ДУШАНБЕ

ШАФКАТ ОДИНАЕВ

ЧЕХРАҲОИ ИЛМИЮ ФАРҲАНГИИ
ХАЛҚИ ТОҶИК ДАР АСРҲОИ XV- XVI

Душанбе - 2020

► ҲАҶВИЯ

Ихтиёр Кошифӣ дар машварати омӯзгорони ноҳия маърузаи хубу пурмухтавое кард. Суҳанронияш хушқу ҳолӣ набуд, балки бо воситаҳои аёнӣ оро ёфта буд. Муҳим он буд, ки дар маъруза ҷумлаҳои обшустаи “Муаллим бояд нағз тайёри бинад”, “Бо падару модарон алоқаро зич бояд кард”, “Аҳли ҷомеа низ ба таълиму тарбия ҷалб карда шаванд” ва монанди инҳоро истифода набурдааст, балки гуфтааст: “Ман ҳар рӯз ба дарсҳо ана ин тавр тайёри мебинам”, “Ба ҳонаи фалон-фалон шогирдонам рафта, бо волидонашон суҳбат мекунам”, “Дар маъракаву чамъомадҳо бо суҳанҳои мушаххас мардумро ба масъалаи маориф ҷалб мена-

НУҚС

моям” ва ғайраҳо. Дар маъруза, инчунин, намунаи як соат дарсаширо мисол овардааст, ки барои тақмили маҳорати методии омӯзгорони дигар босамуфид буд. Бале, методика дарси намунавӣ аст, на гапҳои умумии забонзада.

Алғараз, маърузаи муаллим аз ҷониби омӯзгорони ноҳия, мушовирону нозирони шӯъбаи маориф баҳои баландро сазовор гардид. Дарсҳои Ихтиёр Кошифиро маъмурият, омӯзгорони муассиса ва омӯзгорони мактабҳои дигари ноҳия ба мушоҳида гирифта, ҳангоми таҳлил ба ҳулосае омаданд, ки муаллим ба мукофоти арзандатар пешниҳод гардад.

Ҳама интизор буданд, ки ба наздикӣ Ихтиёр Кошифӣ бо мукофот сарфароз гардонад мешаваду илҳом гирифта, ба неруи дучандон ба қор мечаспаду дар фаъолияти педагогияш эҷодқориҳои нав ба нав ва навоариҳои тоза ба тоза мекунад. Вале гапи ҳона ба бозор рост намеомадааст ва доя меғуфтааст, ки гаҳвора маро ношуданист. Бархе аз ҳамкасбони дилсӯз ба шӯъбаи маориф омада арз карданд, ки ҷаро ба омӯзгори

ҷавони ҷӯянда тухфа дода намешавад? Кормандони шӯъба гунаҳгор набуданашонро бо мисолҳои равшан ба ибтот расонданд. Онҳо гуфтанд, ки аз ҷониби маъмурияти мактаб бояд ба таври ҳатфӣ пешниҳод ё худ дархост ворид шавад, ки фалонӣ ба подош сазовор аст. Ба маъмурият муроҷиат карданд, маъмурият дар ин ҳолат гӯё мум ғазиди буд. Директор ва ҷонишинҳои мисли пештара нимғурма “Дида мебароем” меғуфтанду дар ин мавзӯ суҳанро ба дарозо кашидан на-мехостанд. Дар ин муддат ду нафар муаллим сазовори мукофот шуданд, ки маҳорати педагогияшон аз қаҳрамони мо паст буд. Чанд омӯзгор боз ба назди маъмурият шитофтанд. “Маъруза нукс дорад” гӯён яке аз ҷонишинҳои хомӯшии асроромезро шикаст. “Чӣ хел нукс? Камбудӣ дар қучои маъруза аст?” пурсон шуданд ҳама ва ҷунин посух шунданд: “Маърузаатонро бо маърузаҳои дигарон муқоиса кунед, он вақт айбон норасоияшро мефаҳмед”... Маърузаҳои дигаронро хонданд, ҳама гапҳои тумтароки пурвоҳима, тақори тарҷумаи ҳоли олим асту асарҳои навиштааш, тамом, ягон нишондоди методӣ нест, ҳайрон шуданду ба муовини сардор нигаристанд. Ў таъкид кард: “Барои фаҳмидани ин маъруза калла дарқор, на салла! Бо диққат нигаред, баъд мефаҳмед, ки айб дар ош аст ё мош!”. Бори дуҷумо сеюм “Маърузаи таърифӣ”-и муаллимонии подошгирифтaro аз назар гузаронданд ва оқибат ба ҷумлаҳои, ки пеш он қадар эътибор надода буданд, чашмашон афтид, ки дар зерашон бо қалами сурх хат кашиди шуда буд: “Бо ҳидояти директори муҳтарамамон Калонтаровичи азиз мо ба ҳамаи дарача расидем”, “Калонтаровичи гиromикадр педагоги барҷастаанд, ба дарсҳо даромада, биринҷро аз қурмак фарқ карда метавонанд”, “Муҳтарам Калонтарович ба ин маърузаи ман баҳои баланд доданд”...

Ҳақим АЛӢ,
шаҳри Ҳисор

► ИЛҲОМ

Саразм

Саразм ин ориён асту нишони давлати тоҷик,
Саразм ин ифтихору ҳам ғурури миллати тоҷик.
Зи қовишҳои таърихӣ бурун омади маводи нав,
Саразм ин эътибору эътиқоду шухрати тоҷик.
Саразм ин маркази аҳли ҳунаро ҳам манбаи дониш,
Саразм ин ёдгору аз таъриху аз нусрати тоҷик.
Табарзини сиҳоҳи ҷанги мардонии шерафкан,
Саразм ин шаҳри бостонӣ, қудрати тоҷик.
Саразмро метавон гуфтан китоби таърихи авлод,
Зи авроқаш бихонад қас ҳамоно қисмати тоҷик.
Ҳама нақшу нигори он ғувҳои санъати олист,
Таманно мекунам ҳар дам аз ин сон сарвати тоҷик.
Ҷаҳонӣ гашт ин маъво, ҳуҷумон ҷашни некашро
Ҷаҳон таҷлил месозад қунун бо миллати тоҷик.

Эҳсос

Шона наво гирифта аз банди тори мӯят,
Бо шавқу шодии дил рафтам ба ҷустуҷӯят.

Дидам, ки тори мӯят рақсида зери шона,
Ҷавлон занад ҷамолак дар қомати нақуят.

Бо нозу меҳрубонӣ андар бағал гирифта,
Шармида лолағун шуд он лаҳза ҳар ду рӯят.

Гӯё қатори кокул як боғи навбаре буд,
Оварда бар машомам қирдори шона бӯят.

Бишмурда тори мӯят дар бастаи ҷамолак,
Ҳар кӣ хато намояд, аз ту вафо наҷӯяд.

Маъруфи ҲИСОМ

► ИҚДОМ

Адиби номвар, узви Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон, узви Иттифоқи журналистони Тоҷикистон, ҳаҷвнигор Абдурауф Муродӣ ба китобхонаи факултети филологияи тоҷики ДДЗТ ба номи С. Улуғзода 150 китоби ғуноғунмавуз тухфа намуд.

1-уми март ба ифтихори ин иқдоми наҷиб, қабл аз шуруи дарсҳо, дар саҳни факултет ҳамоиши идона барпо гардид ва китобҳо рӯнамоӣ шуданд.

Б. Абдурахимов, декани факултет, ҷорабиниро ҳусни огоз бахшида, ибтикори шоиру нави-

Тақдими 150 китоб ба китобхонаи факултет

санда Абдурауф Муродиро ситоиш намуд.

Дар чамъомад А. Муродӣ шахсан ширкат варзида, пиромуни аҳамияти китобхона, меҳр ба китоб ва бузургдошти китоб суҳанони пурҳикмат гуфт.

Мавсуф, ҳамзамон, ваъда дод, ки дар ояндаи наздик ба китобхонаи факултет боз чанд даста китобҳои арзишманд тақдим хоҳад кард.

Дар идома донишҷӯён аз эҷодиёти Абдурауф Муродӣ дар

ситоиши китоб андарзҳои муфид қироат карданд.

Хотирнишон менамоям, ки китобхонаи факултети филологияи тоҷик ду сол қабл бо саҳмгузори донишҷӯёну омӯзгорон ва дигар ашхоси китобдӯст таъсис ёфта буд ва имрӯз он дорои беш аз 5000 китоб мебошад.

Ба китобхона мунтазам китобҳо ворид мешаванд.

(нашрияи «Паёми донишҷӯ»,
№6, феввали соли 2022)

Китоби нави номзади илми филология Шодӣ Шокирзода бо номи «Нахустин нозири маорифи Тоҷикистон» ба нашр расид.

► ЧЕҲРА

Машғулиятҳои хотирмон

Омӯзгорон тарбиятдиҳандагони наслҳои оянда-сози миллат, инсонҳои соҳибназару равшанзамир буда, аҳли ҷомеа ба сӯи арзишҳои олии инсонӣ ва камолоти маънавӣ раҳнамои менамоянд. Аз зумраи чунин инсонҳои равшанзамир омӯзгори варзидаи математикаи МТМУ №21-и шаҳри Хучанд Муқаддас Ҷунова мебошад, ки дар пешрафти соҳаи маориф ва таълиму тарбияи шоистаи насли наврас хидматҳои шоиста намуда, ба таълиму тадриси фанни математика машғул мебошад. Номбурда баъди хатми коллеҷи омӯзгорӣ дар соли 2010 тахсили худро дар факултети математикаи ДДХ ба номи академик Бобоҷон

Ғафуров идома дода, ин даргоҳи маърифатро соли 2016 хатми менамояд. Фаъолияти омӯзгории худро муаллима М. Ҷунова соли 2010 аз мактаби №17 оғоз намуда, сипас дар МТУҒ «Гулчини маърифат» то соли 2016 идома медиҳад. Айни замон ба ҳайси омӯзгори фанни математика дар МТМУ №21 фаъолият намуда, роҳбари иттиҳоди методии фанҳои математика, физика ва технологияи иттилоотӣ мебошад. Дар ҳайати иттиҳоди методии фаннӣ 10 нафар омӯзгори варзида шомил мебошанд ва ҳар моҳ машваратҳои фаннӣ гузаронида шуда, ба дарсҳои ҳамдигар иштирок намуда, бурду боҳти раванди таълими фанҳои мазкур таҳлил карда мешавад.

«Мо Паёми имсолаи Пешвои миллат ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистонро, ки самтҳои асосии сиёсати дохилӣ хориҷӣ мамлакатро дар 30 соли соҳибистиклолии кишвар фаро гирифтааст, мавриди таҳлил ва омӯзиши амиқ қарор додем. Дар Паёми Пешвои миллат, Президенти кишвар, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дирӯзу имрӯз ва фардои илму маорифи диёри азизамон аз масоили меҳварӣ ба шумор рафта, чиҳати дар амал татбиқ намудани нақша-ҷорабиниҳо вобаста ба инкишофи илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ ва пайваستا ба ин, ҷоннок намудани қорҳои дар самти эълон намудани солҳои 2020-2040 «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф» баҳри тавсеаи тафаккури техникаи насли наврас ва тадбирҳои фаврӣ андешидан чиҳати таҷҳизонидани кабинетҳои фанҳои риёзӣ ва дақиқ ва табиӣ дастури супоришҳо дода шуд», - андешаронӣ менамояд муаллима М. Ҷунова.

Дар ин самт дар муассисаи қорҳои зиёде ба сомон расонида шудаанд. Бо сарвари муаллима дастурҳои зиёди таълимӣ омода ва нашр гардиданд, ки дар раванди таълим омӯзгорони фанни математика худуди шаҳр аз онҳо васеъ истифода мебаранд. Муаллима М. Ҷунова дар ин солҳо баробари гузаронидани дарсҳо бо усули салоҳиятнокӣ, ба навиштани дастурҳои методӣ машғул гардида, ёрии амалии худро аз омӯзгорони фаннӣ дарёфт намедорад. Айни замон дастурҳои методии муаллима бо номҳои «Ташаккули фикрронии хонандагон дар раванди таълими математика», «Қорҳои санҷишӣ аз фанни математика барои синфҳои 4-5», «Таърихи математика», «Тест аз фанни математика барои хонандагони синфи 6» нашр гардидаанд, ки бехтарин дастур ва роҳнамо барои омӯзгорони ҷавон мебошанд.

Чанде пештар дар муассиса бо ибтиқори муаллима Муқаддас Ҷунова даҳаи фанҳои математика, физика ва технологияи иттилоотӣ гузаронида шуд. Тибқи нақша дар даҳаи мазкур дарсҳои қушод, КВН, озмунҳои гуногун, аз ҷумла «Ҳисобдони бехтарин», «Техникони наврас», «Барномасози бехтарин», «Дафтари бехтарин» дар сатҳи баланд гузаронида шуданд. Бозии «Майдони муъҷизот» байни хонандагони синфҳои болоӣ хеле хотирмон баргузор гардид ва ба саволу ҷавобҳои шогирдон ҳайати ҳакамони баҳои воқеӣ дода, бехтаринҳоро муайян намуданд. Ғолибон ва иштирокчиёни фаъоли даҳаи фанҳои математика, физика ва технологияи иттилоотӣ бо диплом, Ифтихорнома ва тухфаҳои хотиравии маъмурияти муассиса қадрдонӣ карда шуданд.

Нуъмон РАҶАБЗОДА,
«Омӯзгор»

► ТОЗАНАШР

Пешаи омӯзгорӣ дорад Озари Ориф. Омӯзгорест кӯшову ҷӯе ва тозақор. Солҳо боз дар дабистонҳои шаҳри Душанбе ба таълиму тарбияи насли наврас машғул аст. Ба шогирдон сабақ аз суруду мусиқӣ меомӯзад. Муҳаббат ба самимӣ ба шеърҳои шоирӣ дар дил мебарарад. Ҳамбаста бо

Эҷодкори меҳргаро

омӯзгорӣ солҳои зиёде, ки гавариш ба эҷоди шеър дорад. Дар назм ба равону содаву самимӣ гуфтан афзалият қоида аст. «Меҳр ба каломӣ мавзун ва осори ниёгон маро ба ҷодаи адаб мекашад», - иброз медорад Озари Ориф. Воқеан ҳам, ӯ каламкаши меҳргарост. Чун каломаш саршор аз меҳр аст, номи маҷмуаҳои ашъораш низ омешиш бо вожаи меҳр дарёфтаанд: «Меҳрпайванд», «Дурахши меҳр» ва «Меҳрборон». Маҷмуаи охир чанде пеш дастраси хонандагон гардид. Он ашъори навини эҷодқорро, ки ғолибон ба мавзӯҳои дӯстиву ваҳдат, Ватану миллат, падару модар, таълиму тарбия, садоқату вафодорӣ, арзишҳои миллӣ... бахшида шудаанд, фаро гирифта. «Меҳрборон» далели тозаи он аст, ки Озари Ориф ба равияи пазируфташ дар

Муқаддас бешмарам ҳоки азизаш,
Бухорои навиш тоҷикон шуд.
Ва даъват аз ҳамватанон мекунад:
Эй ҳамватан, эй ҳамватан, бошем бо ҳам ҷону тан,
Зери ливои ваҳдатш созем бо ҳам анҷуман.

Дар шеърҳои дигар ин даъватро тақвият мебахшад:

Эй дӯст, қучой бо ҳам оем,
Бегона машав, ки ошноем.
Дарҳои муҳаббату вафоро
Бо меҳр ба рӯи ҳам қушоем.

Силсилаи шеърҳои ғазал, китъаю манзума ва суруду байтҳои, ки дар китоби «Меҳрборон» оварда шудааст, аз тақвияти муҳаббати омӯзгори эҷодқор ба шеърҳои шоирӣ башорат медиҳад.

Ҳамовоз бо шоирӣ шинохта Равшани Ҳамроҳ мешавем, ки дар сарсухани ин китоб иброз дошта: «Борони меҳри Озари Ориф марзи дилҳои хонандагони шеърташнро ба қадри шодоб ҳоҳад қард».

М.АБДУРАУФ,
«Омӯзгор»

► ҲАМОИШ

Рӯзноманигорон сарбозони Ватананд

Дар Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни бахшида ба Рӯзи матбуоти тоҷик, ки ҳамасола ҳамчун иди касбии рӯзноманигорони ҷумҳурӣ таҷлил мегардад, ҷамоати илмиву адабӣ доир шуд.

Ҷойгоҳи аввалин рӯзномаи Тоҷикии «Бухорои шариф» дар низоми матбуоти тоҷик, нақши он дар ташаккули худшиносии миллӣ, мавзӯ ва муҳтавои аввалин матолиби он, саҳми нахустин қорандони ин қарида бобати анҷоми қорҳои равшангарӣ дар соҳаҳои илму маориф дар маърузаи ректори донишгоҳ, профессор Нуъмонҷон Ғафурӣ бо-озтоби густурда ёфт.

- Маҳз дар замони истиқлол матбуоти даврӣ аз чиҳати фосолаи ҷоп, сатҳи пахшу интишор, доманаи мавзӯот, шакли шеваи нигоҳиш, тарзи муносибат ба воқеияти иҷтимоӣ қорилан рушд қард. Матбуот пайваستا барои худшиносиву худогоҳии ҷомеа, татбиқи ғояҳои давлатдорӣ миллӣ, таҳкими сулҳу суботи сартосарӣ, муаррифии тоҷикон ба сифати миллати мутамаддин ва ободгару бунёдқори Тоҷикистони соҳибистиклол саҳми муҳим мегузорад, - зикр қард зимни суҳанронии устои донишгоҳ, профессор Саидмуроди Ҳоҷазод.

Собикадори матбуоти тоҷик Абдурауф Муродӣ мавзӯи «Рисолат ва мақоми наشريи «Омӯзгори ҷавон» дар донишгоҳ»-ро ба риштаи таҳқиқ қардид, вижагиҳои матбуоти соҳавӣ дар баррасии масъалаҳои муҳими соҳаҳои гуногуни ҳаёти ҷомеа бо мисолҳои мушаххас асоснок намуд. Ба на-

зари номбурда рушди матбуоти соҳавӣ яке аз хусусиятҳои ҳоси матбуоти замони истиқлол ба шумор меравад.

Дар хотима филми «Пешвои миллат ва ташаккули фазои расонаӣ» намоиш дода шуд, ки дар меҳвари он фаъолияти созандаи Президенти Ҷумҳурии

Ҷило Гулназарзода дар оғози ҷамоати оид ба нақши матбуот дар рушди ҳаёти кишвар ва тақвиятбахшии пояҳои истиқлоли давлатӣ ба таври муфассал суҳанронӣ қард. Ӯ, аз ҷумла, иброз дошт, ки матбуот оинаи зиндагист ва рӯзноманигорон сарбозони садоқатманду ҳақиқатнигори

Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бобати рушди ташаккули фазои расонаии замони истиқлол, ҳосатан, матбуот қарор гирифтааст.

Ба ифтихори Рӯзи матбуоти тоҷик, ҳамчунин, дар Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи С. Улуғзода ҷамоати бошукӯҳ баргузор шуд.

Дар он аъзои раёсати донишқада, устодону донишҷӯён, рӯзноманигорон ва меҳмонон аз як қатор муассисаҳои фарҳангиву маърифатӣ ширкат варзиданд. Ректори донишқада, профессор

Ватананд».

Рӯзноманигорони номвари кишвар, адибон Абдуқодири Раҳим ва Абдурауф Муродӣ дар суҳанронияшон перомунӣ масоили аҳамияту моҳияти наشريҳо, рисолати рӯзноманигорон, робитаи аҳли қалам бо ташкилоту муассисаҳо, воқеиятҳои ва озодии суҳан андешаҳои ҷолиб иброз доштанд.

Дар ҷамоати ба чанде аз рӯзноманигорони фаъол тухфаҳои хотиравӣ супорида шуданд.

Консертӣ идонаи дастаи ҳавасқорони санъати донишқада ҷамоати шукӯҳи бештаре эҳдо намуд.

Н. ОХУНЗОДА,
«Омӯзгор»

Коллеҷи технологиии шаҳри Душанбе

қабули довталабонро дар соли таҳсили 2022-2023 аз рӯи ихтисосҳои зерин эълон менамояд:

№	Рамзи ихтисосҳо	Номгӯи ихтисосҳо	Нақшаи қабул	Рӯзона	Ҷоибона	Гурӯҳи бучавӣ
				маблағи таҳсил	маблағи таҳсил	
ДАР ЗАМИНАИ СИНФИ 9 (ба муҳлати 4 сол)						
	2-400101.35	Таъмини барномавии коркарди маълумоти иқтисодӣ ва иттилооти корӣ	24	2800	надорад	дорад
	2-400101	Таъмини барномавии технологияи иттилоотӣ	48	2800	надорад	дорад
	2-500134.02	Тарроҳӣ, поракунӣ ва технологияи либос	24	1800	надорад	дорад
	2-500134.03	Тарроҳӣ ва поракунии либоси болопӯши занона	24	1800	надорад	дорад
	2-500134.04	Тарроҳӣ ва поракунии либоси болопӯши мардона	24	1800	надорад	дорад
	2-500134.06	Тарроҳӣ ва поракунии либоси нассочӣ	24	2000	надорад	дорад
	2-250132.01	Автоматикунории кори бонкӣ	24	2600	надорад	дорад
	2-250131	Молия	24	2800	надорад	дорад
	2-250131.01	Бучет ва бахисобгирии бучетӣ	24	2600	надорад	дорад
	2-250131.02	Андоз ва андозбандӣ	24	2800	надорад	дорад
	2-250132	Кори бонкӣ	24	2800	надорад	дорад
	2-250135	Ҳисоби муҳосибӣ, таҳлил ва назорат	24	2800	надорад	дорад
ДАР ЗАМИНАИ СИНФИ 11 (ба муҳлати 3 сол)						
	2-400101.35	Таъмини барномавии коркарди маълумоти иқтисодӣ ва иттилооти корӣ	72	2800	2100	дорад
	2-400101	Таъмини барномавии технологияи иттилоотӣ	72	2800	2100	дорад
	2-020601.03	Технология (меҳнати хизматрасонӣ)	24	1800	надорад	дорад
	2-500135	Технологияи истеҳсолоти дӯзандагӣ	24	1500	надорад	дорад
	2-500135.01	Технологияи масолеҳи дӯзандагӣ	24	1500	надорад	дорад
	2-500134.02	Тарроҳӣ, поракунӣ ва технологияи либос	24	1800	надорад	дорад
	2-500134.03	Тарроҳӣ ва поракунии либоси болопӯши занона	24	1800	надорад	дорад
	2-500134.04	Тарроҳӣ ва поракунии либоси болопӯши мардона	24	1800	надорад	дорад
	2-500134.06	Тарроҳӣ ва поракунии либоси нассочӣ	24	2000	надорад	дорад
	2-250132.01	Автоматикунории кори бонкӣ	48	2600	2000	дорад
	2-250131	Молия	72	2800	2100	дорад
	2-250131.01	Бучет ва бахисобгирии бучетӣ	48	2600	2000	дорад
	2-250131.02	Андоз ва андозбандӣ	72	2800	2100	дорад
	2-250132	Кори бонкӣ	72	2800	2100	дорад
	2-250135	Ҳисоби муҳосибӣ, таҳлил ва назорат	72	2800	2100	дорад
ДАР ШУЪБАИ ТАҲСИЛОТИ ИБТИДОИИ КАСБӢ (баъди синфи 9 ва 11) 1-2 сола						
	3-400252.01	Системаи компютерӣ ва интернет-технология	48	2000	-	дорад
	3-250152.01	Ҳисобдор (бо донистани компютер)	48	2000	-	дорад
	3-250152.02	Ҳазинадор-назоратчӣ	48	2000	-	дорад
	3-500155	Дӯзанда	48	2000	-	дорад
КУРСҲОИ КҶТОҲМУДДАТИ ОМУӢЗИШИ КАСБ (3 моҳа)						
	Забони русӣ		15	280	надорад	надорад
	Забони англисӣ		15	280	надорад	надорад
	Ороишгар		15	280	надорад	надорад

Нишони мо: шаҳри Душанбе, ноҳия Фирдавсӣ, кӯчаи Борбад, 48/32 Телефонҳо барои маълумот: 2-34-58-08, 988-05-15-55.

Сомонаи мо: www.tkd.tj, Саҳифаи мо дар шабакаи иҷтимоии Facebook «Коллеҷи технологиии шаҳри Душанбе»

Забони лотинӣ яке аз забонҳои қадимтарини дунё ба ҳисоб рафта, ба гуруҳи забонҳои хиндавурупоӣ тааллуқ дорад. Ин забон дорои таърихи беш аз 3000 – сола аст. Номи забон аз калимаи Latini ё худ Latium – Латсиум сарчашма мегирад, ки номи минтақа буда, соли 753 (то милод) шаҳри Рим дар он ҷо асос меёбад.

Интиҳои асри I – и то милод шаҳри Рим пойтахти Империяи Рим маҳсуб меёфт ва бо ташаккулу ривочи салтанати Империяи Рим забони лотинӣ ҳар ҷи бештар мақому мартаба пайдо мекунад. Забони лотинӣ ба тамоми ҳудуди Империяи Рим, ки аз Бритониёи Кабир то давлатҳои Африқо ва аз нимҷазираи Иберия то Осиё тӯл мекашид, паҳн мешавад, алалхусус дар Аврупои Ғарбӣ.

Пас аз пошхӯрии ин империя беш аз якуним ҳазор сол лотинӣ забони фарҳанг ва маҳсули эҷоди ҳаттӣ, ягона забони илм барои

Забони бонуфузу бостонӣ

қариб тамоми кишварҳои Аврупо маҳсуб меёфт. Тамоми осори илмӣ ин давра, яъне асрҳои миёна ва давраи Таҷаллуд (давраи Эҳё, асрҳои 15 - 16) бо забони лотинӣ навишта шудаву то замони мо маҳфуз мондааст.

Одатан забони лотиниро имрӯз забони мурда меноманд, ки ин нодуруст аст. Гарчанде ки забони лотинӣ мавқеи забони байналхалқии олимони таҳассусҳои гуногунро то асри XVIII дошт, дар айни замон низ забони лотинӣ дар як қатор соҳаҳои илм ҳамчун забони истилоҳоти илмӣ мавқеи устувор дорад. Бе ин «забони мурда» ба назар бисёр соҳаҳои фаъолияти инсонро тасаввур қардан ғайриимкон аст.

Аввалин асарҳо дар соҳаи тиб аз ҷониби юнониҳои қадим ва румиён офарида шудаанд ва то

ҳол аз истилоҳотеро, ки олимони қадим ҳазорҳо сол пешниҳод қардаанд, истифода мебарем.

Зиёда аз 1500 сол забони лотинӣ барои бисёре аз кишварҳо забони фарҳангу илм, аз ҷумла, тиб ба ҳисоб мерафт. Дар асоси адабиёти густурда бо забони лотинӣ қариб дар тамоми соҳаҳои фаъолияти инсон асосҳои истилоҳоти илмӣ ва фарҳангӣ гузошта шудааст. Забони лотинӣ ҳамчун манбаи асосии таълим ва пурра қардани истилоҳоти байналмилалӣ ва илмӣ қариб дар тамоми соҳаҳои илму техника хизмат мекунад.

Таълими ҳама гуна касб бе донистани истилоҳоти касбӣ аз имкон берун аст, ҷунки ифода намудани предметҳои сершумор, зухурот, протсессҳо, амалиёт ва ғайра вожаҳо ва ибораҳои маҳсус мавҷуданд, ки онҳоро истилоҳо меноманд.

Истилоҳоти лотинӣ дар тиб маъмулан ҳамчун истилоҳоти байналмилалӣ анатомия ва фармакология, инчунин, ҳангоми таҳияи дорухат истифода мешавад.

Китоби машҳури Абуали ибни Сино «Ал – қонун фи – т – тиб» дар асри XII бо забони лотинӣ тарҷума шуда, то қунун дастури беҳамто барои пизишкон ва китоби таълимии рӯимизии тамоми пизишкони оянда ба ҳисоб меравад.

Фанҳои бунёди барои омӯзиши илми тиб, (анатомия ва физиологияи инсон, анатомияи потологӣ ва физиология) ба забони лотинӣ эҳтиёҷманданд. Дар ифодаи таркибу сохти организми инсон, шакл ва мувофиқати узвҳои анатомӣ, ташкилшавӣ, вазифаҳои онҳо дар шакл ва потология, дар тавсифи таъсифи бемориҳо, навиштани дорухатҳо, доруҳо, пайвастиҳои

кимийёвӣ забони лотинӣ ҳамто надорад. Ҳангоми тартиб додани таърихи беморӣ, табибон ба забони лотинӣ ҳам номи дору ва ҳам тавсифи мухтасарро менависанд.

Аз ин рӯ, донистани забони лотинӣ барои табибон имкон медиҳад, ки истилоҳоти диғар илмҳои ба ҳам алоқамандро фаҳманд. Омӯзиши забони лотинӣ захираи лугавии пизишкҳо бехтар мекунад ва раванди аз ёд қардани калимаҳои нави хориҷиро осон меқардонад.

Донистани забони лотинӣ ба табибони кишварҳои гуногун имкон медиҳад, ки ҳамдигарро ба осонӣ фаҳманд. Истифодаи забони лотинӣ дар тиб ҳамчун омил муттаҳидкунандаи табибони ҷаҳон ва муттаҳидсозии таълими тиббӣ хизмат мекунад.

Маҳфуза ШОКИРОВА,
омӯзгори забони лотинӣ ва асосҳои истилоҳоти тиббӣ дар МДТ КТХ ба номи Ю. Исҳоқӣ

Коллеҷи техникию омӯзгории ноҳияи Рӯдакӣ

қабули довталабонро дар гурӯҳҳои бучавӣ ва шартномавӣ барои соли таҳсили 2022-2023 аз рӯйи ихтисосҳои зерин эълон менамояд:

Рамз	Номгӯи ихтисосҳо	Барои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон							
		Рӯзона			Ғоибона			Маблағ	
		ҳамагӣ	бучавӣ	шартномавӣ	ҳамагӣ	бучавӣ	шартномавӣ	рӯзона	ғоибона
ТАҲСИЛОТИ АСОСИИ УМУМӢ (баъди хатми синфи 11)									
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 1									
2-49013101	Технологияи истеҳсолоти нонӣ, макаронӣ ва қаннодӣ	24	10	14	-	-	-	1365	-
2-400101	Таъмини барномавии технологияи иттилоотӣ	24	10	14	-	-	-	1155	-
2-02 04 03	Математика- информатика	24	14	10	-	-	-	1260	-
2-370107	Автосервис (хизматрасонии мошинҳо)	24	10	14	-	-	-	1365	-
2-360331.01	Васл ва истифодабарии таҷҳизоти барқии корхона ва биноҳои истиқоматӣ	24	10	14	-	-	-	1480	-
2-70101.33	Хизматрасонии техникаӣ ва таъмири муҳаррикони дарунсӯз	24	10	14	-	-	-	1260	-
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 2									
2-270131	Иқтисодиёт ва ташкили истеҳсолот	24	10	14	-	-	-	1585	-
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 3									
2-020301	Забон ва адабиёти тоҷик	24	10	14	24	10	14	1365	1260
2-010201	Таҳсилоти ибтидоӣ	48	24	24	48	24	24	1365	1260
2-010101	Таҳсилоти томактабӣ	24	10	14	24	10	14	1365	1260
2-020134	Забон ва адабиёти рус	24	10	14	-	-	-	1155	-
2-010135	Забони хориҷӣ (англисӣ)	24	10	14	-	-	-	1365	-
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 4									
2-020201	Таърих	24	10	14	24	10	14	1260	1260
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 5									
2-020401	Биология	24	14	10	24	12	12	1365	1260
ТАҲСИЛОТИ АСОСИИ УМУМӢ (баъди хатми синфи 9)									
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 1									
2-360331.01	Васл ва истифодабарии таҷҳизоти барқии корхона ва биноҳои истиқоматӣ (баъди синфи 9)	24	10	14	-	-	-	1480	-
2-400101	Таъмини барномавии технологияи иттилоотӣ (баъди синфи 9)	24	10	14	-	-	-	1155	-
2-49013101	Технологияи истеҳсолоти нонӣ, макаронӣ ва қаннодӣ (баъди синфи 9)	24	10	14	-	-	-	1365	-
2-370107	Автосервис (хизматрасонии мошинҳо)	24	10	14	-	-	-	1365	-
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 2									
2-270131	Иқтисодиёт ва ташкили истеҳсолот	24	10	14	-	-	-	1585	-
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 3									
2-010201	Таҳсилоти ибтидоӣ (баъди синфи 9)	72	24	48	-	-	-	1365	-
2-020135	Забони хориҷӣ (англисӣ) (баъди синфи 9)	24	10	14	-	-	-	1365	-
2-020134	Забон ва адабиёти рус	24	10	14	-	-	-	1155	-
2-020301	Забон ва адабиёти тоҷик	24	10	14	-	-	-	1365	-
Гурӯҳи ихтисосҳои кластери 5									
2-020401	Биология	24	14	10	-	-	-	1365	-

Қабули довталабон берун аз Маркази миллии тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар коллеҷи техникию омӯзгории ноҳияи Рӯдакӣ баъди хатми синфи 9 аз рӯйи ихтисосҳои зерин сурат мегирад:

Рамз	Номгӯи ихтисосҳо	Барои шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон		
		Рӯзона		Маблағи шартнома
		Ҳамагӣ	Шартномавӣ	
3- 015101	Монтёри барқӣ (баъди синфи 9)	24	24	1155
3-500155	Дӯзанда (баъди синфи 9)	24	24	1155
3-360151.3	Кафшергари барқию газӣ (баъди синфи 9)	24	24	1155

Агар хоҳед, ки мутахассиси ҷавобгӯи талаботи замони нав гардед, якчанд забони хориҷиро аз худ намуда, рақобатпазир бошед, пас коллеҷи техникию омӯзгории ноҳияи Рӯдакиро интихоб намоед! Нишонӣ: ноҳияи Рӯдакӣ, шаҳраки Сомониён, кӯчаи Борбад - 26, телефонҳо: (8-31-37) 2-26-77: 904-56-54-24, 988-06-75-75, 904-66-16-69 WWW.kto.rudaki.tj, KTO.Rudaki@mail.ru

Эътибор надорад

Шаҳодатномаи гумшудаи БР №776222, ки онро соли 1981 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №63-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Каримов Анварали Кайюмович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи А-№588211, ки онро соли 1978 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №35 ба номи Юсуфбеков Рустамбеки ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Джалолова Роҳила Амоновна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи Т-ШТА №0087744 дар бораи хатми син-

фи 9, ки онро соли 2008 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №16-и ноҳияи Сангвор ба Нигинаи Абдусаттор додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи А №382642, ки онро соли 1983 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №23-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Нарзулаев Муминҷон Сайфиддинович додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи БП №777307, ки онро соли 1980 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №10 ба номи Садриддин Айнии ноҳияи Исмоили Сомонии шаҳри Душанбе ба Хусайнова Фотимахон Нурутди-

новна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи ТАТА №-0007964 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 2014 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №110-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Мирзоева Шаҳноза Мухтоҷовна додааст, эътибор надорад.

Шаҳодатномаи гумшудаи АН 083342 дар бораи хатми синфи 9, ки онро соли 1992 Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №109-и ноҳияи Шохмансури шаҳри Душанбе ба Довлатов Ёрмуҳаммад Таварович додааст, эътибор надорад.

Маъмурияти коллеҷи омӯзгории шаҳри Ҳисор аз даргузашти декани факултети табиӣ-риёзӣ Гуландом ДАВЛАТОВА андуҳгин буда, ба наздикону пайвандони марҳум сабри ҷамил хоҳонанд.

Аҳли қалами ҳафтаномаи “Омӯзгор” ба муаллифи ғаёли ҳафтанома, адиби шинохтаи кишвар Сулаймон Эрматов бинобар даргузашти бародараш ИБРОҲИМҶОН изҳори ҳамдардӣ ва тасаллият мекунанд.

Аҳли қалами ҳафтаномаи “Омӯзгор” ба муаллифи ғаёли ҳафтанома, шоири шинохта Мурадҷон Собир бинобар даргузашти ПАДАРАШ ҳамдардӣ изҳор мекунанд.

►►

Ҷилди 20-уми силсиламаҷмуаи Пешвои миллат бо забони русӣ ба нашр расид.

Диққат: озмун!

Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улугзода дар ҳамбастагӣ бо ҳафтанонаи «Омӯзгор»-и Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муносибати Рӯзи забони давлатии Тоҷикистон барои бехтарин мақолаҳо дар мавзӯи «Пешвои миллат – ҳомӣ, арҷгузор ва тарғибгари забони тоҷикӣ» озмун эълон мекунад.

Дар мақолаҳо бояд бештар ба хидматҳои барҷаставу мондагори Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ-Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар рушду такомули забони тоҷикӣ ва ифтихори миллию асолати таърихӣ дар осори Пешвои муаззами миллат тавачҷуҳ зоҳир карда шавад. Аз бозгӯи суҳанони умумию тақрор ҳуддорӣ бояд кард.

Ба мақолаҳое, ки дар баробари мавзӯи тозаву ҷолиб забони шевою хушобуранг доранд, афзалият дода мешавад. Мақолаҳо метавонанд илмӣ, илмию оммавӣ, публицистӣ, ёддоштӣ ва ё методӣ бошанд.

Озмун аз рӯи эълон шуданаш то охири моҳи сентябр идома меёбад ва дар арафаи Рӯзи забони давлатии Тоҷикистон (5-уми октябр) ҷамъбаст мегардад.

Мукофотҳо барои ғолибон:

Цойи 1 – 2200 сомонӣ

Чойи 2 – 1600 сомони

Чойи 3 – 1200 сомонӣ

Таъкид:

Ҳаҷми мақолаҳо набояд аз 3-4 саҳифаи
чопи компютерӣ (ҳарфи Times New Roman
Тј. 14 - 1,5 интервали) зиёд бошад, дар акси
ҳол, ба озмун роҳ намеребанд.

Пас аз чамъбасти озмун мақолаҳо дар шакли китоби алоҳида интишор хоҳанд шуд.

Донишкадаи давлатии забонҳои
Тоҷикистон ба номи С.Улуғзода
Хафтаномаи «Омӯзгор»

Дикқат: озмун!

Хафтаномаи «Омӯзгор» бо мақсади нақшгузорӣ дар татбиқи ҳадафҳои Солҳои рушди саноат, ки бо ибтиқори Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар иртибот ба ҳадафи чоруми стратегияи мамлакат – саноатуниҳои босуръат эълон шудааст, барои беҳтарин мақолаву гузоришҳо дар мавзӯи «**Нақши маориф ва илм дар татбиқи ҳадафҳои Солҳои рушди саноат**» озмун эълон менамояд. Нигоштаҳое, ки ба озмун ғиристода мешаванд, бояд ба умдатарин масоили рушди саноат, ҳамбастагии илму амал, имконоти мавқеи аҳли маориф вобаста ба раванди саноатуниҳои кишвар бахшида шуда, мулоҳизоту пешниҳодот ва андешаву баррасиҳои ҷолибро дар бар гиранд, забони равону муассир дошта бошанд.

Озмун аз огози моҳи феврал то охири моҳи август идома меёбад ва дар арафаи Рӯзи Истиқлоли давлатии ҷумҳурии ҷамъбаст мегардад.

**Барои ғолибон мукофотҳои зерин
муқаррар шудааст:**

Чои аввал: 2000 сомонӣ

Чои дуум: 1500 сомонӣ

Чои сеюм: 1000 сомонӣ

Ғолибон, ҳамчунин, бо ифтихорнома ва тухфаҳои хотиравӣ кадр карда мешаванд.

Таъкид:

Мақолаҳо набояд аз 3-4 саҳифаи чопи компютерӣ (ҳарфи Times New Roman Tj 14-1,5 интервалӣ) зиёд бошанд, дар акси ҳол ба озмун роҳ намеребанд.

Муаммои «Наврӯз»

1. Муродифи вожаи «булбул». 2. Фасли сол. 3. Асбоби мусикӣ. 4. Шоири адабиёти классикии тоҷик, асри 17. 5. Гул. 6. Моёи хушбӯй. 7. Исми собиқ шаҳри Турсунзода. 8. Муродифи вожаи «ташаккур». 9. Повести Ҷ. Иқромӣ. 10. Пойтахти собиқ ҷумҳурии Иттиҳоди Шӯравӣ. 11. Файласуфи Юнони Қадим. 12. Иди миллии тоҷикон. 13. Паранда. 14. Гул, исми занонаи тоҷикӣ. 15. Муқобили шаб. 16. Абдулло ***, тарҷумони асари «Доғистони ман» - и Р. Ғамзатов. 17. Гиёҳи бӯйиданӣ ва хӯрданӣ. 18. «Оҳ, ин ҷӣ бало ***, шӯри дили мо наргис». 19. Сехркунанда. 20. Асбоби дуредгарӣ. 21. Баробар ба сад сол. 22. Ҳодисаи табиат. 23. Кӯҳ дар ҶИЭ, ки гӯё бори аввал Наврӯзро он ҷо чашн гирифтаанд. 24. Узви инсон. 25. Синну соли навҷавониро гӯянд. 26. Яке аз гулҳои нахустини баҳорӣ. 27. Истилоҳи адабӣ. 28. Навӣ санъат. 29. Хӯроки наврӯзӣ. 30. Паранда. 31. Исми мардонаи тоҷикӣ. 32. Номи дигари дастак (паранда). 33. Навӣ сабзавот. 34. «Дар *** ниҳон донаву дар шох шукуфа» (Б. Раҳимзода). 35. Нашрияи бачагона. 36. Ҳарфи алифбони ниёгон. 37. Муқобили имрӯз.
- Мураттиб Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»**

**Мураттиб Ҳотами ҲОМИД,
«Омӯзгор»**

Садробахши ҳаҳон омӯзгор аст.

ОМУЗГОР

**Муассис: Вазорати маориф ва
илми Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Почтаи электронӣ: omuzgor@inbox.ru
Сомонаи ҳафтанома: www.omuzgor-gazeta.tj

Сармуҳаррир
Ноилшоҳ НУРАЛИЗОДА

Хайату тахрир: Р. САИДЗОДА, Э. НАСРИДДИНЗОДА, Н. САИД, Ч. ҚҶУРАЗОДА, Л. АБДУЛХОЛИҚЗОДА,
Ш. ХАЙРЗОДА, Ф. РАХИМЎ, А. МУРОДЎ (қонишини сармуҳаррир), Н. ОХУНЗОДА (қотиби масъул)

Суроға: 734025, ш. Душанбе, х. Айни - 126, Телефонҳо: кабулгоҳ – 225-81-55, чонишини сармуҳаррир – 225-81-58, котибот – 225-81-57, муҳосибот – 225-81-61

«Омӯзгор» тахти рақами 0018/рз, аз 13.07.2015 дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нав номнавис шуда, тахти рақами 0110005977 дар Кумитаи андозии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта шудааст. Нахрия ба хотири ҷаидандешӣ маводе низ ба таъб мерасонад, ки идораи ҳафтанома метавонад бо муаллифони ҳамфигир набошад ва барои онҳо масъулият ба уҳда нагирад. *Навбатдорони шумора А. МУРОДИ, Н. ОХУНЗОДА*

Хафтаннома дар матбааи нашриёти комплекси «Шарқи озод» ба таъъ расид. | Индекси обҷна – 68850 | Алади нашр: 40769 | нусха | Таррох: С. Ниязов | Ҳуруфчинон: С. Мӯсоева ва Д. Забирова

Навиштаҳо ва суратҳои ба идораи ҳафтанома воридшуда багардонидида наmeshаванд. Идораи ҳафтанома навиштаҳоро дар ҳаҷми на бештар аз 4 саҳифаи компютерӣ андозаи 14 (фосилаи 1,5) – и харфӣ Times New Roman Tj. қабул намояд.